PROVINCIE UTRECHT

ONTWERP OMGEVINGSWETPROGRAMMA GEZOND & VEILIG 2022-2025

8 FEBRUARI 2022

Omgevingswetprovincieutrecht.nl

COLOFON

Provincie Utrecht
Als ontwerp vastgesteld op 8 februari 2022
Status: ontwerp
Tekstredactie: Jan Oosterman en Bart Muskens
Grafische vormgeving en opmaak: Vorm de Stad v.o.f.
Fotografie: provincie Utrecht

VOORWOORD

Beste lezer,

Wij hebben als provincie Utrecht stevige ambities als het gaat over een gezonde leefomgeving. Samen met onze partners willen wij een regio zijn waarin alle inwoners nu en in de toekomst gezond en gelukkig kunnen wonen, werken en ontspannen. Kortom we willen in 2050 de gelukkigste en gezondste regio van Nederland zijn.

Ik hoor u denken, dat is makkelijker gezegd dan gedaan, maar hoe dan? In de Omgevingsvisie hebben we aangegeven dat we onze ambities op het gebied van gezond en veilig concreet gaan maken. Dat doen we bijvoorbeeld door de ruimte zo in te richten dat er voldoende groene en stille gebieden zijn en dat er ruimte is die uitdaagt om te bewegen. We willen ook dat ons landschap bestendig is tegen klimaatverandering (langdurige droogte, hitte en hevige regenbuien) en waar sprake is van voldoende biodiversiteit. We kijken dus ook naar de toekomst.

Maar we hebben ook een aantal grote opgaven op ons bordje liggen. Ik noem woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie en mobiliteitstransitie. Bij deze onderwerpen moeten we ons dan ook elke keer afvragen hoe gezondheid en veiligheid wordt meegenomen bij de start van de planvorming en wat dat dan in de praktijk concreet betekent voor onze inwoners. Dit kunnen we niet alleen. Daar hebben we iedereen bij nodig: gemeenten, waterschappen, regionale uitvoeringsdiensten, het Rijk en zeker ook onze inwoners.

De ruimte in onze provincie is beperkt en ik realiseer me dat we daar nu en in de toekomst zorgvuldig mee om moeten gaan. Ik ben ervan overtuigd dat als we nu de juiste keuzes maken dat Utrecht een fijne, gezonde en veilige provincie is en blijft om te wonen, te werken en te leven.

Rob van Muilekom
Gedeputeerde provincie Utrecht

Managementsamenvatting Beleidsprogramma Gezond en Veilig

Voor u ligt het Beleidsprogramma Gezond en Veilig, een veelomvattend document met verschillende functies. Met dit programma geven we invulling aan de ambities en doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving, de rode draad uit de Omgevingsvisie Provincie Utrecht. We geven richting aan de concrete uitvoering van nieuw beleid, verduidelijken onze rol als schakel tussen het Rijk en gemeenten en lichten de keuzes toe die we op basis van de Omgevingsvisie in het lopende beleid maken.

Urgentie

We gebruiken onze leefomgeving steeds intensiever en dat heeft consequenties. De afname van milieukwaliteit bijvoorbeeld, kwetsbare functies die steeds vaker op relatief korte afstand van milieuvervuilingsbronnen worden ontwikkeld en de afname van rustige en groene gebieden. De keuzes die we nu maken hebben gevolgen voor de kwaliteit van onze leefomgeving en het fysieke en mentale welbevinden van onze inwoners. Zo kunnen milieu-emissies ernstige gezondheidseffecten veroorzaken en maakt een leefomgeving met te weinig mogelijkheden voor ontspanning en beweging ons op de lange termijn steeds minder gezond.

Een toekomstbestendige leefomgeving

Dit beleidsprogramma richt zich op het bevorderen en beschermen van de gezondheid van onze inwoners door middel van de inrichting van de fysieke leefomgeving, mede in het licht van een grote toename in bevolking en activiteiten die in de regio plaatsvinden. Bij de ontwikkeling van een gezonde en veilige woon-, werk-, en leefomgeving hanteren we de zes hoofdprincipes zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie. Deze principes dragen bij aan het verbeteren van de brede welvaart: zowel de kwaliteit van leven in het hier en nu, als die van latere generaties of die van mensen elders in de wereld. De basis voor deze ambities wordt gevormd door het natuurlijke systeem van bodem, water en natuur.

De zes hoofdprincipes:

1. Er is, in relatie tot het aantal inwoners en bezoekers, **voldoende, kwalitatief hoogwaardige groenblauwe ruimte**, deels rustig/stil, die voor verschillende doelgroepen uitnodigend is.
2. Voor hun dagelijkse verplaatsingen gaan mensen **voornamelijk lopend, met de fiets of het OV**. Dit moeten zij veilig kunnen doen. Goederen- en personenvervoer levert zo min mogelijk schadelijke emissies op.
3. Inrichting en gebruik van de fysieke leefomgeving zijn **aangepast aan de eisen van het klimaat**, en gezondheid en veiligheid zijn daarbij geborgd.
4. Er zijn **zo min mogelijk schadelijke emissies** vanuit industrie, opwekking van energie en landbouw. De landbouw draagt positief bij aan de gezondheid van mens en natuur.
5. De ruimtelijke inrichting **draagt bij aan een inclusieve samenleving** en versterkt de sociale cohesie.
6. De **economie is circulair**, er komen zo min mogelijk voor de gezondheid schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terecht en bouwen vindt plaats met materialen die bijdragen aan een gezonder leven.

Onze aanpak

Om een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren is het belangrijk in ons beleid, en bij grote opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie en mobiliteitstransitie, de effecten op gezondheid en veiligheid mee te nemen en kansen te benutten om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken. Het gaat dan zowel om het milieu, als om de mate waarin de openbare ruimte de bewoners uitnodigt om gezonde keuzes te maken in wonen, werken, recreatie en vervoer. Een gezonde en veilige leefomgeving stimuleert gezond gedrag en beschermt inwoners tegelijkertijd tegen gezondheidsrisico's.

In het Beleidsprogramma Gezond en Veilig beschrijven we onze inzet voor een gezonde en veilige leefomgeving, zowel in ons beleid als bij grote, maatschappelijke opgaven. We maken ons sterk voor genoeg groene, rustige gebieden in de nabijheid van stad en dorp om te ontspannen, koelte te vinden en gezond gedrag aan te moedigen. We stimuleren dat onze woon-, werk- en leefgebieden zo worden ingericht dat deze uitnodigen tot OV-gebruik, lopen en fietsen, vooral ook voor de min of meer dagelijkse verplaatsingen tussen woningen en veel bezochte bestemmingen. Bewegen maakt inwoners niet alleen gezonder, maar helpt ook bij het verminderen van de CO_2-uitstoot en emissies ten gevolge van mobiliteit. We redeneren in termen van 'gezondheidswinst', waarbij we streven naar een continue verbetering van milieukwaliteit door verbetering van de luchtkwaliteit, vermindering van hinder door geluid, geur, hitte en licht en het beperken van externe veiligheidsrisico's. In de omslag naar duurzame energiebronnen hebben we aandacht voor mogelijke geluidshinder en eventuele andere risico's.

Aanvullend is een deel van de uitwerking van de zes hoofdprincipes opgenomen in andere beleidsprogramma's, zoals het programma Bodem en Water.

Onze werkwijze

Met ons beleidsprogramma dragen we bij aan een gezonde en veilige leefomgeving in de provincie Utrecht en aan de ambitie in 2050 de gezondste en gelukkigste regio van Nederland te zijn. Bij de uitvoering van dit beleidsprogramma maken we uiteraard gebruik van eerder gemaakte bestuurlijke afspraken zoals het Schone Lucht Akkoord, lobby op thema's als het vervoer van gevaarlijke stoffen en luchtvaart, en ons wettelijk instrumentarium: de Omgevingsverordening, de Milieueffectrapportage en onze activiteiten voor vergunningsverlening, toezicht en handhaving.
Bij de uitwerking van de zes hoofdprincipes hanteren we bovendien een nieuwe aanpak. We gaan werken met een gezondheidsscan die zorgt voor een goede integratie van het Beleidsprogramma Gezond en Veilig in alle provinciale programma's, (project)plannen, agenda's en gebiedsvisies onder het omgevingsbeleid. Zo worden de keuzes die invloed hebben op het realiseren van een gezonde leefomgeving op structurele en gestructureerde wijze expliciet zichtbaar gemaakt in het ontwerpen van beleid, in de uitvoering van projecten en in de besluitvorming.

Uiteraard werken wij niet alleen aan een gezonde en veilige leefomgeving. Om onze ambities te verwezenlijken werken we samen met gemeenten, waterschappen en andere partijen. We dragen bij en ondersteunen waar gewenst, en monitoren op welke manier gemeenten en waterbeheerders van hun bevoegdheden gebruik maken. Ook de kennis en expertise van de GGD wordt hierbij benut. Op verzoek van gemeenten adviseren wij hen bij het maken van gezonde keuzes omtrent gebiedsontwikkeling.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 5
Managementsamenvatting Beleidsprogramma Gezond en Veilig 8
Leeswijzer 13

1. UTRECHT GEZOND EN VEILIG: NU EN IN DE TOEKOMST 14
1.1 Waarom dit programma Gezond en Veilig? 16
1.2 De Omgevingsvisie als basis van het programma Gezond en Veilig 17
1.2.1 Omgevingsvisie, Verordening en Programma's 17
1.2.2 Digitale raadpleging 19
1.3 Gezonde en Veilige leefomgeving als rode draad door de programma's 19
1.4 Bevorderen en beschermen: de belangrijkste opgaven voor dit programma 20
1.5 De rollen van de provincie 23
1.6 Participatie bij het maken van dit programma 25

2. BEVORDEREN VAN DE GEZONDHEID MET EEN GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING 26
2.1 Introductie en maatschappelijk belang 28
2.2 Ambitie en doelstelling 28
2.3 Beleid en uitvoering 29
2.3.1 Een leefomgeving die inwoners stimuleert om gezond te leven 29
2.3.2 Integratie gezond en veilig in het provinciaal beleid 31
2.3.3 Bevordering van het thema Gezond en Veilig in het beleid van de partners 31

3. BESCHERMEN VAN DE GEZONDHEID MET MILIEUBELEID 34
3.1 Van normen naar gezondheidswinst 36
3.2 Verminderen geluidsbelasting 37
3.2.1 Introductie en maatschappelijk belang 37
3.2.2 Ambitie en doelstelling 39
3.2.3 Beleid en uitvoering 40
3.3 Verbetering Luchtkwaliteit 47
3.3.1 Introductie en maatschappelijk belang 47
3.3.2 Ambitie en doelstelling 49
3.3.3 Beleid en uitvoering 50
3.4 Beperken van toename van risico's door geurhinder 52
3.4.1 Introductie en maatschappelijk belang 52
3.4.2 Ambitie en doelstelling 53
3.4.3 Beleid en uitvoering 53
3.5 Beperken van externe veiligheidsrisico's 55
3.5.1 Introductie en maatschappelijk belang 55
3.5.2 Ambitie en doelstelling 56
3.5.3 Beleid en uitvoering 57

3.6 Overige milieuthema's 60
3.6.1 Omgang met stoffen en materialen 60
3.6.2 Varend ontgassen 61
3.6.3 Beperken van risico's door elektromagnetische straling 62
3.6.4 Beperken van toename van risico's door lichthinder 62
3.6.5 Verminderen van effect van hitte 62
3.6.6 Overige milieuthema's samengevat in een tabel 63

4. ONZE PARTNERS EN ONZE MIDDELEN EN INSTRUMENTEN 64
4.1 Onze partners 66
4.2 Onze middelen en instrumenten 67
4.2.1 Gezondheidsscan 68
4.2.2 Adviesteam Gezonde Leefomgeving 68
4.2.3 Expertgroep Gezonde Ruim-telijke Inrichting 68
4.2.4 Locatiebalans en Gezondheidseffectscreeningskaarten 69
4.2.5 Maptable Gezonde Gebiedsontwikkeling 72
4.3 Inzet van ons wettelijke instrumentarium 73
4.3.1 De Omgevingsverordening en beleidsregels 73
4.3.2 Milieueffectrapportage 73
4.3.3 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) 74
4.4 Het vergroten van kennis met onderzoek en pilots 75
4.4.1 Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving 75
4.5 Regelmatige monitoring en evaluatie 77

BIJLAGE A: AMBITIES VOOR DE THEMA'S VAN DE OMGEVINGSVISIE. 78

BIJLAGE B: FINANCIËN 80

BIJLAGE C: MEEKOPPELKANSEN IN HET PROVINCIALE BELEID 81

BIJLAGE D: AANVAARDBARE HINDERNIVEAUS BIJ 4 TYPEN GEUR 86

BIJLAGE E: GEBRUIKTE LITERATUUR 87

BIJLAGE F: KAARTEN 87

Leeswijzer

Het thema Gezond en Veilig staat centraal in het omgevingsbeleid. Het beleidsprogramma Gezond en Veilig is een uitwerking van de ambities en doelen die hiervoor zijn vastgelegd in de omgevingsvisie in zowel de paragraaf 'Stad en land gezond' als met de centrale opgave voor een gezonde en veilige leefomgeving voor alle thema's uit de omgevingsvisie.
In dit beleidsprogramma zijn geen nieuwe regels of normen opgenomen.

Het programma heeft verschillende functies. Naast de keuzes die we maken voor lopend beleid en de invulling die we geven aan nieuw beleid, geven we ook invulling aan onze rol als schakel tussen het Rijk en de gemeenten en geven we richting aan de concrete uitvoering van ons beleid. Niet eerder hebben we zoveel aspecten op het gebied van gezond en veilig in één programma samengevoegd
Het programma beschrijft hoe we, via de inrichting van de leefomgeving, gezondheid en veiligheid bevorderen en beschermen. Daarnaast beschrijft het welke instrumenten we daarvoor gebruiken. Nieuw hierin is dat we aangeven hoe we werken aan een leefomgeving die gezond en veilig is, de rode draad in de omgevingsvisie. Dit doen we door dit thema helder en expliciet mee te nemen in ontwikkelingen. Ook de nieuwe instrumenten die we ontwikkelen om dat proces te ondersteunen worden beschreven, naast de al bestaande instrumenten. Onderstaand lichten we toe wat waar in dit programma kan worden teruggevonden.

Om een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren is het belangrijk om in ons beleid en bij grote opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie en mobiliteitstransitie de effecten op gezondheid en veiligheid mee te nemen en kansen te benutten die zich voordoen om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken.
Hoe we deze integratie van gezondheid en veiligheid in alle plannen en gebiedsontwikkelingen tot stand willen brengen is in hoofdstuk 2 beschreven.

Het milieubeleid, waarmee wij streven naar een goede leefomgevingskwaliteit en een minimale blootstelling van mensen aan milieuemissies om zo de gezondheid en veiligheid van mensen te beschermen, is in hoofdstuk 3 uitgewerkt. Dit hoofdstuk is, naast wat hierover is opgenomen in de Omgevingsvisie, de opvolger van het milieudeel in het Bodem-, Water- en Milieuplan 2016-2021.

We ontwikkelen de komende periode instrumenten om het werken aan een gezonde leefomgeving te ondersteunen. Ook zijn er bestaande instrumenten die wij inzetten om de uitvoering van ons beleid te ondersteunen. Alle instrumenten worden in hoofdstuk 4 beschreven. In dit hoofdstuk geven we ook aan hoe we met onderzoek en pilots de kennis over een gezonde leefomgeving vergroten.

1. UTRECHT GEZOND EN VEILIG: NU EN IN DE TOEKOMST

Inrichting en gebruik van de fysieke leefomgeving heeft invloed op de gezondheid van mensen. Het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving staat centraal in provinciaal omgevingsbeleid. Dit eerste hoofdstuk beschrijft de aanleiding en doelstelling van het Programma, de opgaven waar we voor staan, evenals de relatie met de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Gezondheid is ons grootste goed. Steeds meer mensen realiseren zich dat een gezond leven essentieel is voor hun welzijn. Door de grote druk op de ruimte in onze provincie kan onze leefomgeving en daarmee ook onze gezondheid onder druk komen te staan. Provincie Utrecht zet gezondheid daarom extra hoog op de agenda. De provincie Utrecht voelt zich verantwoordelijk voor een leefomgeving die de gezondheid en veiligheid van haar inwoners, werkenden en bezoekers, beschermt en bevordert. Niet alleen voor de huidige, maar ook voor de toekomstige generaties. Samen met andere overheden en instellingen spant ze zich hiervoor in. De primaire taken van de provincie zijn vooral gericht op de fysieke leefomgeving. Die inspanning gebeurt op allerlei manieren: bijvoorbeeld door met normen, streefwaarden en handhaving te streven naar gezonde lucht, schoon water, een goed woon- en leefklimaat. Maar ook door de provincie zo in te richten dat er voldoende groene en stille gebieden zijn en dat er ruimte is om te bewegen. Of door te streven naar een provincie die bestendig is tegen klimaatverandering (langdurige droogte, hitte en hevige regenbuien) en waar sprake is van voldoende biodiversiteit. Ook in de toekomst moet Utrecht gezond en veilig zijn.

Dit Programma Gezond en Veilig beschrijft de inzet van de provincie Utrecht om dit brede en ambitieuze doel, samen met alle andere betrokkenen, dichterbij te brengen. Dit programma is één van de beleidsprogramma's die zijn opgesteld als uitwerking van de Omgevingsvisie provincie Utrecht (PS, 10 maart 2021).

Dit programma bevat de beleidskaders voor een aantal specifieke onderwerpen, zoals luchtkwaliteit en geluidhinder. Tegelijkertijd is 'Gezond en Veilig', net als duurzaamheid, een belangrijk onderwerp dat in bijna alle plannen en projecten wel een rol speelt. In de Omgevingsvisie loopt het werken aan een gezonde en veilige leefomgeving als een rode draad door de hele visie. De provincie wil (en mag) geen plannen of beleid maken die gezondheid- en veiligheidsrisico's onnodig groter maken en wil optimaal kansen benutten om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken. Zo is 'gezond en veilig' dus ook een aspect van, of een voorwaarde voor, veel ander beleid. Dit programma beschrijft hoe de provincie 'gezond en veilig' meeneemt in dat andere beleid.

1.1 Waarom dit programma Gezond en Veilig?

Inrichting en gebruik van de fysieke leefomgeving hebben invloed op de gezondheid van mensen en op de veiligheidsrisico's waaraan zij worden blootgesteld. Het gaat daarbij om de kwaliteit van bodem, lucht en water, de geluidsbelasting en straling in de leefomgeving, de wijze waarop gevaarlijke stoffen worden opgeslagen en gebruikt, of het natuurlijke systeem van bodem, water en alles wat erin en erop leeft. Daarnaast heeft de inrichting van de menselijke leefomgeving effect op ons gedrag. Denk bijvoorbeeld aan een omgeving die ons uitdaagt om meer te bewegen, te ontspannen en elkaar te ontmoeten; iets dat bewezen bijdraagt aan ons welzijn en onze gezondheid.
Gezondheid is een van de belangrijkste aspecten van het provinciale omgevingsbeleid, van gebiedsontwikkelingen en van het mobiliteitsbeleid. In het huidige provinciale coalitieakkoord 'Nieuwe Energie voor Utrecht' (2019-2023) is het bouwen aan een gezonde, groene, duurzame en aantrekkelijke provincie voor onze inwoners en de generaties na ons, een belangrijke ambitie.

De Omgevingsvisie weerspiegelt deze ambitie uit het Coalitieakkoord. Onder alle thema's uit de Omgevingsvisie zijn ambities opgenomen die hier aan bijdragen. Er staat bijvoorbeeld: *"Wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving: de milieukwaliteit is goed, de veiligheid is gewaarborgd, bewegen wordt gestimuleerd, er zijn voldoende ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden en iedereen doet mee."* Deze ambitie moet in 2050 werkelijkheid zijn. Dat is een grote opgave in een nu al drukke provincie, waar het aantal inwoners tegen die tijd nog flink zal zijn gegroeid.

GEZONDHEID EN VEILIGHEID

Voor de definitie van een gezonde leefomgeving wordt aangesloten op de formulering van het RIVM. In deze definitie is veiligheid een element van een gezonde leefomgeving, beiden liggen in elkaars verlengde. Om gezond te zijn, moet een leefomgeving ook veilig zijn.

Een gezonde leefomgeving heeft volgens het RIVM de volgende kenmerken:

- Schoon, heel en veilig;
- nodigt uit tot bewegen, spelen en sporten;
- stimuleert fietsen, wandelen en gebruik van openbaar vervoer;
- zorgt voor een goede bereikbaarheid;
- zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten;
- houdt rekening met de behoeften van (toekomstige) bewoners en specifieke bevolkingsgroepen (kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten en lagere inkomensgroepen);
- heeft een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem en externe veiligheid);
- heeft voldoende groen, natuur en water en aandacht voor klimaatadaptatie;
- heeft duurzame woningen met een gezond binnenklimaat;
- heeft een aantrekkelijke en gevarieerde openbare ruimte; heeft een gevarieerd aanbod aan voorzieningen, zoals scholen, winkels, cultuur, bedrijven, openbaar vervoersvoorzieningen en sport.

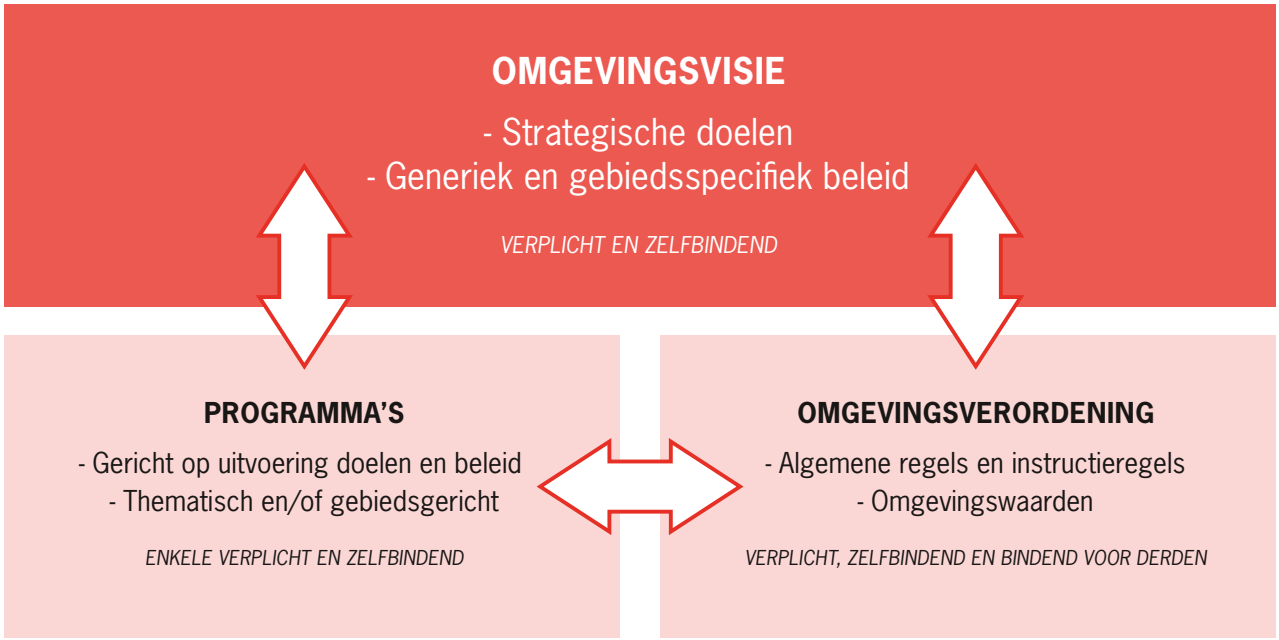
1.2 De Omgevingsvisie als basis van het programma Gezond en Veilig

De Omgevingsvisie provincie Utrecht beschrijft de ambities en het strategisch beleid voor de Utrechtse leefomgeving. De visie bevat de hoofdlijnen van het provinciale beleid op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, milieu, energie, bereikbaarheid, natuur, landbouw, cultuur, erfgoed en landschap, bodem en water, recreatie en toerisme en gezondheid. Deze visie is vastgesteld door Provinciale Staten en op 1 april 2021 in werking getreden. De Omgevingsvisie loopt vooruit op de Omgevingswet (zie kadertekst). Bijlage A bevat de ambities uit de Omgevingsvisie die het meest relevant zijn voor het thema Gezond en Veilig.

1.2.1 Omgevingsvisie, Verordening en Programma's

Het beleid van de Omgevingsvisie provincie Utrecht wordt, conform de Omgevingswet uitgewerkt via de Omgevingsverordening en een aantal programma's (zie Figuur 1.1). De Omgevingsverordening bevat naast instructieregels aan gemeenten en waterschappen ook regels die voor burgers en bedrijven in de provincie gelden. Dit gebeurt voor thema's waar er een 'provinciaal belang' is, en de provincie dus regels of randvoorwaarden stelt aan (ruimtelijke) ontwikkelingen en activiteiten. Een overzicht van 'provinciale belangen' is te vinden in hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie.

Provincie Utrecht heeft een groot aantal, veelal thematische programma's, waarvan Programma Gezond en Veilig er één is. De programma's zijn gericht op de uitvoering van het beleid.

Figuur 1.1: Samenhangend pakket van instrumenten (bron: Omgevingsvisie provincie Utrecht)

OMGEVINGSWET: GEZONDHEIDSBELANG EXPLICIET MEEWEGEN

De nieuwe Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De voorgenomen datum waarop de wet in werking moet treden is volgens planning 1 oktober 2022 of 1 januari 2023.

Belangrijk nieuw onderdeel aan de wet is het expliciet meewegen van het gezondheidsbelang. In de artikelen 1.3 en 2.1 staat dat "bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving" een dwingend aspect van de bestuurlijke taak- en bevoegdheidsoefening op grond van de Omgevingswet is, in samenhang met het "doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften". In het vierde lid van artikel 2.1 is bepaald dat bij de evenwichtige toedeling van functies aan locaties in ieder geval rekening wordt gehouden met het belang van het beschermen van de gezondheid.

Daarbij komt dat het *'voorzorgsbeginsel'* één van de gehanteerde principes in de Omgevingswet is. Dit betekent dat de overheid ook maatregelen kan nemen bij 'onzekere risico's'. In zo'n geval zijn er gegronde redenen om aan te nemen dat een activiteit negatieve gevolgen kan hebben, ook al kan de wetenschap hierover nog geen definitief uitsluitsel geven.

Figuur 1.2: Het programma concretiseert het milieubeleid uit het thema Stad en Land gezond en het integreert de ambities voor een gezonde en veilige leefomgeving in de andere thema's van de omgevingsvisie (Bron: Omgevingsvisie provincie Utrecht)

Dit Programma Gezond en Veilig is tevens de opvolger van het onderwerp Milieu in het Bodem-, Water- en Milieuplan 2016-2021. De thema's Bodem en Water zijn opgenomen in het Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027; een ander programma dat ook onder de Omgevingsvisie valt. Dit Programma Gezond en Veilig loopt van 2022 t/m 2025. Bijlage B toont de middelen die in de begroting aan het Programma zijn verbonden.

1.2.2 Digitale raadpleging

Zodra de Omgevingswet wordt ingevoerd, is de het programma Gezond en Veilig te raadplegen via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De vetgedrukte woorden in de tekst worden in het DSO opgenomen als hyperlinks.

1.3 Gezonde en Veilige leefomgeving als rode draad door de programma's

Dit programma 'Gezond en Veilig' met eigen beleid en projecten valt onder het thema 'Stad en Land Gezond' uit de Omgevingsvisie. Het programma integreert ook (de realisatie van) een gezonde en veilige leefomgeving in de andere programma's die onder de omgevingsvisie vallen (Figuur 1.2). In de Omgevingsvisie zijn zes hoofdprincipes opgenomen waar we naar streven (zie kader op pagina 20). Een gezonde en veilige leefomgeving is afhankelijk van bijvoorbeeld de aanpak van verkeersveiligheid, sociaal beleid, recreatieve voorzieningen, duurzame energievoorziening, bodem en water. Deze onderwerpen kennen hun eigen provinciale beleids- en uitvoeringsprogramma's of visies. Door gezond en veilig als voorwaarde te stellen bij alle thema's wordt bijgedragen aan de brede ambitie om een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren (Figuur 1.3). Dat vraagt om een interdisciplinaire werkwijze. Deze werkwijze lichten we toe in hoofdstuk 4, waar we onze middelen en instrumenten om dit te bereiken, waaronder de Gezondheidsscan, toelichten.

Net als het RIVM zien we 'veiligheid' als een integraal onderdeel van onze inspanningen voor een gezonde leefomgeving. Het onderwerp externe veiligheid is daarom onderdeel van dit programma. De thema's verkeersveiligheid en waterveiligheid zijn opgenomen in ander beleid en komen in dit programma daarom niet expliciet aan de orde.

DE ZES HOOFDPRINCIPES VAN DE RODE DRAAD VAN DE OMGEVINGSVISIE PROVINCIE UTRECHT.

Een gezonde en veilige leefomgeving, waarvan de basis gevormd wordt door een goed functionerend natuurlijk systeem, loopt als een rode draad door de Omgevingsvisie. De Provincie hanteert in deze visie zes hoofdprincipes (ambities) die hieraan bijdragen. Deze principes zijn ook leidend voor dit programma en bieden de context waarbinnen het beleid is opgesteld en de uitvoering gaat plaatsvinden. Ook in de samenwerking en afstemming met onze partners werken we vanuit de zes hoofdprincipes. Het zijn:

1. Er is, in relatie tot het aantal inwoners en bezoekers, **voldoende, kwalitatief hoogwaardige groenblauwe ruimte,** deels rustig / stil, die voor verschillende doelgroepen uitnodigend is.
2. Voor hun dagelijkse verplaatsingen gaan mensen **voornamelijk lopend, met de fiets of het openbaar vervoer.** Dit moeten zij veilig kunnen doen. Goederen- en personenvervoer levert zo min mogelijk schadelijke emissies op.
3. Inrichting en gebruik zijn **aangepast aan de eisen van klimaat**: gezondheid en veiligheid zijn daarbij geborgd.
4. Er zijn **zo min mogelijk schadelijke emissies** vanuit industrie, opwekking van energie en de landbouw. De landbouw draagt positief bij aan de gezondheid van mens en natuur.
5. De ruimtelijke inrichting **draagt bij aan een inclusieve samenleving** en versterkt de sociale cohesie.
6. De **economie is circulair**, er komen zo min mogelijk voor de gezondheid schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terecht en bouwen vindt plaats met materialen die bijdragen aan een gezonder leven.

1.4 Bevorderen en beschermen: de belangrijkste opgaven voor dit programma

Om te komen tot een gezonde en veilige leefomgeving maken we in dit programma, in overeenstemming met de Nationale Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 (februari 2020, ministerie van VWS), onderscheid in twee hoofdopgaven:

1. Bevorderen van de (fysieke en mentale) gezondheid.
2. Beschermen van de gezondheid.

Die twee hoofdopgaven moeten worden gerealiseerd in het licht van een *grote toename in bevolking en activiteiten* die in de provincie gaan plaatsvinden. Over twintig jaar wonen er een kwart meer mensen in de provincie Utrecht: zo'n 1,7 miljoen mensen. Dat vraagt om het bouwen van 165.000 extra woningen tot 2040. Dat is alleen mogelijk als er ook wordt geïnvesteerd in bereikbaarheid van woonwijken en werklocaties. De werkgelegenheid groeit tot 2050 stevig met naar verwachting 100.000 banen. Het is een grote uitdaging en er zijn flinke investeringen nodig om deze 'integrale schaalsprong' in goede banen te leiden op een wijze dat de gezondheid en veiligheid van de leefomgeving er ook beter van wordt.

In dit programma werken we deze twee hoofdopgaven verder uit in beleid en maatregelen. Daarnaast komen de opgaven terug bij vele andere beleidsterreinen die betrekking hebben op onze leefomgeving.

Opgave 1: Bevorderen van de gezondheid: bijdragen aan een gezonde leefstijl en een prettige sociale omgeving

We streven naar een leefomgeving die een gezonde leefstijl stimuleert en een bijdrage levert aan een prettige

Figuur 1.3: Gezonde en veilige leefomgeving is de rode draad door alle 7 thema's van de Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021).

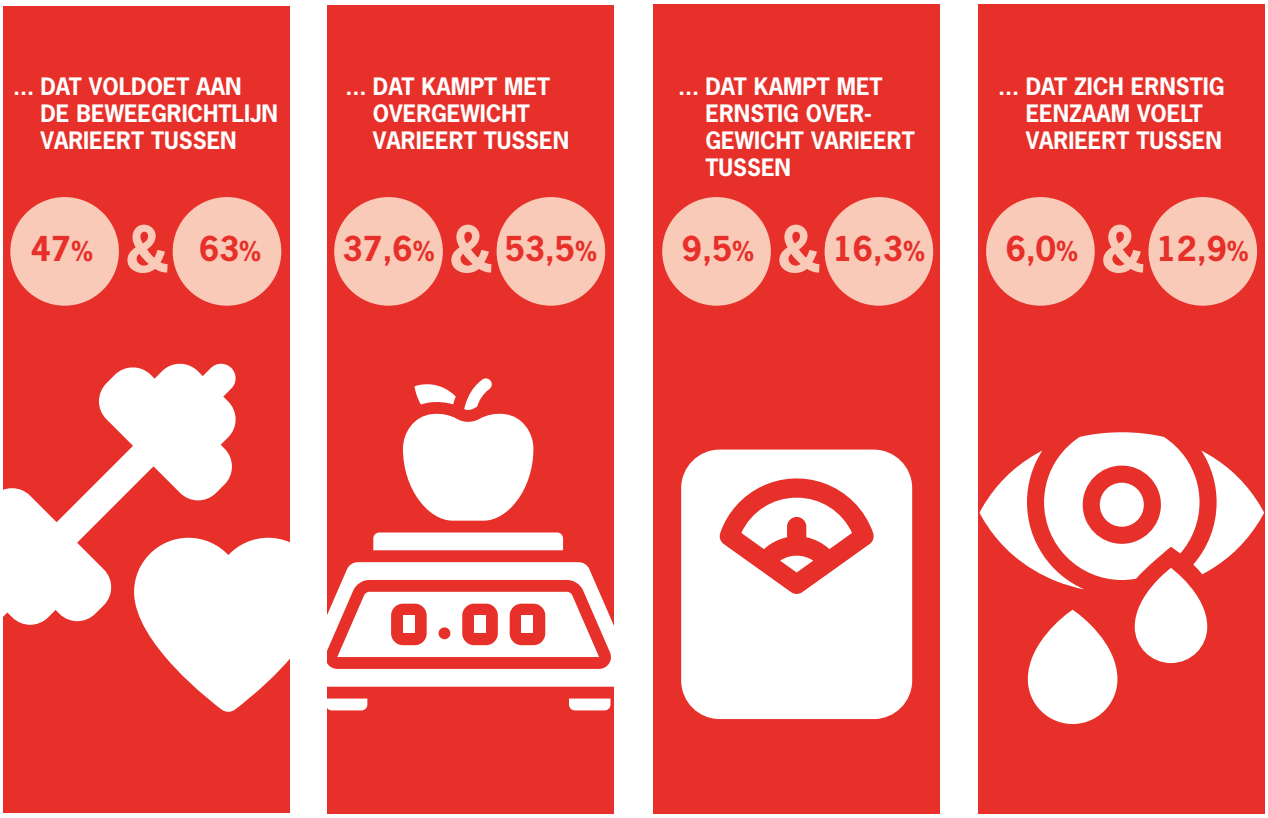
sociale omgeving. Regelmatig bewegen en ontspannen is essentieel bij het voorkomen van veel gezondheidsproblemen. De provincie wil, samen met haar partners, bijdragen aan de gezonde inrichting van de leefomgeving met voldoende bruikbaar en bereikbaar groen, en een netwerk van fiets- en OV-verbindingen, dat de woongebieden en veel bezochte bestemmingen zoals werk- en opleidingslocaties maar ook de natuur- en recreatiegebieden goed met elkaar verbindt. De buitenruimte dient zó te zijn ingericht dat deze door iedereen kan worden gebruikt. Indirect dragen we zo ook bij aan het mentaal welbevinden van onze inwoners.

De provincie Utrecht heeft aantrekkelijke steden en dorpen, een mooi en gevarieerd landschap en de afstanden tussen veel bestemmingen zijn kort, wat een kans is voor goed openbaar vervoer en een fijnmazig wandel- en fietsnetwerk. Mensen wonen er graag, ook door de centrale ligging in Nederland en de goede bereikbaarheid. De bouwopgave als gevolg van de 'integrale schaalsprong' moet zoveel mogelijk binnen bestaande steden en dorpen worden gerealiseerd. Daardoor kan er onder andere meer groen in het landelijk gebied behouden blijven. De consequentie is wel dat de bebouwingsdichtheid toeneemt en het meer creativiteit vraagt om voldoende groen en ruimte voor bewegen en sporten in de directe woonomgeving te realiseren. Utrechtse gemeenten geven dan ook aan dat zij voor grote ruimtelijke opgaven staan. De ruimtevragen van woningbouw, (recreatief) groen, sport, energietransitie en klimaatadaptatie moeten allemaal binnen een beperkte ruimte worden gerealiseerd.

Een groene leefomgeving is een factor van belang als het gaat om onze gezondheid. De coronacrisis heeft ons laten ervaren dat de groene ruimte in onze provincie van essentiële waarde is. Hoewel ieders leefstijl zijn of haar persoonlijke keus is, kan de overheid de inrichting van de leefomgeving wel zo maken dat deze uitnodigt om meer te bewegen. Bijvoorbeeld met een goede inrichting van de directe woonomgeving, voldoende schaduw in de openbare ruimte om hittestress tegen te gaan, en een netwerk van aantrekkelijke fiets- en looproutes naar de recreatie- en natuurgebieden. De leefomgeving moet bovendien veilig en schoon zijn.

Meer bewegen is in veel gevallen een belangrijke sleutel tot een betere gezondheid, in samenhang met het tegengaan van overgewicht, zorgen voor een goede conditie en beperken van stress. Net als in de rest van Nederland zien we in Utrecht een trend van gezond leven, vooral onder hoger opgeleiden. De deelname aan sport is bovengemiddeld en 54% van de bevolking voldoet aan de beweegrichtlijn. Helaas betekent dit ook dat bijna de helft van de inwoners van de provincie onvoldoende beweegt. Overgewicht is een groeiend gezondheidsprobleem. Het percentage inwoners met enige vorm van overgewicht varieert tussen 37,6 en 53,5%. (GGD buurtmonitor). Er bestaat op dit gebied een groeiende kloof tussen verschillende bevolkingsgroepen, zowel qua levensverwachting als voor wat betreft het aantal gezonde levensjaren.

HET % INWONERS VAN 19 JAAR EN OUDER IN GEMEENTEN IN DE PROVINCIE UTRECHT...

Figuur 1.4: Cijfers GGD Buurtmonitor met gegevens bewegen uit 2016 en overgewicht en eenzaamheid uit 2020.

Daarnaast is een prettige sociale omgeving van groot belang voor onze mentale gezondheid. Op een fundamenteel niveau betekent dit dat onze inwoners zich veilig voelen in het verkeer en in de publieke ruimte. Daarnaast kan de inrichting van de fysieke leefomgeving uitnodigen tot het ontmoeten van anderen. Bewoners voelen zich dan meer betrokken bij hun omgeving en er is een positief effect op de sociale cohesie. Op deze manier draagt de ruimtelijke inrichting bij aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen (RIVM, 2017).

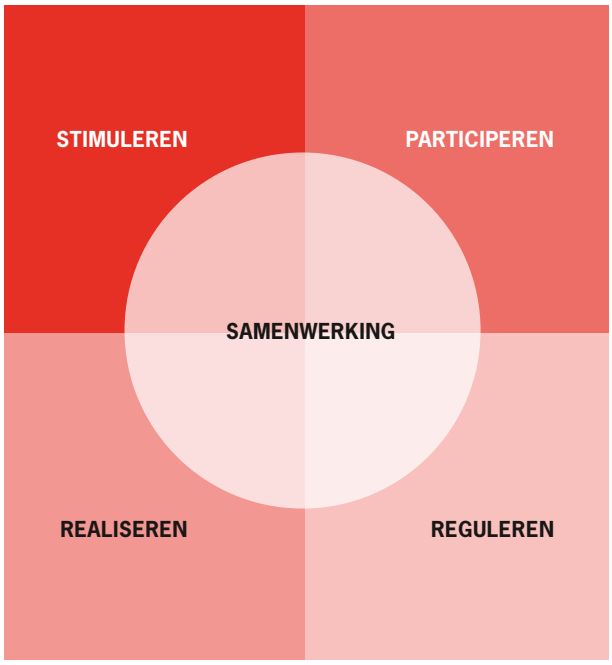
Opgave 2: Beschermen van de gezondheid: permanente verbetering van de milieukwaliteiten

We streven naar een betere gezondheid door permanente verbetering van de milieukwaliteiten in de provincie. Het gaat hierbij om gezonde lucht, een prettige geluidkwaliteit (met voldoende stilte), koelere plekken bij extreme hitte en beperkte risico's als gevolg van gebruik, opslag en transport van gevaarlijke stoffen (externe veiligheid). We zoeken naar slimme oplossingen, combinaties van functies, en bundeling van activiteiten bij zowel bestaande situaties als het inpassen van nieuwe bronnen van risico's en milieubelasting.

Utrecht is een dichtbevolkte provincie met veel woningen en voorzieningen, met belangrijke economische functies, waaronder industrie en een groot aantal (inter-)nationale hoofdroutes over weg, spoor en water, die zorgen voor uitstoot en geluid. De provincie heeft daarnaast ook intensieve landbouw die zorgt voor geurhinder en uitstoot stikstof en fijnstof. Er zijn dus veel bronnen van vervuiling, geluid en risico's op een relatief kleine oppervlakte die slecht kunnen zijn voor de gezondheid.

De afgelopen decennia zijn grote stappen gezet met het terugdringen van emissies vanuit verschillende bronnen, zoals de uitlaatemissies van het wegverkeer en de industrie. Echter, door de gelijktijdige groei van menselijke activiteiten en mobiliteit heeft een aanzienlijk deel van onze bevolking nog altijd last van hinder en gezondheidseffecten door geluid, geur of verontreinigde lucht. Dit is zichtbaar op de gezondheidsknelpuntenkaart in de provinciale webkaart.
Op veel locaties zijn de eenvoudige winstpunten al behaald, en wordt het steeds moeilijker en kostbaarder om de milieukwaliteit nóg een stap te verbeteren. We zijn daarbij afhankelijk van investeringen die moeten worden gedaan in het kader van grote transities, zoals duurzame mobiliteit en energieopwekking, klimaatmitigatie en -adaptatie, de verduurzaming van de landbouw en een schaalsprong van het openbaar vervoer in de Utrechtse regio. Een integrale aanpak is noodzakelijk om verdere gezondheidswinst te behalen.

Door een grote druk op de ruimte, de wens om bestaande infrastructuur te benutten voor de ontsluiting en groene buitenruimte te behouden, zien we dat gemeenten soms genoodzaakt zijn om ontwikkelingen te plannen op locaties die nu al (hoog) belast zijn met geluid, luchtverontreiniging of veiligheidsrisico's. Het risico bestaat dat gevoelige bestemmingen (woningen, scholen, verzorgingshuizen) dicht op bronnen van emissies en risicobronnen gerealiseerd worden. Ook zorgt een hogere bebouwingsdichtheid ervoor dat het moeilijker wordt om hittestress tegen te gaan en wateroverlast te voorkomen bij groeiende hoeveelheden neerslag. Dat maakt de uitdaging extra groot. Al met al is dan ook veel inzet en creativiteit nodig om de bestaande milieukwaliteiten te verbeteren en tegelijkertijd een verdere groei van de bevolking mogelijk te maken zonder toename van hinder, overlast en gezondheidsrisico's.

Figuur 1.5: De vier rollen van de provincie Utrecht (bron: Omgevingsvisie provincie Utrecht, 10 maart 2021)

1.5 De rollen van de provincie

De provincie hanteert bij de uitvoering van dit programma vier rollen die ook zijn opgenomen in de Omgevingsvisie: stimuleren, participeren, realiseren en reguleren (Figuur 1.5). Daarbij staat samenwerken altijd centraal.

De afgelopen jaren hebben we ook voor het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving verschillende rollen gehanteerd. In figuur 1.6 staat voor elke rol een voorbeeld hiervan.

STIMULERENDE ROL

Campagne gericht op inwoners: Opladen in de Natuur. Doel was het vergroten van het bewustzijn van het belang van schone lucht en stilte voor gezondheid en wat bewegen en groen voor je kan betekenen.

PARTICIPERENDE ROL

Provincie Utrecht heeft een participerende rol in het Schone Lucht Akkoord dat sinds januari 2020 van start is gegaan.

REALISERENDE ROL

Geluidwerende maatregelen bij provinciale wegen: Geluid reducerend asfalt en geluidschermen. Maar ook innovatieve maatregelen als de Whiswall: een constructie van beton en staal die geluid afbuigt. De Whiswall is kleiner, compacter en minder hoog dan een traditioneel scherm, waardoor deze eerder toegepast kan worden.

REGULERENDE ROL

De provincie Utrecht heeft in de Verordening systematische toezichtinformatie geregeld dat gemeenten informatie moeten verstrekken over de uitvoering van de Wabo taken. Dit betreft met name de risicothema's asbest, brandveiligheid bij de opslag van gevaarlijke stoffen, risicovolle inrichtingen, brandveiligheid, constructieve veiligheid en verontreinigde grond.

Figuur 1.6: Voorbeelden van de inzet in de verschillende rollen voor een gezonde en veilige leefomgeving.

1.6 Participatie bij het maken van dit programma

Samen met partners en inwoners hebben we de ambities voor gezond en veilig uit de Omgevingsvisie geformuleerd. Deze ambities vormen ook de basis voor dit programma Gezond en Veilig.

Gesprekken en interviews en bestuurlijke bijeenkomst

In de eerste helft van 2021 hebben Provincie en GGD met veel partijen gesproken over de ambities die zij hebben op het gebied van een gezonde leefomgeving. Daarbij is de link gelegd tussen verschillende domeinen, ruimtelijke ontwikkeling, welzijn en gezondheid en milieu. De uitkomsten van de gesprekken zijn meegenomen naar de bestuurlijk bijeenkomst op 16 april 2021 en de ambtelijke bijeenkomst op 23 september 2021. Op 16 april is er een bestuurlijke bijeenkomst geweest over het thema Gezonde Leefomgeving. Aan dit overleg namen bestuurders vanuit verschillende gemeenten, de omgevingsdiensten en de veiligheidsregio deel. Zij brachten naar voren dat de schaarste aan ruimte veel en lastige dilemma's oplevert. Om efficiënt met ruimte om te gaan zou de realisatie van een gezonde leefomgeving integraal moeten worden meegenomen bij de grote opgaven, zoals de energietransitie, verduurzaming van de mobiliteit en de woningbouwontwikkeling. Het afwegen van belangen op een hoger schaalniveau ziet men als een belangrijke taak van de provincie. Ook zagen de deelnemers een rol voor de provincie bij het verzamelen en delen van kennis en het formuleren van ondersteunende kaders voor ontwikkelingen.

Werkbijeenkomst

Op 23 september organiseerde de provincie een werkbijeenkomst met statenleden, medewerkers van gemeenten, omgevingsdiensten, de GGD en waterschappen. Tijdens deze bijeenkomst werd het belang van een volwaardige rol voor 'gezondheid en veiligheid' breed onderschreven. De verschillende partijen bespraken hun opgaven op het gebied van wonen, de energietransitie en mobiliteit en welke ambities op het gebied van gezond en veilig hierbij worden nagestreefd. Het zijn ambities die vrijwel gelijk opgaan met de ambities van de provincie. Ook bespraken de deelnemers mogelijke knelpunten, zoals het stapelen van ambities en de consequenties daarvan voor de financiële haalbaarheid van projecten. Ook de hoge druk op de ruimte en de grote woningvraag zorgen ervoor dat het realiseren van de gezondheidsambities een forse uitdaging is. Partijen suggereerden om de ambities zoveel mogelijk te combineren en om een checklist te maken waarlangs men vroegtijdig integraal kan samenwerken.

Aan deze suggesties geven we in dit programma invulling met een integrale werkwijze (hoofdstuk 2), aandacht voor de uitvoering (hoofdstuk 4) en het zoeken naar meekoppelkansen in provinciaal beleid en uitvoering (bijlage C).

Naast de ambities konden de deelnemers aangeven met welke pilots en projecten de ambities concreter gemaakt kunnen worden. Dat leidde tot een flinke lijst van pilots en projecten. Met de betrokken partijen bespreken we de komende tijd of en op welke manier deze pilots en projecten uitgevoerd kunnen worden.

Mogelijkheid tot zienswijze

Nadat het College van GS dit programma als ontwerp heeft vastgesteld komt het ter inzage te liggen. In de periode dat het ter inzage ligt kunnen door eenieder zienswijzen naar voren worden gebracht.

2. BEVORDEREN VAN DE GEZONDHEID MET EEN GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De eerste opgave die centraal staat in dit programma is het bevorderen van een goede gezondheid van onze inwoners, door middel van de inrichting van de fysieke leefomgeving. Die leefomgeving moet enerzijds gezond gedrag stimuleren; anderzijds moet de leefomgeving zo worden ingericht dat zij inwoners beschermt tegen gezondheidsrisico's. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we daar invulling aan geven.

2.1 Introductie en maatschappelijk belang

Het belang van een leefomgeving die bijdraagt aan onze gezondheid en veiligheid staat in Nederland volop in de aandacht. Rijksoverheid, provincies, gemeenten, Veiligheidsregio en de GGD werken aan een groot aantal initiatieven ter verbetering van de volksgezondheid en het beperken van risico's. Een goede milieukwaliteit en een veilige omgeving vormen de basis. Voldoende bewegen, naast het intensief sporten, draagt bij aan het verminderen van hart- en vaatziekten, diabetes en obesitas. Volwassenen en kinderen kunnen zich beter concentreren in een groene omgeving, waardoor werk- en leerprestaties verbeteren. Mensen, jong en oud, gaan socialer met elkaar om en mensen worden creatiever in een groene omgeving. Kinderen ontwikkelen zich motorisch beter als zij veel bewegen. De provincie wil daarom met de inrichting van de leefomgeving de gezondheid van de inwoners bevorderen.
Traditioneel is de expertise in het 'fysieke' en het 'sociale' domein vaak van elkaar gescheiden en samenwerking is nog niet altijd vanzelfsprekend. Recent is hier verandering in gekomen met de aandacht voor het belang van de leefomgeving voor een goede gezondheid. De Omgevingswet biedt hierbij de handvatten vanuit wetgeving en beleid.
De provincie stelt 'een gezonde en veilige leefomgeving' centraal in de Omgevingsvisie, en dit Programma Gezond en Veilig is daar een verdere uitwerking van. De verwachte effecten op gezondheid en veiligheid wegen zwaar mee bij keuzes over (ruimtelijke) ontwikkelingen. De aanpak is in lijn met de ambitie van de Landelijke Nota Gezondheid 2020-2024 die uitspreekt dat gezondheid in 2024 een vast onderdeel zal uitmaken van de belangenafweging in het ruimtelijk beleid. Met het aangekondigde programma Gezonde Groene Leefomgeving willen de ministeries VWS en LNV alle betrokken partijen ondersteunen in de ambitie om gezondheid meer integraal en volwaardig te betrekken in het beleid voor de (inrichting van de) fysieke leefomgeving. De provincie participeert in dit traject en maakt gebruik van nieuwe inzichten die eruit voortkomen.

2.2 Ambitie en doelstelling

Onze ambitie is een gezonde en veilige leefomgeving te realiseren door te streven naar de zes hoofdprincipes uit de Omgevingsvisie. Het onderwerp gezondheid moet een plek krijgen in zowel het strategische beleid als bij de uitvoering, zowel bij de provincie zelf als bij onze partners.
We geven hiermee invulling aan de volgende provinciale belangen, zoals opgenomen in paragraaf 3.3 van de Omgevingsvisie.

PROVINCIAAL BELANG	TOELICHTING
Bevorderen van een gezonde leefomgeving.	De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken op het gebied van geluid, stilte, luchtkwaliteit, geur en waterkwaliteit. Het betreft het beperken van de milieubelasting vanuit diverse bronnen naar waarden die niet negatief bijdragen aan de gezondheid van onze inwoners.
Bevorderen van een veilige inrichting van de leefomgeving.	De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken op het gebied van waterveiligheid, externe veiligheid en verkeersveiligheid op en rond de provinciale infrastructuur.

Tabel 2.1: De provinciale belangen van de provincie Utrecht die van belang zijn voor het bevorderen van de gezondheid met een gezonde en veilige leefomgeving

Met de volgende drie beleidskeuzes (tabel 2.2)), die uitgewerkt worden in §2.3, geven we richting aan onze aanpak voor de komende jaren.

Toelichting: Deze drie beleidskeuzes sluiten aan op de, in de Omgevingsvisie vastgelegde, zes hoofdprincipes (§1.2, kader) waarnaar wij streven voor een gezonde en veilige leefomgeving. Ontwikkelingen in de provincie moeten hierbij passen, waarbij expliciet geduid wordt hoe gezondheid en veiligheid geborgd zijn.

In samenwerking met het Beleidskader Sport, de Sociale Agenda en de Voedselagenda verbindt het programma Gezond en Veilig de inzet voor de fysieke omgeving met de doelen van het sociaal beleid. Daarbij is samenwerking met verschillende partners en inwoners noodzakelijk om onze doelen te bereiken.

2.3 Beleid en uitvoering

2.3.1 Een leefomgeving die inwoners stimuleert om gezond te leven

Ontwikkeling van een samenhangend groenblauw netwerk

Bij keuzes voor ruimtelijke ontwikkeling houdt de provincie rekening met ruimte voor groen en water. Groen en water biedt mogelijkheden voor ontspanning en ontmoeten van anderen en stimuleert bewegen. Het helpt ook bij het tegengaan van hittestress. We werken aan een netwerk van groene gebieden op verschillende schaalniveaus, verbonden door middel van groene wandel- en fietsroutes. De provincie heeft bij ruimtelijke ontwikkelingen aandacht voor het behoud van groene gebieden, deels rustig (stil en beperkt visuele drukte) en een gevoel van ruimte gevend, in de nabijheid van steden en dorpen. Groen kan ook een rol vervullen in het beperken van hinder van geluidbronnen door het zicht daarop te ontnemen.

BELEIDSKEUZES	INZET GEZOND EN VEILIG
1. Wij dragen bij aan een inrichting van de leefomgeving die inwoners uitnodigt en het mogelijk maakt om gezond te leven.	Bij de inrichting van de fysieke leefomgeving is altijd aandacht voor zaken als voldoende groen en schaduw in de woonomgeving, bereikbaarheid van voorzieningen per fiets en openbaar vervoer, mogelijkheden om in de buitenruimte te sporten en te ontmoeten en goed bereikbare en verbonden ruimte voor recreatie.
2. Bij de ontwikkeling en uitvoering van de Omgevingsvisie en de hiermee samenhangende programma's en beleidsstukken zorgen we dat een gezonde en veilige leefomgeving systematisch en integraal in deze stukken is verwerkt. We brengen de effecten op een gezonde en veilige leefomgeving (bevorderen en beschermen) in beeld. We maken 'gezond en veilig' zo expliciet mogelijk in de belangenafweging die plaatsvindt en benutten waar mogelijk kansen om stimulering van gezondheid in dat beleid een plek te geven.	We gebruiken diverse methoden, waaronder een interne 'Gezondheidsscan' en een 'gezondheidseffectscreening' die zorgen voor een goede integratie van 'Gezond en Veilig' in alle provinciale programma's, (project)plannen, agenda's en gebiedsvisies onder het omgevingsbeleid) (zie H4). Het Adviesteam Gezonde leefomgeving speelt hierin een belangrijke rol.
3. We werken samen met gemeenten, waterschappen, provincies en andere partijen bij het verzamelen en delen van kennis. Ook bevorderen we de integratie van 'gezond en veilig' (bevorderen en beschermen) bij ruimtelijke ontwikkelingen.	Provinciale inbreng bij het opstellen van beleid door partners door het Adviesteam Gezonde Leefomgeving. Inzetten van provinciale instrumenten en kennis bij interne integratie en bij ondersteuning van en samenwerking met Utrechtse gemeenten bij beleid en gebiedsontwikkelingsprojecten.

Tabel 2.2: Beleidskeuzes en inzet van de provincie Utrecht voor het bevorderen van de gezondheid met een gezonde en veilige leefomgeving.

Figuur 2.1: Kernwaarden voor een gezonde leefomgeving (bron: GGD GHOR en RIVM, 2020, bewerking provincie Utrecht).

REKENING HOUDEN MET GEZONDHEID BIJ DE INRICHTING VAN DE LEEFOMGEVING.

Naast bijvoorbeeld vergroenen van de leefomgeving zijn er meer inrichtingsmogelijkheden die invloed hebben op gezondheid. Dit zijn bijvoorbeeld:

a) Een regionaal fietsnetwerk dat veel bezochte werk- en opleidingslocaties en recreatiegebieden op een aantrekkelijke manier verbindt met de woongebieden.
b) Hoogbouw met aandacht voor sociale cohesie, voldoende en goed bereikbaar groen voor de bewoners, aandacht voor licht, geluidweerkaatsing en zicht.
c) Gevoelige bestemmingen als woningen zoveel mogelijk gescheiden van de bronnen van hinder en risico's, zoals wegen, bedrijven, spoor en veehouderijen.
d) Gezond voedselaanbod in de openbare ruimte en rookvrije gebieden waarmee wordt gezorgd voor prikkels voor een gezonde leefstijl.
e) De toegankelijkheid van openbaar vervoer en publieke functies als winkelgebieden en gezondheidscentra is gewaarborgd.
f) Een publieke ruimte die is ingericht op elkaar ontmoeten, met collectieve functies (zoals een buurtmoestuin) kan de sociale cohesie versterken. De ruimtelijke kwaliteit op bedrijventerreinen en in kantoorgebieden verbetert, bijvoorbeeld door vergroening. Dit maakt het aantrekkelijker voor werknemers en inwoners om een rondje te wandelen, ook op hetere zomerdagen.

Bewegen stimuleren

De provincie stimuleert fiets- en OV-gebruik in de regio. Daarbij hebben we aandacht voor het aantrekkelijker maken van de keuze voor fietsen en Ov-gebruik door de leefomgeving meer in te richten voor het verplaatsen te voet, per fiets of met het openbaar vervoer. Belangrijk aandachtspunt is de veiligheid van de wegen en paden door bijvoorbeeld vlak wegdek en een fysieke scheiding van fietsers, wandelaars en autoverkeer. Wij richten ons ook op het realiseren van goede fiets- en OV- verbindingen tussen woongebieden en werk, voorzieningen en recreatie- en natuurgebieden. De aantrekkelijkheid van de fiets- en wandelpaden kan verder vergroot worden door een groene en gevarieerde omgeving, voldoende schaduwplekken, rustmogelijkheden en voorzieningen onderweg en stallingsmogelijkheden bij verschillende bestemmingen.

2.3.2 Integratie gezond en veilig in het provinciaal beleid

De provincie kiest ervoor om gezondheid en veiligheid een prominente rol te geven bij de uitvoering van de Omgevingsvisie. Wij gaan daarom bij elke visie of programma van de provincie Utrecht de (potentiële) effecten op de gezonde en veilige leefomgeving inzichtelijk maken (Figuur 2.2). Om dit goed te kunnen doen, gaan we de komende periode aan de slag met de ontwikkeling van de Gezondheidsscan. Met het uitvoeren van deze Gezondheidsscan worden de keuzes, die invloed hebben op (de mogelijkheden voor) het realiseren van een gezonde leefomgeving, expliciet zichtbaar gemaakt, in het proces en bij de besluitvorming. Gezondheid en veiligheid wegen zwaar mee in de afwegingen die gemaakt worden in beleidsprocessen. Ook worden met de scan 'meekoppelkansen' inzichtelijk, bij het maken en uitvoeren van al het omgevingsbeleid, zoals mobiliteit, recreatie en toerisme of ruimtelijke inrichtingsplannen. Zo benutten we bij ieder plan de kansen om de gezondheidswinst zo groot mogelijk te maken en beperken we de negatieve effecten op de gezondheid zoveel mogelijk. De Gezondheidsscan wordt beschreven bij § 4.2.1. Een eerste overzicht van meekoppel kansen bij andere thema's is te vinden in Bijlage C.

De scan wordt ontwikkeld en uitgevoerd door een te vormen provinciaal Adviesteam Gezond en Veilig. Zie § 4.2.2 voor een verdere toelichting op het adviesteam.

2.3.3 Bevordering van het thema Gezond en Veilig in het beleid van de partners

Een groot aantal partijen is betrokken bij het maken en uitvoeren van ruimtelijk beleid. Gezondheid en veiligheid kunnen het best worden geborgd als het is geïntegreerd in al het overheidsbeleid en als maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen worden betrokken. Gemeenten, de veiligheidsregio en de GGD zijn belangrijke partijen die gezondheid bevorderen en hierop moeten toezien. We zien echter dat er zaken zijn die het schaalniveau van de gemeente te boven gaan, en dat er bij hen veel vragen zijn over hoe nieuw beleid onder de Omgevingsvisie het best vorm kan krijgen.

Naast interne advisering ondersteunt *het provinciale Adviesteam Gezond en Veilig* onze partners. Het heeft hierbij een verbindende rol tussen thema's en tussen provincie en haar partners. De nadruk ligt daarbij op vraagstukken die in meer gebieden of op meer plaatsen spelen zoals het realiseren van voldoende en verbonden groene gebieden in en buiten het verstedelijkte gebied. Ook ondersteunen wij Utrechtse gemeenten voor 'gezond en veilig' in hun gebiedsontwikkelingsprojecten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van instrumenten zoals de Locatiebalans en de Maptable voor Gezonde Gebiedsontwikkeling. Ook andere instrumenten zijn denkbaar. De inzet is afhankelijk van de situatie.

Daarnaast richt de provincie de komende periode de *Expertgroep Gezonde Ruimtelijke Inrichting* op. Dit is een pool van externe deskundigen op verschillende onderwerpen, waaruit wij, al naar gelang de vraag die speelt, experts inschakelen om advies te geven over beleid, regels en maatregelen voor de inrichting van een gezonde leefomgeving. Ook kan inspiratie worden gekregen uit onze brochure 'Aanbevelingen en inrichtingsprincipes voor een gezonde leefomgeving', waarin de hoofdprincipes van de Omgevingsvisie zijn uitgewerkt in concrete adviezen en inrichtingsvoorstellen. Daarnaast zijn er instrumenten en middelen beschikbaar vanuit tal van andere organisaties. De Data- en Kennishub Gezond Stedelijk leven ontsluit kennis en data voor gezond stedelijk leven. Een breed overzicht van kennis en informatie staat in de

Figuur 2.2.: Schematische weergave van organisaties, waarmee wij samenwerken, en de initiatieven die wij starten om zelf en in de samenwerking te werken aan het thema Gezond en Veilig.

Gids Gezonde leefomgeving, en de websites https://wijk-wijzer.org en https://www.gezondheidinsociaaldomein.nl [1]

Tot slot gaan we in *gezamenlijk pilots* de kennis over de effecten van maatregelen en ingrepen in de praktijk vergroten. Alle aspecten van gezonde leefomgeving kunnen daarbij aan bod komen (zie §4.4). Bij onvoldoende kennis voor bepaalde thema's of situaties laten we (gezamenlijk) *onderzoek uitvoeren*.

1 En nog diverse andere bronnen, zoals de Gezond Ontwerp Wijzer (GOW) van I&W. De Kamerbrief Programma Groene Gezonde Leefomgeving geeft daarbij een uitgebreid overzicht.

3. BESCHERMEN VAN DE GEZONDHEID MET MILIEU-BELEID

In dit Programma Gezond en Veilig legt de provincie het thematisch milieubeleid vast, gericht op het beschermen van de volksgezondheid. We bespreken eerst hoe dit in algemene zin is vormgegeven met een centrale rol voor het begrip 'gezondheidswinst' (§3.1). Daarna beschrijven we het inhoudelijke milieubeleid voor een aantal thema's.

3.1 Van normen naar gezondheidswinst

Een ongezond milieu is na roken de belangrijkste beïnvloedbare factor voor ziektelast. De overheid, en daarbinnen de provincie, heeft een aantal taken en verantwoordelijkheden om te zorgen voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving. Voor de provincie gaat het daarbij om de bescherming van de fysieke gezondheid van bewoners en bezoekers. We doen dit door, in samenwerking met partners, onze wettelijke taken uit het milieubeleid uit te voeren. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om in ons beleid en projecten de milieubelasting verder te beperken en blootstelling te verminderen en hittestress tegen te gaan.. Wij stimuleren ook partners, vooral gemeenten, om dit te doen. Met goede (regionale) samenwerking kunnen we elkaar daarin versterken. Bij het Rijk en Europa lobbyen we voor de aanpassing van landelijk en Europees beleid en regelgeving, waar wij, en de gemeenten, in de praktijk tegenaan lopen.

Traditioneel bestaat milieubeleid uit het stellen en handhaven van normen voor geluid, uitstoot, et cetera. Deze normen zijn belangrijk voor de ruimtelijke ordening en doelmatig grondgebruik, en bieden de bevolking wettelijk een minimale bescherming. Echter, zij volstaan niet voor het bereiken van een optimale situatie voor de volksgezondheid. Het behalen van deze normen als een ondergrens is daarom niet ons doel. Dat doel is een zo goed mogelijke milieukwaliteit. We zijn ons ervan bewust dat we hierbij tegen grenzen aanlopen van wat mogelijk en haalbaar is. Bij omgevingsbeleid en projecten zijn immers allerlei factoren van belang, en het is nodig om een integrale afweging te maken waarbij al deze factoren worden meegewogen. In veel gevallen wordt er iets gerealiseerd dat tientallen jaren meegaat (bv. woningen of wegen), inclusief de daarbij behorende gezondheidsaspecten. Daarom willen we dat de milieukwaliteit zo goed mogelijk is.

We redeneren daarom steeds meer in termen van 'gezondheidswinst', waarbij we streven naar een continue verbetering van de milieukwaliteit. Bij een aantal milieuthema's maken we daarvoor gebruik van de WHO-advieswaarden, die scherper zijn dan de nationale wetgeving. Met enige regelmaat worden deze advieswaarden aangepast op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Het streven naar een steeds verdere verbetering past in deze lijn.

Met deze beleidskeuze (tabel 3.1) wordt nadere invulling geven aan de volgende twee provinciale belangen (tabel 3.2) zoals deze zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Omgevingsvisie:

WAAROM VAN NORMEN NAAR GEZONDHEIDSWINST?

Illustratief is onderzoek van het RIVM (2020) waaruit blijkt dat mensen ook negatieve gezondheidseffecten ondervinden bij lagere niveaus van geluidshinder dan vastgelegd in wetgeving. De grootste omvang van de ziektelast komt voor bij personen blootgesteld aan geluidsniveaus tussen 45 en 55 dB Lden, die binnen de wetgeving zijn toegestaan. De wetgeving biedt dus minder bescherming tegen gezondheidsrisico's dan eerder werd aangenomen. Het RIVM adviseert dan ook om gezondheidsverbetering als op zichzelf staand doel in de regelgeving op te nemen. In plaats van het tot nu toe gehanteerde principe van 'standstill', ofwel 'geen verslechtering', zou de nadruk dan meer komen te liggen op het continue verminderen van gezondheidsrisico's.

BELEIDSKEUZES	INZET GEZOND EN VEILIG
We dragen bij aan het overal waarborgen van minimaal de wettelijke milieukwaliteit met het stellen, handhaven en toetsen van de bijbehorende normen. We werken aan een continue verbetering van de milieukwaliteit om zoveel mogelijk gezondheidswinst te behalen.	– Uitvoering van ons milieubeleid (Hoofdstuk 3). – Stimuleringsbeleid en lobby bij Rijk en Europa (Hoofdstuk 3 en 4) – Onze activiteiten voor Vergunningsverlening, Handhaving en Toetsing (§4.3)

Tabel 3.1: Beleidskeuzes en inzet van de provincie Utrecht voor het beschermen van de gezondheid met milieubeleid

PROVINCIAAL BELANG	TOELICHTING
Bevorderen van een gezonde leefomgeving.	De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken op het gebied van geluid, stilte, luchtkwaliteit, geur en waterkwaliteit. Het betreft het beperken van de milieubelasting vanuit diverse bronnen naar waarden die niet negatief bijdragen aan de gezondheid van onze inwoners.
Bevorderen van een veilige inrichting van de leefomgeving.	De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken op het gebied van waterveiligheid, externe veiligheid en verkeersveiligheid op en rond de provinciale infrastructuur.

Tabel 3.2: De provinciale belangen van de provincie Utrecht die van belang zijn voor het beschermen van de gezondheid met milieubeleid

We beschrijven in dit hoofdstuk het milieubeleid voor geluid (§3.2), luchtkwaliteit (§3.3), geur (§3.4) en externe veiligheid (§3.5). De provincie heeft voor deze vier thema's wettelijke taken om de gezondheid van inwoners te waarborgen. De verantwoordelijkheid van de provincie in relatie tot de verantwoordelijkheid van partners, en de bevoegdheid tot het afwijken van de normen, verschilt per thema. Elk thema is in dit hoofdstuk op een soortgelijke manier opgezet en kent drie onderdelen:

1. *Introductie en maatschappelijk belang:* Het belang van het thema en de wijze waarop de wet- en regelgeving voor het thema is ingericht.
2. *Ambitie en doelstellingen:* Wat wil de provincie de komende periode met haar partners bereiken, wat zijn de belangrijkste beleidsuitspraken uit de Omgevingsvisie die nader worden uitgewerkt?
3. *Beleid en uitvoering:* Hoe gaat de provincie ervoor zorgen dat de ambities en doelen worden bereikt? Welk beleid is er geformuleerd en welke wijzigingen treden hier eventueel in op? Welke instrumenten worden ingezet en met wie werkt de provincie samen?

Daarna gaat het hoofdstuk in op: Omgang met stoffen en materialen (Circulaire economie, Zeer Zorgwekkende Stoffen en Asbest), varend ontgassen, straling en lichthinder (§3.6).

3.2 Verminderen geluidsbelasting

3.2.1 Introductie en maatschappelijk belang

Utrecht is een drukke provincie. Op veel plekken hebben inwoners te maken met geluid van verkeer, bedrijven, huishoudens (burenlawaai) en activiteiten zoals festivals en evenementen. De hoge bevolkingsdichtheid, de voortgaande verstedelijking en de groei van de mobiliteit maken dat het moeilijk is overal een goede geluidskwaliteit te waarborgen. Deze groei maakt dat de bescherming van inwoners tegen geluidsbelasting een steeds grotere uitdaging wordt.

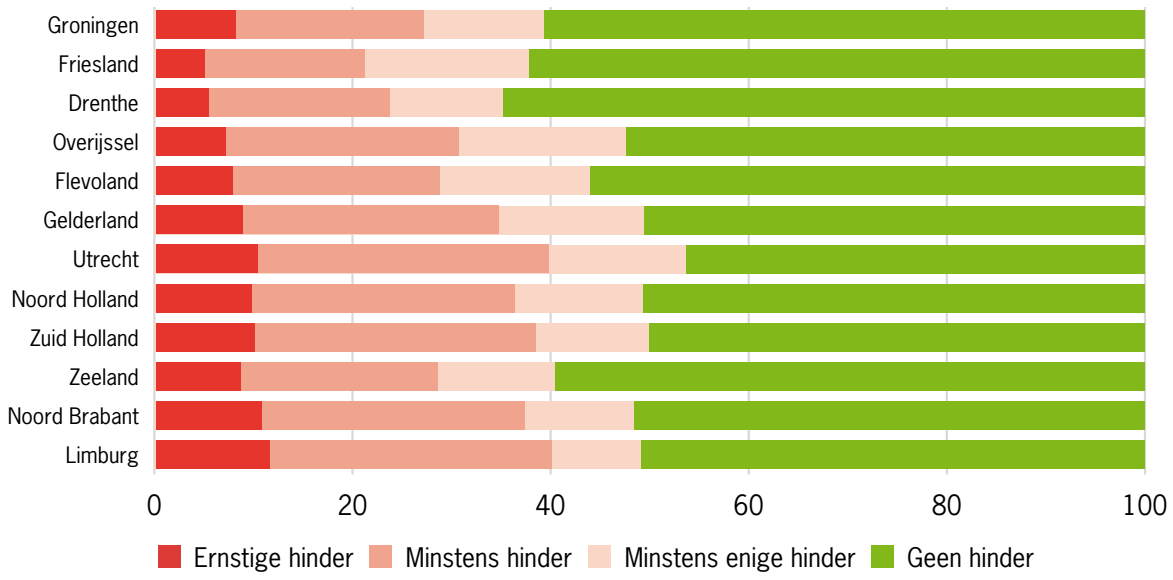
Bronnen van geluidshinder

Volgens het RIVM ondervindt meer dan de helft van de inwoners van de provincie Utrecht tenminste enige geluidshinder van wegverkeer. Dit is het hoogste aandeel onder alle Nederlandse provincies (Figuur 3.1). Daarnaast ondervinden inwoners last van andere geluidsbronnen, zoals buren, vliegverkeer, bouwactiviteiten, evenementen en bedrijven. Ook blijkt de hinder door spoorverkeer groter dan aanvankelijk gedacht en is deze vergelijkbaar met het wegverkeer.

De mate van overlast door geluid is per persoon en per situatie verschillend. In algemene zin neemt vanaf 61 dB_{Lden} het risico op gezondheidseffecten significant toe. Recent onderzoek laat zien dat geluid in het algemeen meer gezondheidseffecten heeft dan tot nu toe verondersteld. Blootstelling aan geluid kan zorgen voor slaapverstoring, concentratieverlies, onrust en verhoogde bloeddruk. Het kan ook ernstige negatieve gezondheidseffecten als hart- en vaatziekten veroorzaken. Om een indicatie te geven van de huidige omvang van het probleem: ca. 12 % van de woningen in de provincie Utrecht heeft een geluidsbelasting van meer dan 60 dB_{Lden}.

Wet- en regelgeving

Geluid is vooral een lokaal fenomeen: de bron van het geluid en de ontvanger bevinden zich meestal relatief dicht bij elkaar. Veel geluidswetgeving heeft dan ook betrekking op het geluidsniveau dat een geluidsbron in de directe om-

Figuur 3.1: Aandeel gehinderden door geluid van wegverkeer per provincie in 2016 (CLO; 2020)

geving veroorzaakt. De geluidsveroorzaker en de functie die hier last van heeft ('geluidsgevoelige bestemming') worden daarbij altijd in samenhang beschouwd.

Het geluidsniveau wordt gemeten in decibellen. De geluidsbelasting wordt uitgedrukt in dB_{Lden} (Decibel Level day-evening-night), de maat voor de gemiddelde geluidsbelasting en is een jaargemiddelde.

De geluidsbelasting 's avonds en 's nachts wordt hierbij veel zwaarder meegerekend dan die van overdag, omdat het geluid dan hinderlijker is vanwege slaapverstoring. Niet iedere geluidsbron zorgt bij hetzelfde geluidsniveau voor evenveel geluidshinder. Zo is het geluid van windturbines bij hetzelfde geluidsniveau bijvoorbeeld hinderlijker dan het geluid van (spoor)wegen.

NIEUW BELEID VOOR GELUID IN DE OMGEVINGSWET

Het instrumentarium dat beschikbaar is voor de uitvoering van de provinciale geluidstaken is gewijzigd met de Omgevingswet. De daarin opgenomen geluidswetgeving is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Het beschermen van de burger tegen een onbeheerste toename van geluid.
- Het voorkomen van nieuwe situaties met te hoge geluidbelastingen.
- Het verbeteren van bestaande situaties met te hoge geluidbelastingen.
- Het ruimte bieden voor ontwikkeling van mobiliteit, industrie en woningbouw binnen nationale kaders, maar met flexibiliteit voor maatwerk in lokale situaties.
- Het helder scheiden van de verantwoordelijkheden van de geluidsveroorzaker en diegene die de ontwikkelingen in de omgeving van de geluidsbron mogelijk maakt.

In het Omgevingsplan kunnen geluidbelastende activiteiten en geluidgevoelige gebouwen evenwichtig worden toegedeeld aan locaties. Bij deze afweging geeft de Omgevingswet meer ruimte om gezondheidsverbetering in de besluitvorming te betrekken. Ook kunnen geluidregels of andere gebruiksregels worden opgenomen die de geluidproductie door activiteiten of het geluid op geluidgevoelige gebouwen beperken.

GELUIDBRONSOORTEN	STANDAARDWAARDE IN L_{DEN} (DB)	GRENSWAARDE INL_{DEN} (DB)	
		NIEUWE GELUID-GEVOELIGE GEBOUWEN	AANLEG OF AANPASSING BRON
Rijkswegen, provinciale wegen	50	60	65
Gemeentewegen en water-schapswegen	53	70	70
Hoofdspoorwegen en lokale spoorwegen	55	65	70
Industrieterreinen	50	55	60
	40 L_{night}	45 L_{night}	50 L_{night}

Tabel 3.3: Normen voor geluidshinder in de Omgevingswet

Gemeenten en provincie hebben ieder hun eigen wettelijke verantwoordelijkheden als het gaat om de bescherming van de gezondheid van bewoners en bezoekers.

De huidige wetgeving biedt geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen, bescherming tegen geluidhinder vanuit verschillende bronnen. Bij lokale en regionale infrastructuur (wegen en trambanen) wordt het geluidsniveau getoetst voorafgaand aan aanleg of reconstructie, of bij de bouw van woningen in de buurt van (spoor) wegen. Hierbij wordt uitgegaan van een aandachtszone langs een (spoor)weg, waarbinnen voorkeurswaarden en maximale grenswaarden worden gesteld aan de geluidsbelasting op de gevel van een geluidsgevoelige bestemming (bijvoorbeeld de woning). Toetsing van de waarden vindt plaats bij het vaststellen van het bestemmingsplan of bij verkeersprojecten. De Wet geluidhinder kent veel verschillende normen. Deze normen zijn brongericht en er is voor gezondheid geen rekening gehouden met de cumulatie van geluid van verschillende bronnen. In de praktijk komt deze situatie echter wel voor. In de – nieuwe – Omgevingswet zijn de verschillende normen voor geluidhinder teruggebracht tot een beperkt aantal, namelijk de grenswaarden[2] en de standaardwaarden[3]. Deze zijn opgenomen in Tabel 3.3. Toetsing van deze waarden vindt plaats in het kader van de Omgevingsplannen of de handhaving van geluidproductieplafonds.

3.2.2 Ambitie en doelstelling

Onze ambitie is het bereiken van een goede geluidskwaliteit in de gehele provincie, waardoor de gezondheidsrisico's voor inwoners zo beperkt mogelijk zijn. We willen de geluidsoverlast veroorzaakt door mobiliteit, industrie, de woonomgeving en evenementen zoveel mogelijk beperken. Gemeenten zijn voor een groot deel verantwoordelijk hiervoor. Wij willen met hen samenwerken en hen ondersteunen om deze ambitie te realiseren.

Beleidsuitspraak 1 (opgenomen in de Omgevingsvisie): *Wij streven ernaar dat de gezondheidsrisico's als gevolg van geluidsbelasting minimaal zijn, waarbij we in 2030 voor nieuwbouw van woningen en andere geluidgevoelige gebouwen zo veel mogelijk willen voldoen aan de WHO-advieswaarden voor geluid.*

Toelichting: Om de gezondheidsrisico's als gevolg van geluidsbelasting te minimaliseren, streven we bij nieuwbouw naar het bereiken van de advieswaarden voor geluidsbelasting van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) 2018. De verschillende normen zijn brongericht en zijn min of meer gelijk aan de standaardwaarden uit de Omgevingswet. We gaan dit monitoren door gebruik te maken van de cumulatieve berekende geluidsbelasting door het RIVM en/of hinderbelevingscijfers van de GGD monitor.

2 Bij de 'grenswaarden' gaat het om een harde ondergrens, waarvan alleen bij uitzondering en alleen in aangegeven gevallen (zoals bij "zwaarwegende belangen") kan worden afgeweken (bron: Aanvullingsbesluit geluid Ow – NvT algemeen deel)

3 De 'standaardwaarden' zijn strenger dan de grenswaarden, maar bevatten de standaardnorm. Wanneer in een omgevingsplan wordt afgeweken van de standaardwaarde, vergt dit een deugdelijke motivering.

In het geval dat niet aan de standaardwaarde kan worden voldaan, dan is onder de Omgevingswet een deugdelijke motivering nodig. Daarbij gelden uiteraard voorwaarden over het afwegen van geluidbeperkende maatregelen, het treffen van geluidwerende voorzieningen en de gezondheidsrisico's.

DE WHO-ADVIESWAARDEN VOOR GELUID

De advieswaarden van de WHO zijn zo opgesteld dat circa 10% van de mensen die aan deze geluidwaarde wordt blootgesteld dit als ernstige geluidhinder ervaart. Circa 3% heeft last van ernstige slaapverstoring, er is ten hoogte 5% toename van het risico op hart- en vaatziekten en 10% toename van het risico op verhoogde bloeddruk. Verder mag het risico op gehoorschade niet toenemen en mag lees-/taalachterstand bij kinderen maximaal met één maand toenemen.

Beleidsuitspraak 2 (opgenomen in de omgevingsvisie): *Voor bestaande woningen en andere geluidgevoelige gebouwen streven we naar het niet verder toenemen van de geluidhinder tot 2040. Een geluidsbelasting van maximaal 60 dB is, gegeven de huidige infrastructuur, acceptabel.*

Toelichting: We streven ernaar dat de geluidsbelasting van bestaande geluidsgevoelige gebouwen, zoals woningen niet verder toeneemt. Ook niet van de gebouwen die te maken hebben met een geluidsbelasting die lager is dan 60 of zelfs 53 dB_{Lden}. Wij vinden een geluidsbelasting van maximaal 60 dB_{Lden} voor bestaande geluidgevoelige gebouwen acceptabel.

Bij geluidsbelasting boven de 60 dB_{Lden} nemen de gezondheidsrisico's, waaronder het risico op hart- en vaatziekten, sterk toe, met bijkomende effecten op het welzijn en de kosten van de gezondheidszorg. De 60 dB_{Lden} geluidsbelasting werd in 2016 overschreden bij 12 procent van de woningen en andere geluidsgevoelige gebouwen in de provincie. Wegen zijn hierbij de belangrijkste geluidsbron. De door ons gestelde hoogste waarde van 60 dB_{Lden} is hoger dan de voorkeurswaarde (standaardwaarde onder de Omgevingswet). In principe is het uit gezondheidsoogpunt wenselijk om de wettelijk maximale toegestane geluidsbelasting nog verder te verlagen (RIVM, 2020). Recente onderzoeken naar gezondheidseffecten van geluid laten zien dat er meer gezondheidseffecten zijn dan tot nu toe van werd uitgegaan. Echter, gezien de benodigde investeringen is voor bestaande woningen en andere geluidsgevoelige gebouwen een maximale geluidsbelasting van 60 dB_{Lden} op dit moment het hoogst haalbare en in die zin acceptabel. Toekomstige wijzigingen in het verkeersaanbod en -stromen, alsmede innovatieve ontwikkelingen voor reductie van geluidhinder in de toekomst bieden een perspectief dat in 2040 deze doelstelling haalbaar is.

Beleidsuitspraak 3 (opgenomen in de omgevingsvisie): *We hebben voldoende stiltegebieden in 2040.*

Toelichting: Als tegenwicht voor de drukte elders is het belangrijk dat onze inwoners kunnen beschikken over grote gebieden waar de rust is gegarandeerd. We beschermen hiervoor de reeds bestaande stiltegebieden. Dit zijn gebieden waar de provincie regels stelt aan het behoud van het rustige karakter. Iedereen kan hier op een laagdrempelige manier rust en ruimte zoeken. Daarnaast besteden we aandacht aan het behoud van gebieden in de nabijheid van steden waar de geluidsbelasting relatief laag is, maar die niet aan het beoogde kwaliteitsniveau van een stiltegebied kunnen voldoen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de omgeving van Kockengen en Teckop en de omgeving van Westbroek. In samenspraak met het RIVM willen we verder uitwerken hoeveel stiltegebieden en van dit soort rustige gebieden in de nabijheid van steden in de provincie Utrecht er in de toekomst nodig zijn.

3.2.3 Beleid en uitvoering

Centraal in het provinciale geluidsbeleid staat het beperken van gezondheidsrisico's. Wij hebben hierop zelf directe invloed wanneer het gaat om functies en activiteiten die onder onze bevoegdheid vallen: provinciale wegen en tramlijnen, regionale luchthavens en een klein deel van de bedrijvigheid (de grote complexe bedrijven, die veel lawaai maken). Als tegenpool voor het lawaai in de stedelijke omgeving heeft de provincie de taak om stiltegebieden aan te wijzen en te behouden. Daarnaast werken we in het kader van de Samenwerkingsagenda Geluid samen met gemeentes bij het terugdringen van geluidshinder vanuit lokale bronnen die onder de gemeentelijke bevoegdheid vallen.

Verminderen van Geluidsbelasting langs Provinciale Wegen

De provincie is als wegbeheerder verantwoordelijk voor het verminderen van geluidhinder langs provinciale wegen. Wij werken hieraan met (1) het Actieplan Omgevingslawaai Provinciale Wegen en (2) het vaststellen van Geluidsproductieplafonds.

1. Actieplan Omgevingslawaai Provinciale Wegen

De provincie is als wegbeheerder verantwoordelijk voor het verminderen van geluidhinder langs provinciale wegen. Op basis van de EU Richtlijn omgevingslawaai moet de provincie een maal per vijf jaar de geluidsbelastingen van de bij haar in beheer zijnde wegen opstellen. Op basis van deze geluidkaarten moet binnen een jaar een actieplan omgevingslawaai worden opgesteld. Onder de Omgevingswet is dit een verplicht programma.

Het bestaande Actieplan Omgevingslawaai Provinciale Wegen 2018-2023 zet in op het verminderen van de geluidsbelasting veroorzaakt door provinciale wegen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de **geluidscontour provinciale wegen 61 dB**. De doelstelling is om het aantal woningen met een geluidsbelasting van meer dan 60 dB_{Lden} langs de provinciale wegen terug te brengen.

In 2023 zal dit Actieplan Omgevingslawaai worden geactualiseerd en herzien.

Bij bestaande situaties worden, mits doelmatig[4], reducerende maatregelen getroffen. Het accent bij deze geluidsanering ligt op bronmaatregelen (geluidsreducerend asfalt, snelheidsverlaging) en maatregelen in de overdracht (geluidschermen, diffractoren, Whiswalls etc.). Mochten deze niet mogelijk zijn, dan komen gevelmaatregelen in beeld. Woningen, met een geluidsbelasting van meer dan 60 dB en een binnenniveau van 36 dB of meer, komen in aanmerking voor gevelmaatregelen. Hierbij worden bewoners geattendeerd op de mogelijkheid om gelijktijdig warmteisolatiemaatregelen te treffen. Voor een deel van deze sanering, namelijk het gedeelte dat conform de Omgevingswet uitgevoerd moet worden, stelt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat rijksmiddelen beschikbaar.

Daarnaast bevat de Provinciale (ontwerp) Omgevingsverordening, een instructieregel die de ontwikkeling van nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen langs provinciale wegen met hoge geluidsbelastingen zoveel mogelijk voorkomt. Zodra de Omgevingswet in werking treedt, zal deze regel van kracht worden.

2. Vaststellen van Geluidproductieplafonds langs provinciale wegen

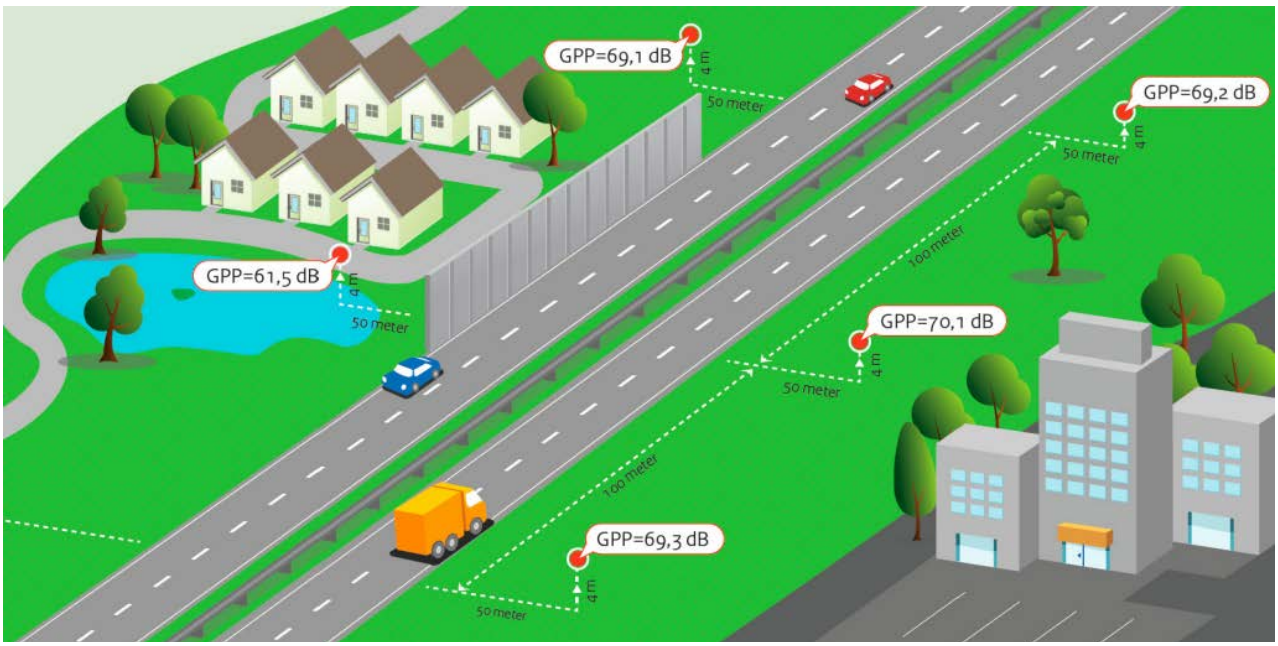
Binnen twee jaar na ingang van de Omgevingswet dient de provincie als wegbeheerder geluidproductieplafonds (GPP's) langs provinciale wegen vast te stellen. GPP's zijn theoretisch maximale geluidsniveaus die elke 100 meter worden berekend, op 50 meter afstand aan weerszijden van de weg. Dit gebeurt met een vastgesteld rekenmodel op basis van het type verharding, het aantal voertuigbewegingen, en geluidreducerende maatregelen op en naast de weg (Figuur 3.2).

Deze GPP's stellen een heldere grens aan de toelaatbare hoeveelheid geluid. Als een weg drukker wordt en meer geluid gaat produceren en het vastgestelde GPP wordt overschreden dient de provincie maatregelen te treffen. Die maatregelen kunnen bestaan uit geluidsreducerend asfalt of geluidwerende voorzieningen. De GPP's moet binnen vooralsnog twee jaar na het in werking treden van de Omgevingswet worden vastgesteld. Van rechtswege zal dit gebeuren op het huidige geluidsniveau, verhoogd met een zogenoemde 'werkruimte' van 1,5 dB. Deze werkruimte is bedoeld om te voorkomen dat een provinciale weg bij de minste of geringste wijziging in het verkeersaanbod "op slot" komt te zitten en al na enkele jaren overgegaan moet worden op wijzigingen in het geluidproductieplafond. Ook kan de provincie, indien daartoe aanleiding is, afwijken van de hoogte van de werkruimte. Dit kan noodzakelijk zijn indien er bijvoorbeeld grootschalige woningbouwplannen in de omgeving bestaan en er sprake is van grootschalige negatieve gezondheidseffecten doordat er veel nieuwe inwoners bijkomen.

3. Verminderen van geluidsbelasting door bedrijvigheid

Utrecht kent een aantal bedrijven waarvoor de provincie het bevoegd gezag is: de zogenaamde 'grote lawaaimakers'.

4 Hiervoor is een doelmatigheidscriterium vastgesteld. Parameters zijn dan het aantal woningen en de hoogte van de geluidsbelasting.

Figuur 3.2: Voorbeeld van het berekenen van Geluidsproductieplafonds (Bron: Nalevingsverslag geluidproductieplafonds rijkswegen 2015, Rijkswaterstaat)

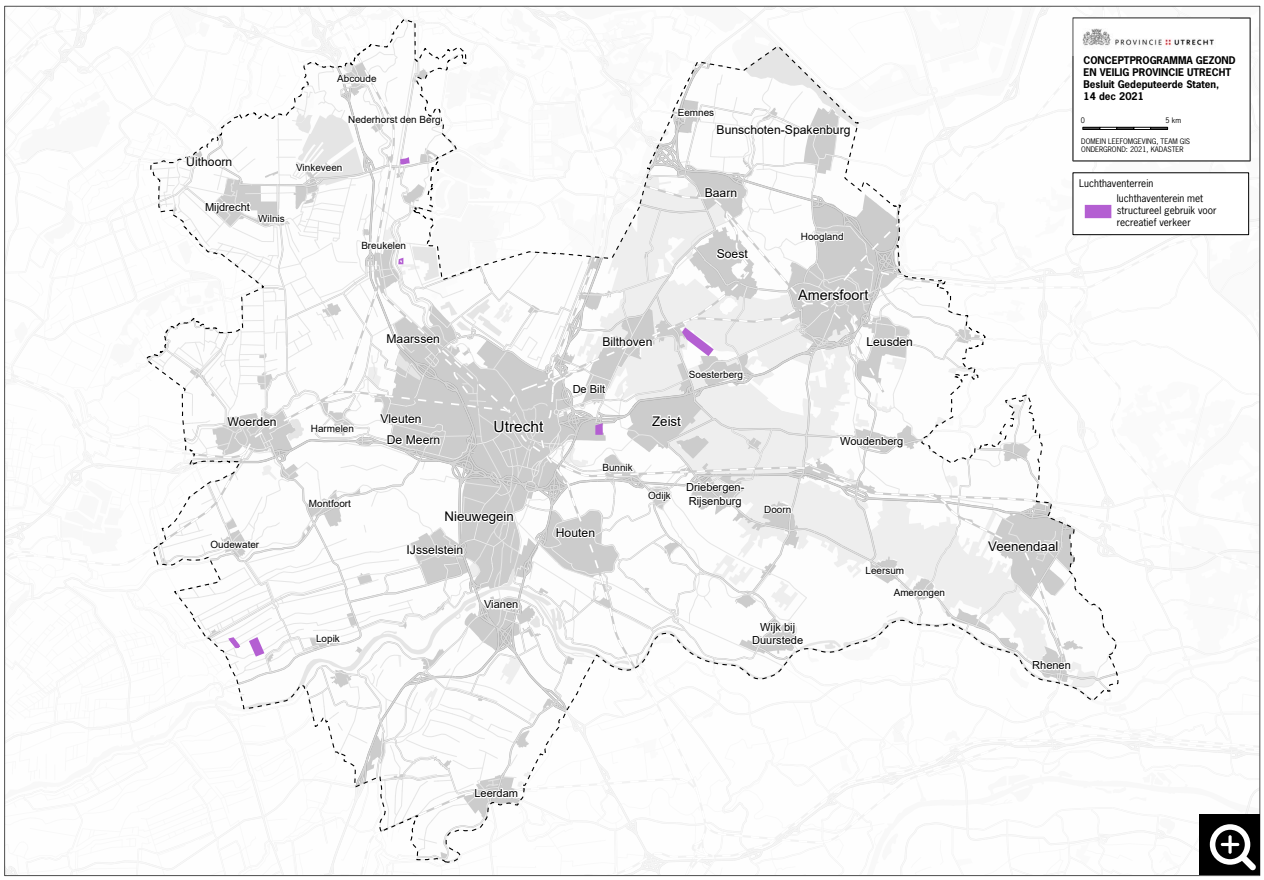
De toegestane geluidsbelasting vanuit ieder van deze bedrijven is opgenomen in hun Omgevingsvergunning. Al deze toegestane geluidsbelastingen moeten passen binnen het geluidproductieplafond dat voor het gehele industrieterrein is vastgesteld. De uitvoeringstaken op het gebied van vergunningverlening en handhaving voor deze bedrijven liggen bij de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD).
In de provincie Utrecht worden de geluidproductieplafonds voor de industrieterreinen waarop de grote lawaaimakers, vaak samen met andere bedrijven, zijn gevestigd overigens door de gemeenten vastgesteld.

4. Beleid voor aangewezen luchthaventerreinen binnen Utrecht

De provincie streeft naar een reductie van de geluidsbelasting door de luchtvaart met haar beleid voor aangewezen luchthaventerreinen, de ontheffingsverlening voor tijdelijk gebruik en het zoveel mogelijk voorkomen van overlast door landelijk vliegverkeer. De instructieregels voor de luchtvaart zijn opgenomen in de Provinciale Verordening.

De provincie is het bevoegd gezag voor luchthaventerreinen met structureel gebruik voor recreatief vliegverkeer, luchtsporten en helihavens. (Zie Kaart 1 voor een overzicht van huidige terreinen). Er is sprake van 'structureel gebruik' wanneer een terrein meer dan 12 dagen per jaar wordt gebruikt voor het starten en/of landen van luchtvaartuigen. Dit geldt voor de zogenaamde 'aangewezen luchtvaartterreinen'. Voor elk aangewezen terrein geldt een luchtvaartregeling waarin onder andere is vastgelegd welke 'gebruiksruimte' er beschikbaar is bij de exploitatie. Bij aanvragen voor luchthavenregelingen dient nut en noodzaak van de beoogde activiteiten te worden aangetoond.

De provincie sluit niet op voorhand uit dat er in de toekomst nieuwe aangewezen luchthaventerreinen komen. Om hinder en gevaar voor de bevolking en verstoring van de natuur zoveel mogelijk te voorkomen, worden wel strenge eisen gesteld aan de locatie en het gebruik hiervan. Zo worden geen nieuwe initiatieven ten aanzien van structureel helikopterverkeer en gemotoriseerde kleine en recreatieve luchtvaart luchthavens toegestaan nabij woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen (te weten onderwijsgebouwen, ziekenhuizen en verpleeghuizen, verzorgingstehuizen, psychiatrische inrichtingen en kinderdagverblijven) in verband met geluidsoverlast. De initiatieven zijn ook niet toegestaan in stiltegebieden, het natuurnetwerk Nederland (NNN), de Groene contour, ganzenrustgebieden en weidevogelkerngebieden. Voor ganzenrustgebieden en weidevogelkerngebieden geldt dit uitsluitend voor de gevoelige periode (wintermaanden, resp. broedseizoen). Rondom deze gebieden wordt een

Kaart 1: Luchthaventerreinen met structureel gebruik voor recreatief verkeer

buffer luchtvaartterrein van 2 km aangehouden. Binnen deze bufferzone is gemotoriseerd landen en opstijgen uitsluitend toegestaan als de aanvrager voor de aanwijzing van een terrein als luchtvaartterrein voldoende heeft aangetoond dat dit geen invloed heeft op het gevoelige gebied (het zogenaamde nee, tenzij regime). Ook moet er voldaan worden aan de eisen van de Natuurwetgeving en het daarop gebaseerde provinciale beleid.

5. Ontheffingsverlening voor het gebruik van terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen

Het opstijgen van of landen op een terrein, dat niet als luchthaven is aangewezen, is op enkele uitzonderingen voor maatschappelijke functies na, verboden.
Van dit verbod kan een ontheffing worden aangevraagd. Dit heet dan het tijdelijk en uitzonderlijk gebruik (TUG) van zo'n terrein. Hierbij geldt een maximum van 12 vliegdagen per jaar. Deze ontheffingen worden in opdracht van de provincie verleend door de Regionale Omgevingsdienst Utrecht. In onze 'Beleidsregels ontheffingen tijdelijk en uitzonderlijk gebruik niet aangewezen luchtvaartterreinen' staan de voorwaarden vermeld waaraan moet worden voldaan. Zo is het bijvoorbeeld van belang dat er geen woningen op korte afstand van de beoogde locatie liggen. Alleen voor terreinen met een duidelijk maatschappelijk belang, zoals heliplatforms bij ziekenhuizen, hebben wij aparte beleidsregels 'tijdelijk gebruik niet aangewezen luchtvaartterreinen' vastgesteld.
Ook hierbij wordt het publieke belang nadrukkelijk meegewogen. Zo wordt getoetst of de ruimtelijke kwaliteit niet, óf zo min mogelijk, wordt belast met de aanwezigheid van het start- en landingsterrein.

Indien gemotoriseerde luchtvaartuigen, zoals helikopters of RPAS (drones) worden ingezet in het kader van de uitvoering van een wettelijke taak of bij spoedeisende hulpverlening, dan is het noodzakelijk dat zij op elk terrein mogen landen of opstijgen. Het gaat hierbij om spoedeisende medische hulpvluchten (HEMS), Search and

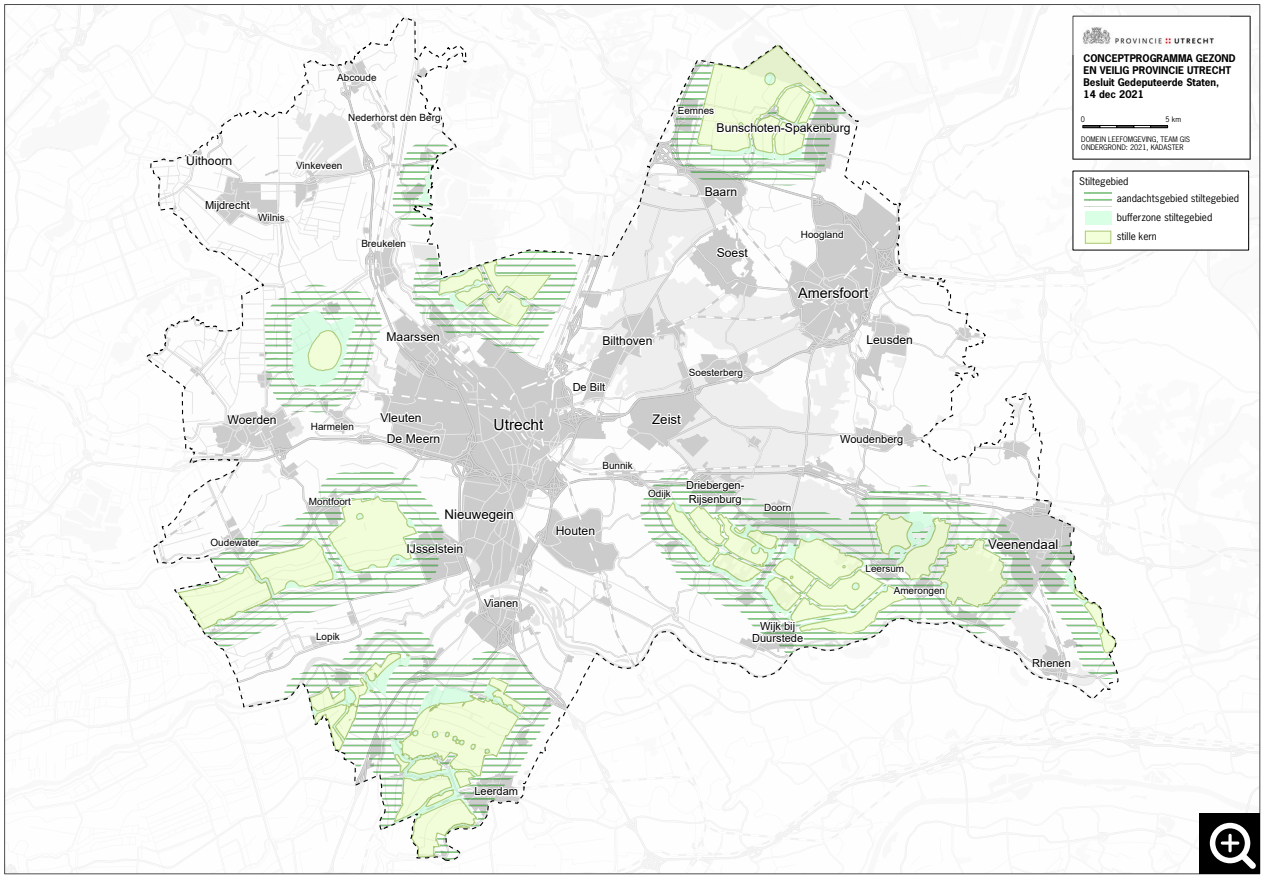
Rescue (SAR)-vluchten en politievluchten. Deze activiteiten vallen niet onder het verbod om te landen of op te stijgen van een niet aangewezen luchtvaartterrein. Permanente stationering van dergelijke luchtvaartuigen dient wel te geschieden op een luchthaven met een luchthavenbesluit of -regeling.

6. Inbreng gezondheidsbelangen Utrecht bij besluitvorming nationaal vliegverkeer

Vliegverkeer zorgt in de provincie Utrecht voor steeds meer geluidhinder. Het gebruik van het nationale luchtruim is een verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid. die momenteel werkt aan de herziening van de luchtruimindeling. Een wijziging van die luchtruimindeling is direct van invloed op de hinder die in onze provincie wordt ondervonden. Daarbij is met name de aankondiging van een vierde naderingspunt van Schiphol in de zuidoosthoek van de provincie een aandachtspunt, aangezien deze kan zorgen voor een aanzienlijke toename van de geluidhinder voor onze inwoners. Daarnaast kan een toename van het vliegverkeer van invloed zijn op de realisatie van de woningbouwopgave in het noordwesten van de provincie. Via onze deelname aan de Bestuurlijke regiegroep Schiphol en overleg met de minister van Infrastructuur en Waterstaat brengen we de gezondheidsbelangen van onze inwoners in. Aandachtspunten hierbij zijn de hinder die het vliegverkeer met zich brengt in de verder van Schiphol gelegen gebieden, Het zo hoog mogelijk aanvliegen en het niet toenemen van de hinder van vliegverkeer in de provincie.

7. Bescherming van stiltegebieden

Het intensieve gebruik van onze leefomgeving zorgt voor steeds meer geluidhinder, terwijl de behoefte aan rust en ontspanning groot is. Rust en stilte is een belangrijke waarde en vormt een tegenhanger voor de drukte van de stad. De rust in het landelijk gebied staat echter onder druk door bijvoorbeeld (snel)wegen en de energietransitie (windmolens en zonnepanelen). In de provincie worden daarom alle 14 bestaande **stiltegebied**en beschermd. Die bescherming bestaat uit het toezien op de stilte en behoud en ver-

Kaart 2: Overzicht stiltegebieden in de provincie

WAT IS EEN STILTEGEBIED?

In een stiltegebied worden natuurlijke geluiden niet of slechts in geringe mate verstoord door geluidsbelasting als gevolg van menselijke activiteiten. Een stiltegebied heeft wel gebiedseigen geluiden zoals wandelaars, tractors op het veld en fluitende vogels. Stiltegebieden zijn in principe toegankelijk, en gericht op een publiek van rustzoekers, met het streven naar een balans tussen bescherming en beleving. Bij beleving hoort ook een groene of natuurlijke visuele uitstraling.

Een stiltegebied dient minimaal 300 hectare groot te zijn. Deze minimale omvang hangt samen met de beheersbaarheid van de kwaliteit van de stille kern en de provinciale rol. Kleinere stille gebieden zijn vooral van lokaal belang. Gemeenten hebben daarom de mogelijkheid om kleinere gebieden als stil gebied aan te wijzen en te beschermen.

Een open communicatie met de beheerders/eigenaren, gebruikers en bewoners is een belangrijke pijler voor het succes van stiltegebieden. Een stiltegebied kan kansen bieden aan verschillende organisaties om projecten uit te werken rond stilte, zodat het thema door iedereen beleefd kan worden. Denk bijvoorbeeld aan stiltewandelingen of meditatieplaatsen.

sterking van de mogelijkheden om er rust en ontspanning te vinden. We onderzoeken in de komende periode of dit aantal volstaat, of dat het wenselijk is om aanvullende locaties aan te wijzen. Ook onderzoeken we of er aanvullende eisen aan een stiltegebied moeten worden gesteld op het gebied van de visuele beleving en de groene uitstraling. Vanzelfsprekend is dit een integrale afweging die met alle betrokken beleidsdomeinen moet worden gedaan.

In de Omgevingsverordening is opgenomen dat functies en activiteiten die tot een extra geluidsverstoring leiden uit stiltegebieden geweerd dienen te worden. Het waarborgen van de akoestische kwaliteit van de stiltegebieden vindt plaats door:

- het beheersen van de aard en intensiteit van de geluidsbelasting (activiteiten).
- het reguleren van de bestemming en het gebruik van de desbetreffende gebieden.

In de Omgevingsverordening zijn instructieregels voor gemeenten opgenomen. Gemeenten dienen nieuwe ontwikkelingen in de **stille kern stiltegebied** in hun Omgevingsplannen te toetsen aan de streefwaarde van 40 dB(A) $L_{Aeq,24h}$. Daarbij kan de bron van de geluidsbelasting zowel binnen, als buiten het “stille” gebied zijn gelegen (zoneringsaspect). In de **bufferzone stiltegebied**, die rondom de stille kern ligt en zich ook binnen de afbakening van het stiltegebied bevindt, is het geluidsniveau bij voorkeur 40dB $L_{Aeq,24h}$, maar maximaal 45 dB $L_{Aeq,24h.}$ Een zone van 1500 meter rondom het stiltegebied is **aandachtsgebied stiltegebied.** Activiteiten die hier plaatsvinden mogen geen negatief effect hebben op de geluidskwaliteit van het stiltegebied.

In de Omgevingsverordening (hoofdstuk 9.4) zijn regels opgenomen voor al dan niet toegestane activiteiten en richtwaarden die door gemeenten gehanteerd dienen te worden. Tevens wordt er aangegeven voor welke activiteiten een vergunning verleend kan worden.

De ontwikkeling van duurzame energiebronnen in stiltegebieden is een punt van aandacht. Windmolens zijn in beginsel niet uitgesloten in het **stiltegebied** of in het **aandachtsgebied stiltegebied** daaromheen. Plaatsing kan echter uitsluitend onder stringente voorwaarden. Het handhaven van de 40 dB(A) $L_{Aeq,24h}$ is hierbij leidend. Technische ontwikkelingen gaan snel en wellicht zijn er op termijn dusdanig stille turbines beschikbaar dat deze voldoen aan de vereiste maximale geluidsbelasting in de stiltegebieden. Bij de eventuele plaatsing van zonnepanelen is het belangrijk om de groene en natuurlijke uitstraling van het stiltegebied zo min mogelijk aan te tasten.

8. Samenwerkingsagenda Geluid: aanpak samen met gemeentes

Om de ambitie van de provincie te kunnen realiseren is de actieve betrokkenheid van gemeenten onmisbaar. De beleidsdoelen rondom het halen van de WHO advieswaarden in de provincie Utrecht is voor een belangrijk deel afhankelijk van de gemeentelijke inzet. Zij zijn in de meeste gevallen bevoegd gezag bij het voorkomen en beperken van omgevingslawaai. Deze taak is complex. Deskundigheid en menskracht op dit specifieke thema zijn vaak beperkt en de regelgeving is in beweging. Bestuurlijk strijden belangen met elkaar: de wens om geluidshinder te beperken en voorkomen kan op gespannen voet staan met bijvoorbeeld de aanzienlijke bouwopgave die er in de provincie is. Budgetten voor ingrepen zijn beperkt. Ook spelen vragen zoals: hoe om te gaan met specifieke hinderbronnen waar mensen voortdurend last van hebben, doch waar geen klip en klare normen voor gelden, zoals het geluid van lawaaiige motoren.

Samenwerking is een effectieve methode om deze complexiteit te overwinnen en vraagstukken efficiënt aan te pakken. Met de Samenwerkingsagenda Geluid zet de provincie, samen met de gemeenten, in op het verminderen van de negatieve effecten van omgevingslawaai op de volksgezondheid. De nadruk zal daarom liggen op projecten die het meest bijdragen aan het verminderen van de gezondheidsrisico's van geluidhinder. In de periode 2021-2023 geven wij verder vorm en inhoud aan deze agenda. Daarnaast kijken we bij de keuze van de projecten en doelen naar andere aspecten, zoals het realiteitsgehalte, de haalbaarheid binnen de looptijd, de toepasbaarheid bij meerdere gemeenten en natuurlijk het uitgesproken belang dat de deelnemende gemeenten hebben om aan een project of doel te werken.

Beleid en uitvoering samengevat

In Tabel 3.4 wordt het beleid voor het verminderen van geluidsbelasting samengevat.

BELEID / UITVOERING / ACTIE	ROL PROVINCIE	PARTNERS
1. Het verminderen van geluidshinder langs provinciale wegen met uitvoering van het Actieplan Omgevingslawaai Provinciale Wegen 2018-2023.	Regulerend / realiserend	Gemeenten
2. Het vaststellen van geluidsproductieplafonds voor provinciale wegen binnen twee jaar na ingang van de Omgevingswet.	Regulerend	Gemeenten
3. Vergunningsverlening voor 'grote lawaaimakers'	Regulerend	Gemeenten, Omgevingsdiensten
4. Beleid voor aangewezen luchthaventerreinen binnen Utrecht	Regulerend	Gemeenten
5. Ontheffingsverlening voor het gebruik van terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen	Regulerend	Uitvoering door Omgevingsdiensten
6. Lobby om overlast van nationaal vliegverkeer boven de provincie te voorkomen	Participerend	Rijksoverheid / andere provincies
7. Stiltegebieden beschermen	Regulerend	Gemeenten, uitvoering door Omgevingsdiensten
8. Opstellen Samenwerkingsagenda Geluid: aanpak samen met gemeentes met als doel de geluiddoelstelling te realiseren. Belangrijk daarbij is dat er sprake is van een integratie van deze doelstelling in het omgevingsbeleid van de provincie en de partners. Het gaat dan om o.a. verduurzaming mobiliteit, woningbouwopgave (zie hoofdstuk 2 en 4)	Participerend	Gemeenten en andere partners

Tabel 3.4: Beleid en uitvoering samengevat voor het thema geluid

3.3 Verbetering Luchtkwaliteit

3.3.1 Introductie en maatschappelijk belang

Langdurige blootstelling aan luchtverontreiniging kan leiden tot een verminderde longfunctie, toename van luchtwegklachten en astma-aanvallen, een grotere gevoeligheid voor infecties en afname van levensverwachting. Gevoelige groepen (ouderen, kinderen en mensen met luchtwegaandoeningen) hebben extra last van luchtverontreiniging. Bovendien treden de gezondheidseffecten van luchtverontreiniging al op bij lage concentraties. Er is geen ondergrens waarbij luchtverontreiniging geen gezondheidsschade veroorzaakt.

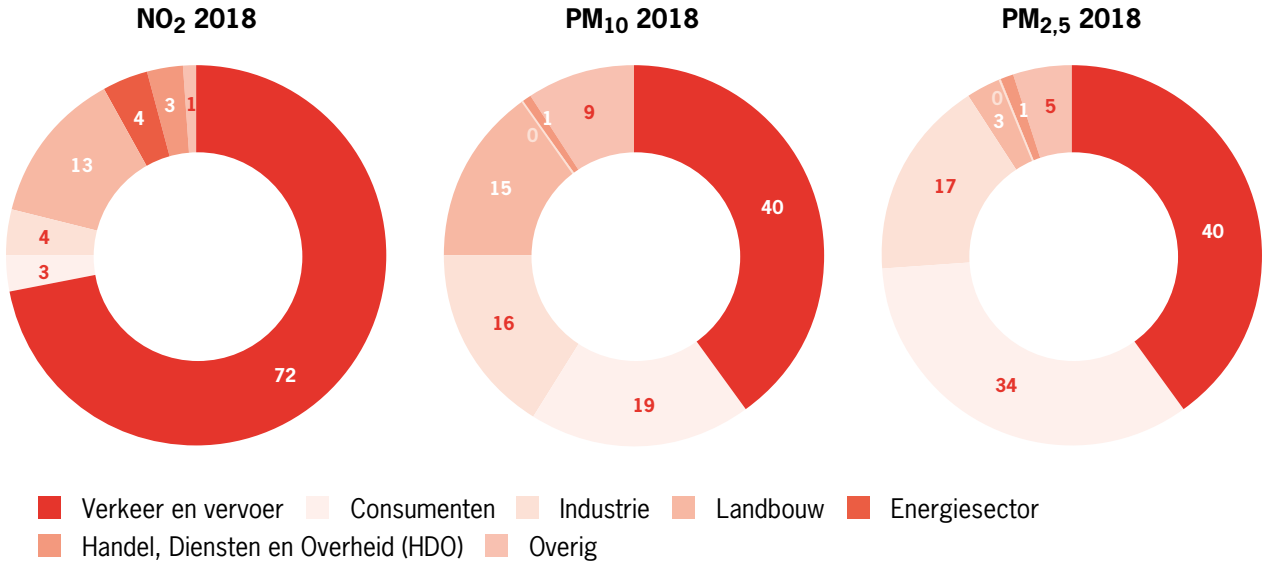
Stikstofdioxide en fijnstof zijn de belangrijkste luchtverontreinigende stoffen die de gezondheid aantasten. Stikstofdioxide (NO_2) ontstaat bij de verbranding van fossiele brandstoffen en is grotendeels afkomstig van het wegverkeer. Fijnstof is een verzamelnaam voor zwevende deeltjes in de lucht met een diameter van 10 micrometer (µm) en kleiner (PM_{10}). De samenstelling varieert afhankelijk van de bron. Fijnstof afkomstig van uitlaatgassen van vrachtwagens is bijvoorbeeld anders dan fijnstof afkomstig van stallen. Sinds een paar jaar is er ook aandacht voor de fijnere fractie van fijnstof ($PM_{2,5}$), ultrafijnstof ($PM_{0,1}$) en roet (wat ontstaat als ultrafijnstof samenklontert) vanwege hun negatieve gezondheidseffecten.

In het geval van smog is er sprake van een korte periode van verhoogde luchtverontreiniging. Smog kan enkele uren tot dagen aanhouden en kan leiden tot acute nadelige effecten op de gezondheid.

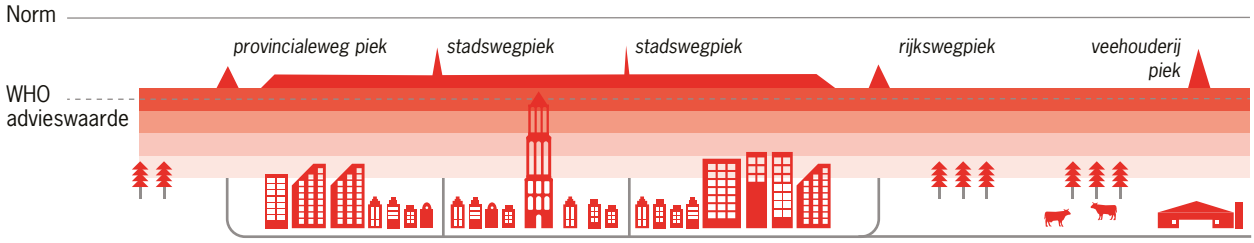
Bronnen van luchtverontreiniging

Er zijn veel verschillende bronnen van luchtverontreiniging. De belangrijke bronnen in onze provincie zijn het wegverkeer, consumenten (huishoudens), industrie en landbouw. Een groot deel van de luchtverontreiniging is afkomstig van buiten de provincie en zelfs uit het buitenland.

De optelsom van alle bronnen in de provincie, plus de verontreiniging afkomstig van buiten de provincie bepaalt de mate van verontreiniging. Dat leidt tot een deken van verontreiniging die overal aanwezig is in de provincie. In stedelijke gebieden is de deken dikker door de bijdrage van alle bronnen uit de stad. Bij en rond grote lokale bronnen zoals een snelweg of een grote pluimveehouderij ligt daarop een piek(je) van de lokale bijdrage van die bron (Figuur 3.3).

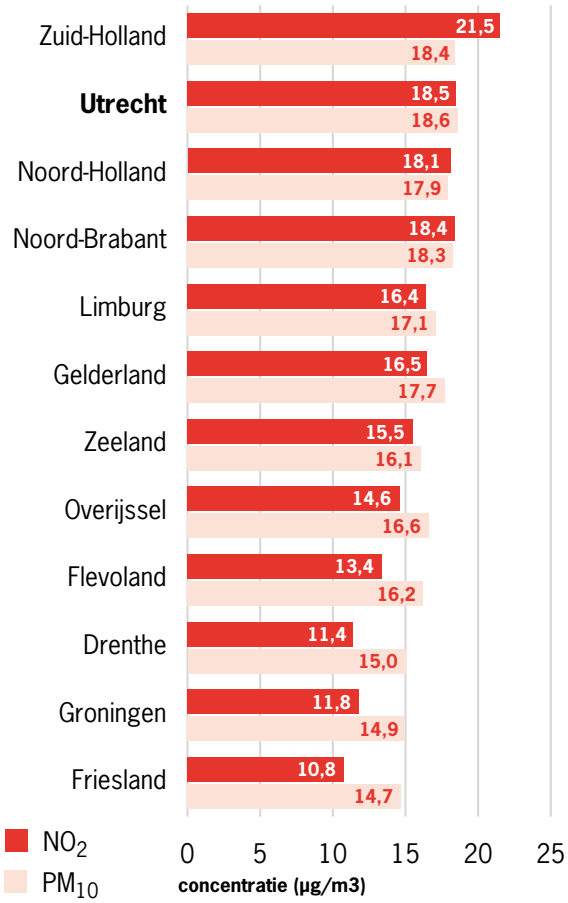

Figuur 3.3: Cirkeldiagrammen met de emissies (uitstoot) van de belangrijkste bronnen binnen provincie Utrecht (bron: RIVM; Emissieregistratie 2020).

Figuur 3.4: De Utrechtse luchtkwaliteit (bron: Provinciale Rapportage Luchtkwaliteit maart 2021). Deze figuur laat de opbouw van de $PM_{2,5}$ concentraties in de provincie Utrecht zien (bron: Provincie Utrecht, 2021a).

Luchtverontreiniging blijft niet hangen bij de bron en kan zich over grote afstanden verplaatsen. We importeren luchtverontreiniging, maar we exporteren het ook. De aanpak van een enkele lokale bron draagt daardoor, in tegenstelling tot geluid, maar beperkt bij aan de verbetering van de lokale luchtkwaliteit. De invloed van luchtvervuiling afkomstig van buiten de provinciegrenzen draagt in belangrijke mate bij aan de (lokale) concentraties van luchtverontreiniging. Bevoegd gezag over de bronnen van luchtverontreiniging kan liggen bij Rijk (rijkswegen), provincie, gemeente of de EU / andere landen. Inzet en samenwerking op (inter-)nationaal, regionaal en lokaal niveau is daarom nodig om de luchtkwaliteit permanent te verbeteren ten behoeve van de volksgezondheid.
Figuur 3.5 geeft de gemiddelde concentratie stikstofdioxide en fijnstof per woning weer in µg/m^3 en deze is in provincie Utrecht hoog in vergelijking tot andere provincies.

Figuur 3.5: De Utrechtse luchtkwaliteit in vergelijking met andere provincies (bron: Provinciale Rapportage luchtkwaliteit maart 2021)

Wet- en regelgeving

Sinds juni 2008 is de Luchtkwaliteitsrichtlijn 2008/50/EG van de Europese Unie (EU) van kracht. Deze richtlijn bevat normen voor de concentraties van een aantal stoffen in de buitenlucht ter bescherming van de mens en de natuur. Lidstaten moeten aan deze normen voldoen. Nederland heeft deze normen opgenomen in de Wet Milieubeheer (Wm). Deze Europese normen zijn als rijksomgevingswaarden opgenomen in de Omgevingswet. Ook heeft het Rijk een Regeling beoordeling luchtkwaliteit, die voorschrijft op welke wijze de luchtkwaliteit gemonitord en berekend moet worden. Ook dit is vertaald in instrumentarium van de Omgevingswet. Een belangrijk verschil met de oude situatie is dat gewerkt gaat worden met aandachtsgebieden voor luchtkwaliteit.

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft in 2005 advieswaarden opgesteld die, meer dan de EU-normen, gebaseerd zijn op te verwachten gezondheidseffecten. De WHO-advieswaarden zijn op 22 september 2021 verder aangescherpt en zijn ambitieuzer dan de Europese normen. Tabel 3.5 toont voor de belangrijkste luchtverontreinigende stoffen zowel de wettelijke grenswaarden uit de Nederlandse wetgeving als de WHO-advieswaarden.

STOF	TOETS	WETTELIJKE GRENSWAARDE	WHO-ADVIESWAARDE (2005)	WHO-ADVIESWAARDE (22 SEPT 2021)
Stikstofdioxide	Jaargemiddelde concentratie	40 µg/m^3	40 µg/m^3	10 µg/m^3
	Uurgemiddelde concentratie	Max. 18 keer per jaar meer dan 200 µg/m^3	200 µg/m^3	
	Etmaalgemiddelde			25 µg/m^3
Fijnstof PM_{10}	Jaargemiddelde concentratie	40 µm/m^3	20 µg/m^3	15 µg/m^3
	Etmaalgemiddelde concentratie[6]	Max. 35 keer per jaar meer dan 50 µg/m^3	50 µg/m^3	45 µg/m^3
Fijnstof $PM_{2,5}$	Jaargemiddelde concentratie	25 µg/m^3	10 µg/m^3	5 µg/m^3
	Etmaalgemiddelde concentratie		25 µg/m^3	15 µg/m^3

Tabel 3.5: Normering luchtkwaliteit[5]

De Nederlandse wettelijke normen ('grenswaarden') voor luchtverontreiniging worden in onze provincie niet meer overschreden, maar aan de strengere WHO-advieswaarden voor $PM_{2,5}$ uit 2005, voldoen we nog vrijwel nergens. Iedereen in de provincie Utrecht werd in 2019 nog blootgesteld aan concentraties boven deze advieswaarden, waardoor er sprake is van een groot gezondheidsverlies. De nieuwe WHO-advieswaarden van 22 september 2021 zijn een verdere aanscherping van deze waarden uit 2005. Daarnaast hebben we in de provincie Utrecht enkele dagen per jaar last van matige smog.[7]

3.3.2 Ambitie en doelstelling

Het is de ambitie van de provincie Utrecht om een permanente verbetering van de luchtkwaliteit te realiseren omwille van de gezondheid van onze inwoners.

Beleidsuitspraak 4 (opgenomen in de Omgevingsvisie): *Wij streven naar het voldoen aan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor luchtkwaliteit in de hele provincie in 2030.*

Beleidsuitspraak 5 (in lijn met de Omgevingsvisie[8]): *Wij hebben de ambitie om, ook bij het bereiken van de WHO-advieswaarden, de luchtkwaliteit verder te verbeteren, met het oog op substantiële gezondheidswinst.*

Toelichting: Om het gezondheidsverlies als gevolg van een slechte luchtkwaliteit te verkleinen, streven we naar het bereiken van de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Deze willen we in 2030 bereiken waarbij we uitgaan van de waarden bij de vaststelling van de Omgevingsvisie van provincie Utrecht op 1 april 2021 namelijk de WHO-advieswaarden 2005 (Tabel 3.5). Het bereiken van deze waarden is mede afhankelijk van nationaal en Europees beleid en wetgeving. Inmiddels heeft de WHO-zijn advieswaarden aangescherpt (op 22 september 2021). Of en hoe deze advieswaarden in de toekomst een plek krijgen in ambitie, beleid en uitvoering, wordt met de partners van het Schone Lucht Akkoord uitgewerkt. Dit kan mogelijk leiden tot aanpassingen in de regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht (volgende paragraaf).
Afgezien van de advieswaarden blijven wij voortdurend streven naar een verdere verbetering van de luchtkwaliteit

5 Bron WHO advieswaarden: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health aangevuld met de advieswaarden die de WHO op 22 september 2021 heeft aangescherpt.

6 De etmaalgemiddelde grenswaarde is voor PM10 belangrijker dan de jaargemiddelde norm van 40 µg/m^3. Want de daggemiddelde norm komt overeen met 31,9 µg/m3 jaargemiddeld.

7 Zie ook Rapportage Luchtkwaliteit provincie Utrecht 2019_V9 (op www.Provincie-Utrecht.nl)

8 In de tekst van de Omgevingsvisie staat: "Tot 2050 streven wij naar het verder verbeteren van de luchtkwaliteit, omdat een verdere verlaging van de concentraties van schadelijke stoffen nog steeds substantiële gezondheidswinst oplevert."

omdat dit substantieel bijdraagt aan het aantal gezonde levensjaren en de vermindering van het ziekteverzuim van de Utrechtse bevolking. De gezondheidswinst die met het vaststaande, voorgenomen en aanvullende luchtkwaliteitsbeleid van alle partners kan worden behaald, wordt met de monitoring van het nationale Schone Lucht Akkoord in beeld gebracht.

3.3.3 Beleid en uitvoering

Generieke Europese en landelijke maatregelen zijn essentieel om de luchtkwaliteit te verbeteren. Ook de provincie en Utrechtse gemeenten dragen bij met maatregelen onder het landelijke Schone Lucht Akkoord en de Regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht.

De provincie neemt het onderwerp luchtkwaliteit mee in andere beleidsvelden zoals energie, landbouw en mobiliteit (zie hoofdstuk 2.3). Daarnaast kunnen wij ervoor zorgen dat inwoners zich meer bewust worden van het belang van schone lucht en hoe zij daar zelf aan kunnen bijdragen. Ook voeren we onze wettelijke taken uit, zoals monitoring van de luchtkwaliteit en dragen we bij aan onderzoek en kennisontwikkeling.

1. Schone Lucht Akkoord

Het Schone Lucht Akkoord (SLA) is een bestuurlijke overeenkomst tussen het Rijk, provincies en gemeenten om te werken aan de permanente verbetering van de luchtkwaliteit in Nederland. Het SLA loopt tot 2030. In het SLA zijn maatregelen opgenomen die het Rijk, provincies en gemeenten nemen. Binnen het SLA leren partijen van elkaar in pilots, is aandacht voor een gebiedsgerichte aanpak en wordt praktische kennis en handvatten voor beleid en uitvoering ontwikkeld. Uitvoering van het akkoord vindt plaats met de gezamenlijke uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord die in maart 2021 is vastgesteld.

De internationale luchtverontreiniging zorgt er mede voor dat de achtergrondconcentraties in de provincie Utrecht relatief hoog zijn. Provincie Utrecht is binnen het SLA verband trekker van de themagroep internationaal en zet daarbij in op ambitieus EU-luchtbeleid. Provincie Utrecht levert de bestuurder die namens de deelnemende provincies in de stuurgroep SLA zitting heeft.[9]

2. Regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht en overige regionale samenwerking

De Regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht vullen partijen in de regio samen in. Hierin kunnen luchtkwaliteitsmaatregelen worden opgenomen van de provincie en gemeenten zelf, zoals schoon openbaar vervoer, meer mogelijkheden om te fietsen en adequate vergunningverlening, toezicht en handhaving. De provincie kan initiatieven die een bijdrage leveren aan de luchtkwaliteit faciliteren – in samenwerking met gemeenten, kennisinstellingen, belangenorganisaties, bedrijven en inwoners. Gemeenten hebben de mogelijkheid om onder de Omgevingswet eigen ambities voor het thema luchtkwaliteit op te nemen in hun Omgevingsvisie. Bijvoorbeeld om vervuilend vervoer uit de (binnen)stad te weren of openbaar vervoer en fietsen te stimuleren. Zo is het mogelijk om specifiek lokaal beleid te maken voor verbetering van het woon- en leefklimaat.

De Uitvoeringsagenda Gezonde lucht is een flexibele agenda. Gedurende de looptijd van de agenda kan worden ingespeeld op vragen uit de regio en uit de eigen organisatie en op veranderende omstandigheden en/of urgenties. Ontwikkelingen vanuit het Schone Lucht Akkoord kunnen ook binnen deze agenda opgepakt worden. Regionaal hebben een aantal bestuurders zich als Ambassadeurs voor Gezonde Lucht verbonden aan het thema. Zij dragen dit thema uit en mobiliseren hun netwerk en hun organisatie.

De Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht loopt tot het eind van de provinciale coalitieperiode in 2023. Gemeenten kunnen zich nog steeds aansluiten bij het landelijke Schone Lucht Akkoord en de Regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht en we informeren hen hier actief over. Gezien de looptijd van het Schone Lucht Akkoord tot 2030 ligt het voor de hand om de regionale uitvoeringsagenda te verlengen tot 2030.

9 De gezamenlijke provincies zijn overeengekomen dat elke provincie in het netwerk van het nationale Schone Lucht Akkoord de samenwerking zoekt met haar eigen gemeenten, passend bij doelstellingen/opgaven die spelen in een provincie.

3. Monitoring, informatievoorziening vergunningverlening en handhaving (Wettelijke Taken)

Provincie Utrecht heeft wettelijke taken voor het monitoren van de luchtkwaliteit, het meenemen van luchtkwaliteit in vergunningverlening en handhaving, en het informeren van burgers over smog. Voor wat betreft het monitoren van luchtkwaliteit blijft het stedelijke gebied rondom Utrecht vooralsnog aandachtsgebied. Alle Nederlandse aandachtsgebieden worden definitief vastgesteld bij invoering van de Omgevingswet.

4. Meenemen luchtkwaliteit in vergunningverlening en handhaving

Het luchtkwaliteitsbeleid omvat maatregelen ter vermindering van de emissies van verkeer en vervoer, binnenvaart en havens, industrie, mobiele werktuigen en landbouw. De uitvoering van een deel van deze maatregelen vraagt activiteiten op het vlak van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het gaat dan met name om industriële inrichtingen waarvoor de provincie bevoegd gezag is.

5. Publieke informatievoorziening smogalarm

Zowel in de zomer als in de winter kan smog ontstaan: een (korte) periode van verhoogde luchtverontreiniging. Vanaf een bepaald niveau van vervuiling heeft de provincie de wettelijke taak om de burger actief te informeren. Het RIVM is door de provincies gemandateerd om deze informatievoorziening uit te voeren.

6. Onderzoek en kennisontwikkeling

Op het gebied van onderzoek en kennisontwikkeling ondersteunt de provincie de volgende activiteiten:

- Acties en instrumentontwikkeling ter beperking van de emissies van houtrook en vermindering van de overlast.
- Vergroten van de kennis over en de bewustwording van gevolgen van slechte lucht op gezondheid bij inwoners door participatie en citizen science (burgers doen metingen met sensoren).
- Ontwikkeling van een handreiking, waarin een aanpak wordt beschreven ten behoeve van de verlaging van de blootstelling van hooggevoelige groepen bij hoogbelaste locaties.
- Onderzoeken toepassingsmogelijkheden instrumenten van de Omgevingswet in relatie tot luchtkwaliteit (binnen het SLA).
- Ontwikkeling en toepassen van monitoringstools om doelbereik en (lokale) gezondheidswinst in kaart te brengen (ontwikkeling in SLA verband) en inzicht te verbeteren.
- Het Regionaal Platform Luchtkwaliteit voor kennisuitwisseling en samenwerking.

Beleid en uitvoering samengevat

In Tabel 3.6 wordt het beleid voor de verbetering van de luchtkwaliteit samengevat.

BELEID / UITVOERING / ACTIE	ROL PROVINCIE	PARTNERS
1. Deelname Schone Lucht Akkoord	Uitvoeren, regisseren, realiseren	Rijk, provincies, gemeenten, burgers, kennisinstellingen (bijv. NMU, GGD)
2. Uitvoering regionale taken, waaronder uitvoeringsagenda Gezonde Lucht	Uitvoeren, regisseren, realiseren	Gemeenten, burgers, kennisinstellingen (bijv. NMU, GGD, TNO) bedrijfsleven
3. Monitoring luchtkwaliteit (provinciale wegvakken in aandachtsgebieden onder de Omgevingswet)	Uitvoeren	Rijk, provincies en gemeenten, RIVM
4. Meenemen luchtkwaliteit in vergunningverlening en handhaving	Stimuleren en reguleren	Omgevingsdiensten, gemeenten
5. Publieke informatievoorziening smogalarm	Uitvoeren, regisseren	RIVM
6. Onderzoek en kennisontwikkeling	Stimuleren en regisseren	kennisinstellingen

Tabel 3.6: Beleid en uitvoering samengevat voor het thema luchtkwaliteit

3.4 Beperken van toename van risico's door geurhinder

3.4.1 Introductie en maatschappelijk belang

Geur kan positieve effecten op de gezondheid hebben, zoals de waarschuwing voor gevaarlijke situaties. Echter, een onaangename geur kan ook zorgen voor negatieve effecten op het welzijn en de dagelijkse bezigheden van mensen. Zo kan geurhinder ervoor zorgen dat men ramen gesloten houdt en minder naar buiten gaat. Wanneer men niet goed met de hinder kan omgaan, dan kan dit stress en mogelijk stress-gerelateerde gezondheidsklachten zoals hoofdpijn, benauwdheid en misselijkheid veroorzaken (RIVM, 2015, p. 27). Bij sterk prikkelende stoffen kunnen bij mensen directe effecten optreden, zoals irritatie van de slijmvliezen van ogen en de bovenste luchtwegen.

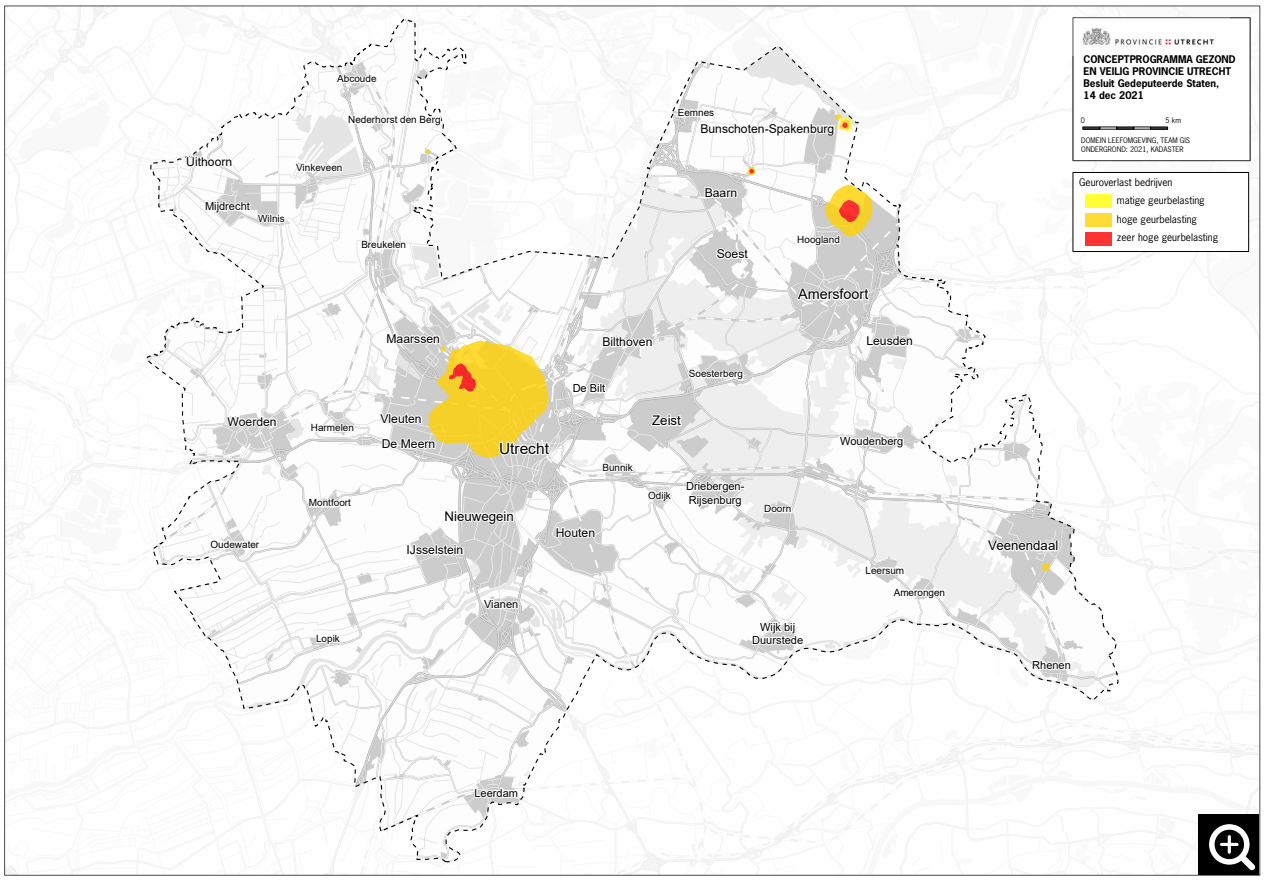
Bronnen van geurhinder

Op een paar plekken in de provincie Utrecht zijn er bedrijven die geuroverlast veroorzaken. Kaart 3 laat zien op welke locaties deze bedrijven zich bevinden en in welke mate deze geurhinder veroorzaken voor woningen in hun omgeving.

Wet- en regelgeving

Geur is subjectief en per bron verschilt de ervaren hinder. Geurbeleid wordt daarom op deze ervaren hinder gebaseerd. Voor het meten van geurblootstelling wordt een combinatie van de sterkte van geur, de duur en de aangenaamheid gebruikt. Sterkte wordt uitgedrukt in het aantal Europese odeur units per kubieke meter lucht.

Naast de sterkte van een geur wordt gebruik gemaakt van de hedonische waarde (H). Dit is een maat voor de (on)aangenaamheid van een geur. Hierbij wordt over het algemeen gebruik gemaakt van negen gradaties: van uiterst aangenaam (H = 4) via neutraal (H = 0) tot uiterst onaangenaam (H = -4). Geur is afstand gerelateerd, de milieubelasting

Kaart 3: Gebieden die te maken hebben met geuroverlast, veroorzaakt door bedrijven, waarbij rood staat voor een hoge geurbelasting en geel voor een matige geurbelasting.

neemt af naarmate de afstand tot de geurbron toeneemt. Geurbeleid wordt conform het Besluit Activiteiten Leefomgeving[10] altijd op gemeentelijk niveau vastgesteld. Niet alle gemeenten hebben een geurbeleid, maar de gemeente dient wel altijd de aanvaardbaarheid van geur op geurgevoelige gebouwen te regelen in het bestemmingsplan/omgevingsplan. De gemeente geeft daarbij aan:

- Wat het aanvaardbaar geurhinderniveau is voor geurgevoelige bestemmingen.
- Welke afstandsregels of geuremissiewaarden worden gesteld voor activiteiten die geur veroorzaken. Deze activiteiten kunnen zijn:
  - Milieubelastende activiteiten die in het Besluit Activiteiten Leefomgeving staan;
  - Milieubelastende activiteiten die zijn aangewezen als complex bedrijf;
  - Andere geur veroorzakende activiteiten waar de gemeente een regel voor stelt in het Omgevingsplan.
- Voor agrarische bedrijven en rioolzuiveringsinstallaties dienen gemeenten specifieke regels op te nemen in het Omgevingsplan (als vastgelegd in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving).

3.4.2 Ambitie en doelstelling

De ambitie van de provincie is dat zo weinig mogelijk inwoners nadelige gezondheidseffecten ondervinden van geurhinder.

Beleidsuitspraak 6 (in lijn met de Omgevingsvisie): *De provincie ondersteunt gemeenten bij het opstellen van hun geurbeleid met behulp van het interim basiskader geur.*

Toelichting: De provincie Utrecht heeft geen wettelijke taak op het gebied van geurbeleid, met uitzondering van de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken van de meest geur uitstotende bedrijven, de zogenaamde complexe bedrijven. Onder de Omgevingswet verandert het landelijk beleid en wordt het voor gemeenten verplicht om in Omgevingsplannen te zorgen voor een aanvaardbaar geurniveau van de omgeving. De provincie heeft een Interim Basiskader Geur opgesteld als hulpmiddel bij het maken van lokaal beleid. Geur kan zich ook over gemeentegrenzen heen verspreiden. Een zoveel mogelijk uniform beleidskader is vanuit de uitvoering van het geurbeleid gewenst. De provincie zou geurbeleid kunnen voeren door instructieregels op te stellen voor de inhoud van het gemeentelijk Omgevingsplan. In lijn met het subsidiariteitsbeginsel is dit mogelijk wanneer er sprake is van een provinciaal belang. In dit Programma Gezond en Veilig hebben we ervoor gekozen om geen gebruik te maken van deze mogelijkheid. Bij de herziening van het programma bekijken we of het stellen van instructieregels nodig blijkt.

Wanneer er sprake is van gemeente- of provinciegrensoverschrijdende geur hinder en de partijen er onderling niet uitkomen heeft de provincie overigens een taak om te bemiddelen en zo nodig op te treden.

3.4.3 Beleid en uitvoering

Met het Basiskader Geur wil de provincie gemeenten faciliteren met het geurbeleid dat zij in hun omgevingsbeleid opnemen. De provincie hoopt daarmee ook bij te dragen aan een zekere mate van uniformiteit in het lokale geurbeleid. Daarnaast verleent de provincie vergunningen voor een aantal zogenaamde complexe bedrijven.

Interim Basiskader Geur

Als interim basiskader geur hanteren we de geurregeling uit het VNG rapport over Milieuzonering nieuwe stijl (2019), hiermee voorziet de provincie in de behoefte van gemeenten en omgevingsdiensten om richting te geven aan hun geurbeleid. Het basiskader helpt gemeenten bij hun geurbeleid in het Omgevingsplan. Medio 2022 scherpen we dit beleid mogelijk verder aan op basis van de nieuwste inzichten (zie kader).

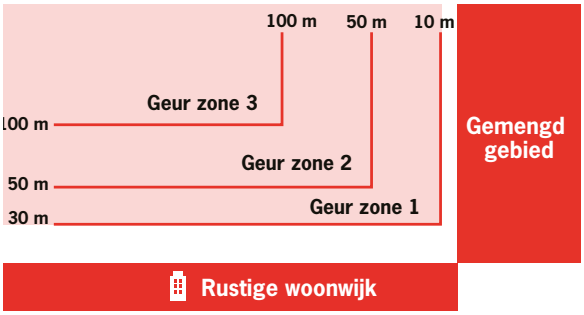
Deze geurregeling gaat uit van de gebruiksruimte van bedrijven op een bedrijventerrein. In andere gebieden dan bedrijventerreinen zijn alleen lichtere bedrijven toegelaten die minder geuroverlast veroorzaken. De gebruiksruimte van een bedrijf is de milieuruimte die een bedrijf op grond van het bestemmingsplan mag benutten voor het uitoefenen van zijn bedrijfsvoering. Het uitgangspunt hierbij is dat er voldoende afstand is tot gevoelige gebouwen en locaties, zoals woningen. Hoe groter de afstand is tot gevoe-

10 In het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) staan algemene regels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. Burgers, bedrijven en overheden moeten zich aan deze regels houden als ze die activiteiten uitvoeren. In het Bal staat ook of voor die activiteiten een melding of omgevingsvergunning nodig is.

lige bestemmingen, hoe meer gebruiksruimte het bedrijf kan krijgen. Voor geur worden zowel het gemengd gebied (bedrijven en wonen) als de rustige woonwijk beschouwd als gevoelige bestemmingen. Op bedrijventerreinen worden drie geurzones gehanteerd, deze staan schematisch weergegeven in afbeelding 3.6.

In tabel 3.7 wordt voor elke geurzone aangegeven op welke afstand vanaf de grens van het bedrijf of de inrichting wordt gemeten en aan welke norm op die afstand moet worden voldaan.

Ervaren geurhinder wordt vooral veroorzaakt door geurpieken. Daarom wordt er bij het bepalen van de geurruimte niet uitgegaan van een gemiddelde geurconcentratie, maar van het 98 of 99,9 percentiel van de geurconcentratie. Een 98-percentiel houdt in dat de geurbelasting op een bepaalde locatie in een jaar 98% van de tijd onder de gestelde geurnorm ligt en dat deze norm 2% van de tijd wordt overschreden. Bij de keuze tussen 98 of 99,9 percentiel van de geurconcentratie speelt de continuïteit van de geurbron een rol. Voor de geurhinder van een continue geurbron kan het 98-percentiel worden gebruikt. Voor niet-continue bronnen geven hogere percentielen een beter inzicht in de piekbelasting.

Figuur 3.6: schematische weergave van de ligging van de geurzones ten opzichte van een rustige woonwijk en gemengd gebied.

Uitgaand van onze beleidsuitspraak dat we altijd streven naar gezondheidswinst, zijn we steeds gespitst op eventuele mogelijkheden om onder de genoemde waarden te komen, bijvoorbeeld dankzij nieuwe technieken.

Geuronderzoek

Om te voorkomen dat er achteraf problemen ontstaan kan in het omgevingsplan een bepaling worden opgenomen waarmee voorafgaand aan de vestiging van een bedrijf door het bevoegd gezag een rapport van geuronderzoek wordt gevraagd, indien er een redelijk vermoeden bestaat dat niet aan de gestelde geurnomen wordt voldaan.

GEURRUIMTE VOOR INRICHTINGEN GELEGEN	AFSTAND VANAF GRENS INRICHTING	ALS 98 PERCENTIEL	ALS 98 PERCENTIEL
Binnen de aanduiding geurruimte zone 1	30 meter	0,5 ouE/m¬3 of H=-0,5	2ouE/m¬3 of 4*H=-0,5
Binnen de aanduiding geurruimte zone 2	50 meter	0,5 ouE/m¬3 of H=-0,5	2ouE/m¬3 of 4*H=-0,5
Binnen de aanduiding geurruimte zone 3	50 meter	1 ouE/m¬3 of 1*H=-1	4ouE/m¬3 of 4*H=-1

Tabel 3.7: Streefwaarden, richtwaarden en grenswaarden voor verschillende categorieën geurgevoelige objecten

OP TERMIJN: VERDERE AANSCHERPING GEURBELEID IN SAMENWERKING MET ANDERE PROVINCIES

Voordat de Omgevingswet in werking treedt moeten de activiteiten van provincies op het gebied van geur (zoals handreikingen en kennis voor gemeenten) worden omgezet naar beleid dat past onder de Omgevingswet. Daarvoor is de werkgroep geur van het Interprovinciaal Overleg (IPO) opgericht. Deze werkgroep werkt aan een Handreiking Geurbeleid onder de Omgevingswet. Onderdeel van die handreiking vormen oplossingen voor veel voorkomende knelpunten in bepaalde casussen. Ook moet duidelijk worden in welke gevallen de provincie een rol heeft en zo ja welke.

Nieuwe inzichten uit dit traject worden gebruikt in het nieuwe basiskader Geur dat de opvolger wordt van het huidige Interim Basiskader.

BELEID / UITVOERING / ACTIE	ROL PROVINCIE	PARTNERS
1. Ondersteuning gemeenten bij het opstellen van hun geurbeleid met behulp van het interim basiskader geur. Actualisering Basiskader en beschikbaar stellen kennis handreiking	Stimuleren	Uitvoeringsdiensten, gemeenten
2. Vergunningverlening aan complexe industriële bedrijven	Reguleren	Gemeenten

Tabel 3.8: Beleid en uitvoering samengevat voor het thema geur

Vergunningsverlening complexe industriële bedrijven

De provincie is op dit moment het bevoegd gezag voor 15 complexe industriële bedrijven waarvoor zij de vergunning verleent. In de Omgevingsvergunning kan de provincie regels stellen voor de Milieubelastende Activiteiten van deze bedrijven. In afdeling 8.5 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving is hiervoor een beoordelingskader opgenomen. De provincie dient de regels in de Omgevingsvergunning op dit beoordelingskader te baseren. Ook dient de provincie rekening te houden met de regels die door de betreffende gemeente zijn opgesteld in het van toepassing zijnde omgevingsplan.

Beleid en uitvoering samengevat

In Tabel 3.8 wordt het beleid voor het verminderen van geurbelasting samengevat.

3.5 Beperken van externe veiligheidsrisico's

3.5.1 Introductie en maatschappelijk belang

Het externe veiligheidsbeleid is gericht op het beperken van risico's op calamiteiten met gevaarlijke stoffen. Daartoe worden risicobronnen en bebouwing bij voorkeur zoveel mogelijk van elkaar gescheiden. Daarnaast zijn zogenaamde 'bronmaatregelen' van belang: maatregelen bij de potentiële veroorzaker van een calamiteit. Als dat onvoldoende is, dienen voldoende maatregelen te worden genomen tegen de effecten van een eventuele calamiteit. Dit alles vraagt een zorgvuldige aanpak, zeker omdat er in een steeds drukker wordende provincie het steeds moeilijker wordt om bebouwing op afstand van risicobronnen te realiseren.

Risicobronnen

Risicobronnen in de provincie Utrecht zijn het transport van gevaarlijke stoffen over weg, water, spoor en door buisleidingen, vuurwerk bij evenementen, het gebruik van luchthavens, en bedrijven die werken met gevaarlijke stoffen. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen die mogelijk risico's gaan opleveren zoals het gebruik van nanotechnologie, de verdere elektrificatie van de samenleving, en het gebruik van nieuwe vormen van productie, opladen, opslag en vervoer van energiedragers.

Wet- en Regelgeving

In het kader van externe veiligheid wordt gerekend met het plaatsgebonden risico en het groepsrisico. Het plaatsgebonden risico (PR) geeft aan hoe groot de (theoretische) overlijdenskans is wanneer een persoon zich permanent op een bepaalde plek bevindt. De wetgever beschouwt een overlijdenskans van eens in de miljoen jaar (aangeduid met 10^{-6}) voor nieuwe situaties nog als acceptabel. In de wetgeving is dit risico vertaald naar een afstandsnormering (PR=10^{-6} contour). Voor de afstand tussen de risicoveroorzakende activiteiten en kwetsbare objecten, zoals woningen en scholen, is die norm een harde grenswaarde. Voor de afstand tot beperkt kwetsbare objecten, zoals kantoren en sportterreinen, is die norm een richtwaarde waarvan mag worden afgeweken als daar een gegronde reden voor is.

Het groepsrisico (GR) geeft de kans aan op het overlijden van een groep mensen als gevolg van een calamiteit. Naarmate de groep slachtoffers groter is zal de kans op een calamiteit kleiner moeten zijn. Voor het toetsen van het groepsrisico wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde oriëntatiewaarde. Dit is geen harde wettelijke norm maar een houvast om te toetsen of het groepsrisico acceptabel is, al dan niet in combinatie met maatregelen voor de bestrijding van ongevallen.

Figuur 3.7: toetsing van het gerealiseerde transport in 2019 aan de risicoruimte Basisnet Spoor (bron: monitoringsrapportage basisnet spoor 2019).

De Omgevingswet introduceert nieuwe regelgeving waarbij het accent meer komt te liggen op het voorkomen van de effecten van een calamiteit en minder uitgegaan wordt van een rekenkundige benadering. Voor zeer kwetsbare gebouwen zoals verzorgingshuizen en scholen geldt bijvoorbeeld dat deze niet meer in de aandachtsgebieden[11] gerealiseerd mogen worden, tenzij maatregelen worden genomen die de effecten van een calamiteit voorkomen.

Het Rijk stelt het beleidskader en het juridische kader op voor externe veiligheid. Provincies en gemeenten moeten als bevoegd gezag het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) in acht nemen. In het Bkl staan beoordelingsregels voor vergunningplichtige milieubelastende activiteiten. Het gaat bijvoorbeeld om regels voor de opslag van gevaarlijke stoffen en regels voor Seveso/BRZO-bedrijven (bedrijven waar grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen aanwezig zijn). In het Bal staan maatregelen die een initiatiefnemer van een risicovolle milieubelastende activiteit moet toepassen. Het gaat om maatregelen voor activiteiten met gevaarlijke stoffen, met vuurwerk, met ontplofbare stoffen voor militair of civiel gebruik en om windmolens. Provincies en gemeenten moeten risico's registreren in het Register Externe Veiligheid.

3.5.2 Ambitie en doelstelling

De provincie streeft naar een inrichting van de leefomgeving waarin mensen zo weinig mogelijk worden blootgesteld aan externe veiligheidsrisico's.

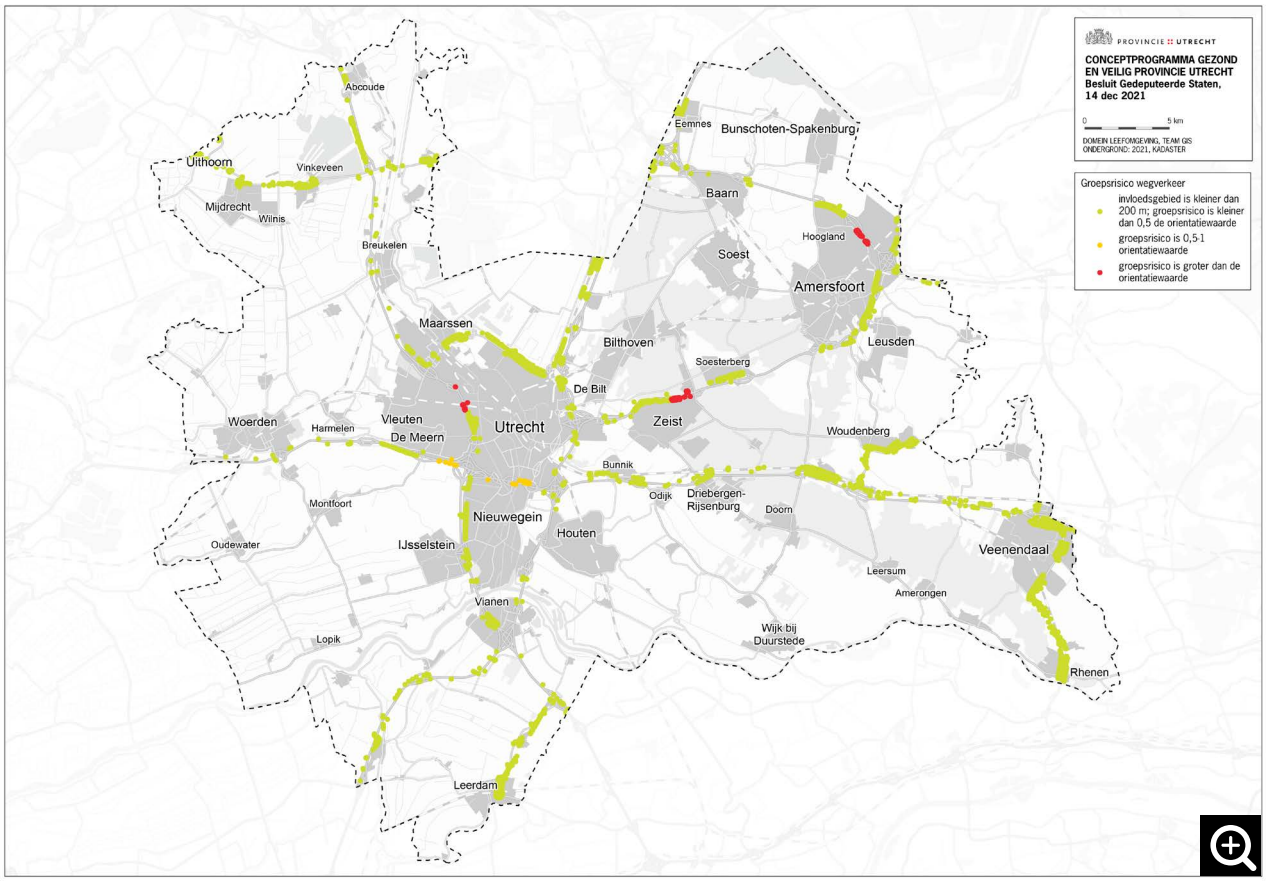
Beleidsuitspraak 7 (opgenomen in de omgevingsvisie)**:** *Wij streven er naar de toename van risico's van opslag en transport van gevaarlijke stoffen te beperken. We beperken het transport van gevaarlijke stoffen in de bebouwde kom door het coördineren en actualiseren van een provincie dekkende gemeentelijke routering.*

Toelichting: Binnen de provincie Utrecht worden externe veiligheidsrisico's zoveel mogelijk beperkt met het hanteren van de normeringen uit de nationale wetgeving. Waar mogelijk worden bestaande externe veiligheidsrisico's verkleind met maatregelen bij de bedrijven zelf, bij de mogelijke bron van de calamiteit. Bij risicobronnen die onvermijdelijk zijn worden maatregelen genomen tegen de effecten van een calamiteit. We leggen routes vast voor het vervoer van gevaarlijke stoffen.

Beleidsuitspraak 8 (in lijn met de Omgevingsvisie): *We kiezen voor het ruimtelijk scheiden van bedrijven die met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken (Seveso/BRZO-bedrijven) en kwetsbare functies.*

Toelichting: Bedrijven die met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen werken dienen zich op veilige afstand van kwetsbare functies te bevinden. Het gaat daarbij om drie situaties die voorkomen moeten worden: 1) dat een nieuw Seveso/BRZO-bedrijf zich te dicht bij een kwetsbare functie vestigt, 2) dat kwetsbare functies worden gerealiseerd in de nabijheid van een Seveso/BRZO-

11 Aandachtsgebieden zijn gebieden waar mensen binnenshuis, zonder aanvullende maatregelen, onvoldoende beschermd zijn tegen de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen.

Kaart 4: Groepsrisico wegverkeer

bedrijf of 3) een situatie waarbij door uitbreiding van een Seveso/BRZO-bedrijf kwetsbare functies binnen de risicocontouren van dat bedrijf komen te liggen. Daarnaast zetten we voor alle bedrijven in op een goede naleving van externe veiligheidsregelgeving.

3.5.3 Beleid en uitvoering

Bij het beperken van externe veiligheidsrisico's heeft de Provincie taken voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en de vergunningverlening aan risicovolle bedrijven. Daarnaast heeft de Provincie een adviserende en coördinerende rol richting gemeenten.

1. Basisnet Vervoer Gevaarlijke Stoffen

Het Rijk wijst wegen en spoorwegen aan die onderdeel zijn van het landelijke Basisnet Vervoer Gevaarlijke Stoffen. Dit kan risico's opleveren voor bestaande of nieuwe functies in de nabijheid van deze routes. Daarbij komt dat het basisnet nog niet optimaal functioneert. Op routes over het spoor waar niet of nauwelijks vervoer van gevaarlijke stoffen is toegestaan vindt te veel vervoer plaats en op routes waar wel gevaarlijke stoffen vervoerd mogen worden wordt de capaciteit die deze routes bieden soms lang niet benut. De provincie is lid van de Stuurgroep Basisnet met vertegenwoordigers van het Rijk, provincies, gemeenten en bedrijfsleven. De provincie streeft als lid van deze stuurgroep naar een toekomstbestendig net, met een beperking van externe veiligheidsrisico's langs wegen en spoorwegen, waarbij de bestaande bouwopgave veilig gerealiseerd kan worden.

2. Vervoer gevaarlijke stoffen op provinciale en gemeentelijke wegen

Gemeenten hebben in het kader van de Wet Vervoer Gevaarlijke Stoffen de bevoegdheid om een gemeentelijke route vast te stellen voor routeplichtige stoffen (zoals lpg/propaan). De provincie is op grond van deze Wet verplicht om de gemeentelijke routeringen voor gevaarlijke stoffen te coördineren en heeft de bevoegdheid om provinciale wegen

RESULTATEN VAN HET PROVINCIAAL UITVOERINGSPROGRAMMA EXTERNE VEILIGHEID 2015-2020

De provincie Utrecht zette zich tot en met 2020 in voor het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid. Het programma heeft de volgende resultaten opgeleverd:

- Er zijn bij de uitvoeringsdiensten voldoende goed gekwalificeerde mensen beschikbaar om adequate adviezen te verstrekken aan gemeenten en provincie.
- Externe veiligheid is geborgd in gemeentelijk en provinciaal beleid en in ruimtelijke plannen en vergunningen.
- Risico's zijn door de uitvoeringsdiensten en gemeenten bijgehouden in het Risicoregister en vermeld op de Risicokaart.
- Provincie Utrecht heeft de belangen behartigd van provincies in de Stuurgroep van het Basisnet Spoor- en Snelwegen. Mede op basis van de provinciale inbreng werden door het Rijk maatregelen genomen om 1450 lpg-wagons op treinen die door Amersfoort reden via een andere route te laten rijden. Ook nam het Rijk maatregelen om het gebruik van de Betuweroute te bevorderen.
- Er is een provinciedekkend gemeentelijk routenet voor gevaarlijke stoffen (gemeentelijke en provinciale wegen). Het groepsrisico is vrijwel overal langs de provinciale wegen kleiner dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde.

uit te sluiten voor het transport van routeplichtige stoffen. De provincie streeft in samenwerking met gemeenten naar het in stand houden van een provinciedekkend gemeentelijk routenet. Zo zorgen we dat de routes goed op elkaar aansluiten en beperken we het vervoer van gevaarlijke stoffen door de bebouwde kom. Daarnaast streeft de provincie naar een goed inzicht in het vervoer van gevaarlijke stoffen met het registreren van risico's in het Register Externe Veiligheid. Periodiek worden tellingen op provinciale wegen uitgevoerd zodat bekend is waar er risico's bestaan en er eventueel passende maatregelen genomen kunnen worden.

3. Vergunning, Handhaving en Toezicht bij Seveso/Brzo-bedrijven

De provincie Utrecht kent bij het in werking treden van het Programma Gezond en Veilig 10 zogenaamde 'Besluit Risico Zware Ongevallen 2015' (Brzo) bedrijven. De Europese naam hiervoor is Seveso-bedrijven. Dit zijn de meest risicovolle bedrijven waar met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen wordt gewerkt. De provincie Utrecht is voor deze bedrijven het bevoegd gezag en heeft haar taken op dit vlak ondergebracht bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Deze Omgevingsdienst werkt nauw samen met de Rijksoverheid en de veiligheidsregio's aan een adequate vergunningverlening, toezicht en handhaving om risico's op het gebied van arbeids-, brandveiligheid en milieu zoveel mogelijk te beperken. De provincie streeft naar uniformiteit in aanpak en uitvoering van de Brzo/Seveso-taken, waarbij de te stellen eisen periodiek worden geactualiseerd op basis van de stand der techniek. Ook streeft de provincie naar het transparant maken van de uitvoering van de VTH-taken en de veiligheidssituatie bij bedrijven. De uitvoering van VTH-taken van de Brzo/Seveso bedrijven wordt nader uitgewerkt in het VTH-uitvoeringsprogramma van de provincie Utrecht.

4. Actualisatie regels Provinciale Omgevingsverordening

Op een aantal locaties langs het spoor, bij snelwegen en bij risicovolle bedrijven (enkele LPG-bedrijven en één Brzo/Seveso bedrijf) wordt de oriëntatiewaarde voor het groepsrisico overschreden. Dat betekent dat het groepsrisico verhoogd is, maar dat de situatie niet gesaneerd hoeft te worden omdat de wettelijke grenswaarde hier niet wordt overschreden. In de toekomst kan door de grote bouwopgave de externe veiligheid ook elders een belangrijk aandachtspunt worden, bijvoorbeeld door bouwprojecten in de omgeving van Brzo/Seveso bedrijven.
De Omgevingswet biedt provincies en gemeenten de bevoegdheid om provinciaal en lokaal te komen tot gebiedsgericht maatwerk. De provincie onderzoekt daarom in 2022 hoe naast het bronbeleid (basisnet, Brzo/Seveso) risico's verder beperkt kunnen worden. Mogelijk leidt dit tot aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening.

Voor dit onderzoek is het belangrijk om eerst meer inzicht te hebben in de kosten en effecten van bouwkundige maatregelen die voorgeschreven kunnen worden voor de gebieden die met de effecten van calamiteiten te maken kunnen krijgen. Dit wordt momenteel onderzocht door het Rijk.

5. Kennisdelen en adviserende rol naar gemeenten

Het beleid ten aanzien van externe veiligheid en regelgeving is in ontwikkeling. We steven ernaar om samen met gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's voortdurend risico's in beeld te brengen en te zoeken naar maatregelen om die risico's te beperken. Daarom wordt het ambtelijk provinciaal afstemmingsoverleg, dat tot stand kwam in het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid 2015-2020 (zie kader), voortgezet om kennis te delen en beleid af te stemmen. De provincie Utrecht is voorzitter van dit ambtelijk provinciaal afstemmingsoverleg, en faciliteert en stimuleert de samenwerking op dit vlak. Daarnaast adviseert de provincie aan gemeenten, samen met de veiligheidsregio en de omgevingsdiensten.

6. Uitvoeren interbestuurlijk toezicht

De provincie adviseert gemeenten om externe veiligheid in een vroegtijdig stadium in Omgevingsvisies en Omgevingsplannen af te wegen. De Omgevingswet biedt gemeenten daarbij de bevoegdheid om te komen tot gebiedsgericht maatwerk. Met het Omgevingsplan moet de gemeente aan een aantal eisen voldoen:

- Rekening houden met de mogelijkheden om een brand, ramp of crisis te voorkomen, te beperken en te bestrijden.
- De wettelijke grenswaarde voor het plaatsgebonden risico in acht nemen en aandachtsgebieden (dit zijn effectgebieden bij een calamiteit) aanwijzen voor brand, explosie en gifwolk. Daarbij dient besloten te worden of aandachtsgebieden geheel of gedeeltelijk wordt aangewezen als voorschriftengebied waar bouwkundige maatregelen gelden.
- Regels uit de provinciale omgevingsverordening dienen te worden nageleefd.

De provincie is in het kader van het interbestuurlijk toezicht belast met het toezicht op gemeenten. De provincie ziet erop toe dat gemeenten de wettelijke vereisten ten aanzien van externe veiligheid goed naleven en monitort de correcte verwerking van externe veiligheid in Omgevingsplannen. Met de uitvoering van het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid tot en met 2020 zijn voorwaarden geschapen voor een goede naleving van regelgeving op het gebied van externe veiligheid.

BELEID / UITVOERING / ACTIE	ROL PROVINCIE	PARTNERS
1. Deelname aan Stuurgroep Basisnet om risico's langs hoofdvervoersassen (spoor)wegnet beperken	Participeren	Rijk, andere provincies
2. Continueren van het provinciaal routenetwerk vervoer gevaarlijke stoffen met coördinatie gemeenten en monitoring met periodieke tellingen.	Stimuleren en participeren	Gemeenten
3. Uitvoeren van taken voor Vergunning, Handhaving en Toezicht bij complexe (Brzo) bedrijven	Reguleren	Omgevingsdienst, Gemeenten
4. Onderzoek verdere beperking externe veiligheidsrisico's en mogelijke aanscherping provincie omgevingsverordening	Reguleren	Rijk, andere provincies
5. Kennis delen en adviseren gemeenten met voortzetting van het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid	Stimuleren en participeren	Gemeenten
6. Uitvoeren interbestuurlijk toezicht op gemeenten	Reguleren	Gemeenten
7. Signaleren nieuwe thema's via deelname aan het Landelijk Programma Versterking Omgevingsveiligheid 2021-2024	Participeren	Gemeenten, andere provincies

Tabel 3.9: Beleid en uitvoering samengevat voor het thema externe veiligheid

7. Signaleren nieuwe thema's via Landelijk Programma Versterking Omgevingsveiligheid

De provincie is via het Interprovinciaal Overleg aangehaakt bij het Landelijk Programma Versterking Omgevingsveiligheid 2021-2024. Zo zijn we goed op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen, beleid en regelgeving op het gebied van externe veiligheid. Een voorbeeld hiervan zijn de gevolgen van de energietransitie voor externe veiligheid. De energie-infrastructuur dient namelijk te worden aangepast aan de decentrale opwekking van energie. De provincie neemt, en krijgt zeer waarschijnlijk, een taak/rol in de realisatie van een nieuw regionaal energienetwerk. Een punt van aandacht zijn de koppelstations, omdat er externe veiligheidsrisico's verbonden zijn aan elektriciteitsopslag in accu's (brand-/explosiegevaar) of het omzetten van elektriciteit in waterstof. We volgen de ontwikkeling van kennis op dit vlak en bepalen of hier aanvullend provinciaal beleid nodig is.

Ook komt er meer ondergronds en bovengronds transport van elektriciteit waar straling van elektromagnetische velden, een rol kan spelen, afhankelijk van de sterkte van de stroom die erdoor vervoerd wordt. Zie hiervoor ook paragraaf 3.6.3.

Beleid en uitvoering samengevat

In Tabel 3.9 wordt het beleid voor het beperken van externe veiligheidsrisico's samengevat.

3.6 Overige milieuthema's

Er zijn enkele milieuthema's die relatief nieuw zijn, waar nog ontwikkelingen op plaatsvinden, of waarbij wij als provincie een beperkte rol spelen. We beschrijven stoffen en materialen, varend ontgassen, straling , lichthinder en hittestress.

3.6.1 Omgang met stoffen en materialen

Het gebruik en de verwerking van stoffen en materialen kan invloed hebben op de volksgezondheid. De provincie kan, wanneer dat gewenst en effectief is, een rol of taak op zich nemen. Dit gebeurt op dit moment bij de circulaire economie, bij Zeer Zorgwekkende Stoffen en in de sanering van asbestdaken.

Transitie naar circulariteit

Het zesde hoofdprincipe voor een gezonde en veilige leefomgeving uit de Omgevingsvisie is 'de economie is circulair, er komen zo min mogelijk voor de gezondheid schadelijke emissies of producten in de leefomgeving terecht en bouwen vindt plaats met materialen die bijdragen aan een gezonder leven'. In april 2021 is de 'Beleidsvisie circulaire samenleving 2050' vastgesteld, die verschillende relaties heeft met Gezond en Veilig.
Veel van onze natuur- en milieuproblemen zijn in de kern te herleiden tot onze (verspillende) omgang met grondstoffen. De manier van winning, verwerking, en gebruik van grondstoffen en het afvalmanagement, bij elkaar de zogenaamde levenscyclus van materialen, zorgen op grote schaal voor vervuiling van lucht, water en bodem. In het bijzonder de afvalfase, veroorzaakt emissies naar en verontreiniging van lucht, water en bodem met gezondheidsrisico's en andere ongewenste effecten zoals plasticsoep in oceanen, versnelde klimaatverandering, grote afvalbergen en biodiversiteitsverlies. De circulaire transitie is daarom van groot belang voor het behoud en verbeteren van een gezonde leefomgeving.

Een circulaire economie vergt radicale structuurveranderingen met bijvoorbeeld meer deelplatformen, product-als-dienst-modellen en modulair productontwerp. Vooral het reduceren van het grondstoffengebruik door minder productie, intensiever gebruik van producten, efficiënter fabriceren en het hergebruiken van producten kan bijdragen aan de vermindering van de milieudruk. Dit is belangrijk voor een gezonde leefomgeving. Tegelijkertijd mag het hergebruik van bepaalde stoffen in andere productontwerpen, andere productieprocessen en andere verdienmodellen niet leiden tot negatieve gezondheidseffecten doordat er bijvoorbeeld bij het verwerken van materialen schadelijke stoffen vrijkomen.

We verkennen welke rol we vanuit het programma gezond en veilig op kunnen pakken om een circulaire samenleving te stimuleren die geen nadelige gevolgen heeft voor de gezondheid en veiligheid. Intensievere samenwerking tussen provincie, gemeenten en ondernemers op het gebied van bijvoorbeeld milieustraten, circulaire ambachtscentra of afvalbrengstations ligt dan voor hand.

Zeer Zorgwekkende Stoffen

Van de emissies van een groot aantal nieuwe chemische stoffen en de effecten daarvan, ook van eventuele versterkende effecten van cumulatie, op het ecosysteem en de mens is nog weinig bekend. Het gaat om stoffen die (potentieel) gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de menselijke vruchtbaarheid aantasten of zich in de voedselketen ophopen. Met het oog op de gezondheid en het voorkomen van milieuschade is het landelijk beleid gericht op het weren van (potentiële) Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) uit de leefomgeving. Bij voorkeur door te voorkomen dat ze bij de bron vrijkomen. Zolang er nog geen sprake is van volledige uitfasering in het gebruik en de productie van deze stoffen, is de beheersing in de (economische) keten en het voorkomen van emissies naar water, lucht en bodem essentieel.

De problematiek en mogelijke risico's op korte en lange termijn willen we samen met onze partners in beeld brengen. In het Programma Bodem en Water 2022-2027 zijn hiervoor acties opgenomen waar het gaat om het voorkomen van verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater (Beleidskeuzes 7 en 12 van het programma Bodem en Water).

Daarnaast is de provincie Utrecht verantwoordelijk voor toezicht, handhaving en vergunningverlening bij grotere, complexere bedrijven. In die rol worden we geconfronteerd met het lozen en verspreiden van (zeer) zorgwekkende stoffen (ZZS), waarop op dit moment echter nog onvoldoende zicht is. De provincie neemt daarom deel aan een project van het Interprovinciaal Overleg waarbij wordt gekeken naar de aanwezigheid, het gebruik, de afvoer en verwerking van (potentieel) ZZS houdende (afval)stoffen en secundaire grondstoffen. Op basis hiervan wordt een handreiking met aanbevelingen gemaakt.

In Utrecht zal vervolgens, op basis van deze handreiking, door de Omgevingsdiensten (RUD Utrecht en Omgevingsdienst NZKG) een onderzoek worden uitgevoerd met:

1. Een inventarisatie van (potentiële) ZZS bij Utrechtse bedrijven:
    a. Het verkrijgen van informatie van bedrijven en de validatie daarvan.
    b. Beoordeling van de in het bedrijf aanwezige (potentiële) ZZS.
2. Waar nodig actualisatie van de vergunningen van de provinciale bedrijven.
3. Kennisontwikkeling van de (potentiële) ZZS bij vergunningverlening en toezicht en handhaving.
4. Samenwerking met de partners in de keten.

Binnen dit project worden de provinciale en gemeentelijke inventarisatie op elkaar afgestemd. Van de gemeenten vragen we aandacht om de indirecte lozingen van deze stoffen door de bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag WABO zijn in beeld te brengen. Daarbij kunnen gemeenten gebruik maken van de ervaringen van de provincie en van andere bevoegd gezagen in de waterketen.

Asbest

Asbest is een kankerverwekkende stof en blootstelling kan leiden tot asbestziekten. In de provincie Utrecht ligt nog ongeveer 4 miljoen m^2 asbestdaken. Door verwering van de daken komt ieder jaar tot 12 ton asbest vrij in de leefomgeving. Op 2 maart 2020 heeft de provincie Utrecht de Samenwerkingsverklaring aanpak asbestdaken ondertekend om de sanering van asbestdaken te stimuleren. In 2021 is het programma "Asbestdaken op nul in 2030" vastgesteld dat aansluit op de samenwerkingsverklaring en als doel heeft om het saneringstempo te versnellen. Bij dit programma wordt samengewerkt met gemeenten, marktpartijen en het Rijk. De activiteiten worden waar mogelijk gecombineerd met stimulering in andere programma's zoals Energietransitie (asbest eraf, zon erop), Landbouw (Plattelandscoaches) en Agenda Vitaal Platteland (aanpak vrijkomende agrarische bebouwing).

3.6.2 Varend ontgassen

Sinds 1 maart 2017 is er in de Provinciale Milieuverordening een **verbod op varend ontgassen** voor benzeen- en benzeenhoudende stoffen van kracht. Er is een landelijk verbod op komst, maar de inwerkingtreding hiervan zal niet eerder dan 1 januari 2022 zijn. In afwachting hiervan is deze verbodsbepaling daarom opgenomen in de provinciale omgevingsverordening.

We dragen bij aan de voorbereidingen voor de implementatie van het nationaal verbod, zoals proefnemingen met ontgassingsinstallaties zodat de benodigde infrastructuur voor ontgassen aanwezig aan de kade is en goed werkt.

Na de inwerkingtreding van het landelijk verbod is de handhaving een taak van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) De taak van de provincie beperkt zich dan tot vergunningverlening en handhaving van inrichtingen zoals ontgassingsinstallaties.

3.6.3 Beperken van risico's door elektromagnetische straling

Elektromagnetische velden van bovengrondse hoogspanningslijnen, ondergrondse kabels, elektriciteitsstations en transformatorhuisjes hebben mogelijk gezondheidseffecten. Uit wetenschappelijk onderzoek komen aanwijzingen dat kinderen die in de buurt van bovengrondse hoogspanningslijnen wonen, mogelijk meer kans hebben om leukemie te krijgen. Een causaal verband is echter niet aangetoond. Gezien de onzekerheid geldt niettemin het voorzorgsprincipe. De Rijksoverheid adviseert om nieuwe situaties waarin kinderen worden blootgesteld aan een magneetveld hoger dan 0,4 microTesla (jaargemiddelde) zoveel mogelijk te vermijden.

In de toekomst wordt dit beleid aangepast door in overleg met stakeholders ALARA (As Low As Reasonably Achievable) maatregelen en afstanden vast te stellen die 'redelijk, proportioneel en praktisch realiseerbaar zijn'. Deze lijst zal door een onafhankelijke partij worden opgesteld. Tot het moment van publicatie daarvan blijft het huidige voorzorgsbeleid van kracht.

De provincie neemt een rol op zich in verband met de noodzakelijke aanpassingen in de regionale energie-infrastructuur en in verband met de transitie naar duurzame opwekking van energie. Er zijn meer basisstations voor de opslag van elektriciteit nodig, evenals meer ondergrondse of bovengrondse kabels voor het transport van elektriciteit. We nemen bij de keuze van de plaatsing van de basisstations en de tracés van transport de mogelijke effecten op gezondheid en veiligheid mee.

3.6.4 Beperken van toename van risico's door lichthinder

Bij overheden, burgers en maatschappelijke organisaties groeit het bewustzijn dat licht niet altijd en overal gewenst is. Hoewel kunstlicht een gevoel van veiligheid kan geven, heeft het in de nacht ook een verstorende invloed op mensen, dieren en planten. Lichthinder kan zorgen voor verstoring van de nachtrust en leiden tot slaaptekort. Dit kan invloed hebben op de gezondheid en leiden tot een verminderde concentratie overdag.
Er bestaat daardoor steeds meer weerstand tegen de hinder en aantasting van milieukwaliteit door kunstlicht.

De provincie zet zich in om lichtvervuiling te voorkomen. Dit leidt tot een toename van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, het landschap en de natuur. Ook gaat het hand in hand met het voorkomen van onnodig energiegebruik. Provincie Utrecht heeft geen aparte nota of programma lichthinder en lichtvervuiling, maar integreert dit aspect in de beleidsvorming en uitvoering van haar kerntaken en ontwikkelopgaven. Invulling vindt bijvoorbeeld plaats via de aanleg en het beheer van de verlichting van provinciale wegen, de Omgevingsverordening en de kwaliteitsgidsen Utrechtse landschappen.

Voor donkerte zijn ambities opgenomen in de milieukwaliteitsprofielen die worden ingezet bij gebiedsontwikkeling. In het Programma Natuur zal worden onderzocht hoe de provincie 'donkerte' in en nabij natuurgebieden kan borgen. Daarnaast monitoren wij de duisternis in de provincie met behulp van satellietbeelden.

3.6.5 Verminderen van effect van hitte

Uit de KNMI-scenario's en het IPPC rapport blijkt dat niet alleen de gemiddelde temperatuur stijgt, maar dat ook de hitte-extremen toenemen. Hierdoor krijgen we te maken met meer, langere en hetere hittegolven.
Extreme hitte kan leiden tot gezondheidsproblemen, zoals verminderd thermisch comfort, slaapverstoring, gedragsverandering (grotere agressie) en verminderde arbeidsproductiviteit. Hittestress kan echter ook tot serieuze hitte gerelateerde ziekten leiden zoals: huiduitslag, krampen, oververmoeidheid, beroertes, nierfalen en ademhalingsproblemen. Soms kan hittestress zelfs sterfte tot gevolg hebben. Hiernaast heeft hittestress invloed op leefbaarheid van buurten, comfort in woningen en gebouwen, en leidt dit tot economische schade.
De provincie geeft in het Programma Klimaatadaptatie 2020-2023 extra aandacht aan hittestress omdat dit tot

THEMA	ACTIE (PILOT, ONDERZOEK/VERKENNING)	INITIATIEFNEMER/PROGRAMMA	STATUS
Circulariteit	Verkennen welke rol de provincie heeft of nuttig op zich kan nemen om met circulariteit positief bij te dragen aan een gezonde en veilige leefomgeving. Het in beeld brengen van taken en verantwoordelijkheden op dit onderwerp is een eerste stap daarin.	Provincie Utrecht Programma Gezond en Veilig en Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050.	Start 2022
Zeer Zorgwekkende Stoffen	Voorkomen van emissies in lucht water. Handreiking IPO; Onderzoek; in kaart brengen van de problematiek; waar nodig aanscherpen van beleid en handhaving	Provincie Utrecht IPO, Omgevingsdiensten en gemeenten	
Asbest	Programma Asbestdaken op nul 2030	Diverse programma's binnen de provincie; gemeenten	Start 2020
Varend ontgassen	Toewerken naar nationaal verbod Proefnemingen met ontgassingsinstallaties; vergunningverlening installaties	Rijk, ILT	
Elektromagnetische straling	Vanuit voorzorgsprincipe blootstelling van kinderen boven 0.4 mT vermijden. Verstandige plaatsing van nieuwe kabels en basisstations		
Lichthinder	Tegengaan van lichthinder en lichtvervuiling Donkerte bij natuurgebieden	Programma Natuur, Omgevingsverordening, Verlichting provinciale wegen, Kwaliteitsgidsen landschap	
Hittestress	Het verminderen van hittestress in de bebouwde omgeving. Onderzoek; subsidieregeling; in kaart brengen van de problematiek; project groene daken; groenblauwe schoolpleinen; afspraken klimaatadaptief bouwen; gemeentelijke hitte(beleids)plannen	Provincie Utrecht Programma Klimaatadaptatie Gemeenten; GGD	Start 2020

Tabel 3.10: Beleid en uitvoering samengevat voor Overige Milieuthema's

nu toe nog een onderbelicht klimaatrisico is. De provincie neemt een stimulerende rol op zich waarin ingezet wordt op het ontwikkelen van kennis en het ondersteunen van pilotprojecten en hitteplannen bij gemeenten. Daarnaast maken we afspraken voor klimaatadaptief bouwen die ook onderdeel zijn van het convenant duurzaam bouwen, zorgen we voor inbreng in gebiedsontwikkelingen en is er een subsidieregeling.
Een uitwerking van hitte vindt plaats binnen drie themalijnen: Gebied, gebouw en gezondheid. Naast de toename in de gemiddelde temperatuur en hitte-extremen is ook zichtbaar dat het stedelijk gebied warmer wordt dan het omliggende landelijke gebied, doordat steden meer warmte vasthouden. In onze aanpak richten we ons dan ook in eerste instantie op het stedelijk gebied en het ondersteunen van gemeenten bij de aanpak. Binnen de themalijn 'hittestress en gezondheid' wordt gewerkt aan het opstellen van lokale hitteplannen. Deze lokale hitteplannen bevatten maatregelen om hittestress te beperken, met name bij kwetsbare groepen. Een belangrijk aspect daarbij is het versterken van het netwerk van partijen, die daarbij op gemeentelijk niveau een rol moeten spelen, zoals de gemeente, GGD, zorgorganisaties, het Rode Kruis en maatschappelijke organisaties. De themalijn 'hittestress en gebouw' richt zich in eerste instantie op het vergroten van de kennis van hitte binnen en buiten woningen en op het verkennen van mogelijke maatregelen om oververhitting van woningen te voorkomen. Bij de themalijn 'hittestress en gebied' gaat het vooral over de inrichting van de openbare ruimte door ontsteuning en vergroening, waarmee koele plekken aan het stedelijk gebied toegevoegd worden.

3.6.6 Overige milieuthema's samengevat in een tabel

In Tabel 3.10 wordt het beleid voor de overige milieuthema's samengevat.

4. ONZE PARTNERS EN ONZE MIDDELEN EN INSTRUMENTEN

In de vorige hoofdstukken is ons beleidskader uit de omgevingsvisie geconcretiseerd. In hoofdstuk 2 hebben we beschreven hoe we gezondheid willen bevorderen met een gezonde en veilige leefomgeving. In hoofdstuk 3 hebben we aangegeven hoe we de gezondheid beschermen met milieubeleid.
Dit hoofdstuk beschrijft onze werkwijze. Het hoofdstuk begint met een beschrijving van onze samenwerkingspartners. Verschillende partners met ieder hun eigen verantwoordelijkheid. Dan volgt een beschrijving van onze 'middelen en instrumenten; de inzet van ons wettelijk instrumentarium, zoals toezicht en handhaving, het ontwikkelen van kennis met pilots en onderzoek, en monitoring en evaluatie.

4.1 Onze partners

Het doel, het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving, is een belangrijk inhoudelijk doel van de Omgevingswet. Wij hebben onze ambities hiervoor geformuleerd in de Omgevingsvisie. Deze ambities kunnen we alleen realiseren in samenwerking met onze partners. De verschillende partners hebben allemaal een eigen rol. Hieronder wordt besproken welke rol de verschillende partners hebben en hoe we met ze samenwerken.

Milieubeleid wordt voor een belangrijk deel bepaald in de *Europese Unie* en vervolgens door het Rijk vertaald in nationale wet- en regelgeving. Wij lobbyen in Europa (samen met de andere provincies) voor integraal milieubeleid, voor interbestuurlijke samenwerking, voor bronbeleid, om gezondheid als uitgangspunt te nemen in Europees beleid en voor een goede monitoring en implementatie van de Europese milieudoelstellingen. Veel milieubeleid en maatregelen zijn het meest efficiënt als ze op Europees niveau worden genomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de te hanteren normen maar ook om bronbeleid. De Europese richtlijn luchtkwaliteit bevat onder andere normen voor de concentraties van fijnstof, stikstofdioxide, vluchtige organische stoffen in de buitenlucht. Verder wordt in Europa bijvoorbeeld bepaald hoeveel CO2 en luchtverontreinigende stoffen voertuigen mogen uitstoten, hoeveel geluid voertuigen en bepaalde apparaten mogen produceren, worden eisen gesteld aan autobanden en welke milieutechnieken voorgeschreven mogen worden in vergunningen voor de industrie (Best Available Techniques). Het belangrijkste Europese beleidskader voor de komende jaren op het gebied van Gezond en Veilig is de Nulvervuilingsstrategie. In mei 2021 heeft de Europese Commissie een voorstel voor het actieplan om de vervuiling van lucht, water en bodem tot nul terug te brengen uitgebracht, als onderdeel van de Europese Green Deal. Ook is de ambitie opgenomen dat 30% minder mensen chronisch hinder van verkeerslawaai ondervinden.

De *Rijksoverheid* is verantwoordelijk voor het nationale omgevingsbeleid. Het gaat om de Nationale Omgevingsvisie, de Nota Volksgezondheid 2020-2024 en het Nationaal Milieubeleidskader als voorloper op een Nationaal Milieuprogramma. Ons beleid en activiteiten stemmen we af met het Rijk in bijvoorbeeld het in ontwikkeling zijnde nationale Programma Gezonde Groene Leefomgeving. We delen actief kennis over kansen en problemen bij de uitvoering van het nationale beleid, vaak in overleg met andere provincies en het IPO.

Met de *andere provincies* werken we in IPO-verband gezamenlijk aan onze provinciale taken en inzet voor een gezonde leefomgeving. Wat kunnen wij als provincies doen, welke rol pakken we en hoe vullen we dat in. Dit doen we in de IPO-programmalijn Gezonde Leefomgeving. Doel is onder andere meer eenduidigheid in en een efficiëntere aanpak en leren van elkaar. Gezamenlijk hebben we meer kennis en ervaring en we kunnen acties in gezamenlijkheid oppakken.

De Utrechtse gemeenten zijn het eerste aanspreekpunt voor de inwoners van onze provincie. Ook zijn zij verantwoordelijk voor een groot deel van de inrichting van de leefomgeving. De provincie vervult voor gemeenten een coördinerende, verbindende en stimulerende rol waarbij zij regionale afstemming bevordert en nieuwe kennis en inzichten actief deelt. We zoeken afstemming bij beleidskeuzes en faciliteren gemeenten met inzet van instrumenten om gezamenlijk aan een gezonde en veilige leefomgeving te werken.

De *Waterschappen* dragen vooral zorg voor de waterhuishouding in onze provincie en spelen daarom een belangrijke rol bij thema's die belangrijk zijn voor gezondheid en veiligheid, zoals waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheer, waterveiligheid, wateroverlast en hittestress. Ze zijn daarom een belangrijke kennis- en samenwerkingspartner bij de gebiedsontwikkelingen in de provincie

We geven *kennisinstellingen* ruimte voor het delen van kennis op bijeenkomsten en passen nieuwe wetenschappelijke inzichten toe in ons beleid. We zetten hiermee de samenwerking voort die al langer loopt en ook is ingezet bij de Omgevingsvisie, waarbij deskundigen zijn gevraagd hoe een gezonde en veilige leefomgeving het best gerealiseerd kan worden. Daarnaast leveren wij op verzoek input vanuit de praktijk en nemen bijvoorbeeld, samen met het RIVM, deel aan het kernteam van het landelijk netwerk "Maak ruimte voor gezondheid". Ook geven wij opdrachten aan kennisinstellingen voor aanvullend onderzoek.

De *Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD)* beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid van onze inwoners. Ook publiceert zij regelmatig data en onderzoeken over de gezondheid van de inwoners van onze provincie. We zetten in op een structurele samenwerking met de GGD voor wat betreft de raakvlakken van volksgezondheid en de fysieke leefomgeving en de toepassing van wetenschappelijke kennis in de praktijk. We overleggen over specifieke problematiek in onze provincie en wisselen ervaringen en kennis uit. Ook zoeken we afstemming over onze rollen en taken richting gemeenten.

De *Veiligheidsregio Utrecht (VRU)* heeft een wettelijke taak voor het realiseren van een veilige leefomgeving. De VRU werkt aan een goede hulpverlening, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Utrecht. De VRU adviseert ook de gemeenten in onze provincie over veiligheidsrisico's. Waar nodig stemmen we af over de informatieverstrekking richting gemeenten. Er zijn veel nieuwe ontwikkelingen waarbij risico's in de leefomgeving groter kunnen worden. De VRU hanteert hierin de centrale thema's externe veiligheid, energietransitie, evenementen, klimaat, overstroming en verdichting. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de elektrificatie van de maatschappij, waardoor risico's op brand in de woonomgeving kunnen toenemen. Maar ook een groter risico op natuurbrand in onze regio door toenemende droogte. Bij verdichting is bijvoorbeeld de bereikbaarheid voor hulpdiensten bij de ontwikkeling van nieuwe woonwijken een belangrijk punt, evenals het voorkomen van stadsbranden zoals die vroeger voorkwamen.

De *Omgevingsdiensten* voeren de VTH-taak uit voor de provincie. Gezamenlijk met hen en met de gemeenten werken we de handhavingsstrategie voor de provincie uit.

Maatschappelijke organisaties vertegenwoordigen vaak specifieke belangen die deel uitmaken van een gezonde en veilige leefomgeving. Zij worden regelmatig betrokken bij de ontwikkeling van provinciaal beleid en bij projecten.

De gezondheid en veiligheid van onze *inwoners* is het belangrijkste doel van het werken aan dit thema. Naast het gebruik maken van de kennis over effecten op gezondheid en veiligheid, houden we daarom ook rekening met de wensen van inwoners als het om hun leefomgeving gaat.

4.2 Onze middelen en instrumenten

Hiermee bedoelen we instrumenten en werkwijzen die we gebruiken om zowel de bevordering als de bescherming van de gezondheid integraal mee te nemen in vorming van visies, programma's en plannen. Het gaat om onze klassieke instrumenten als toezicht en handhaving, maar ook om nieuwe instrumenten die we inzetten om gezondheid in ander beleid te integreren. Behalve milieukwaliteit betrekken we ook thema's zoals water en bodem, groen en natuur, klimaatadaptatie, recreatie en bewegen, inclusiviteit en circulariteit hierbij. Gebiedsgericht maatwerk, waarbij ambities afgestemd worden op de specifieke kenmerken van gebieden en de kansen en bedreigingen die zich daar voordoen, staat hierbij centraal.

Om in de praktijk invulling te geven aan een gezonde, veilige en duurzame gebiedsontwikkeling maken we gebruik van vijf instrumenten:

1. Met de toekomstige Gezondheidsscan nemen we vroegtijdig en op een systematische wijze het onderwerp gezond en veilig mee in de visies, programma's en plannen die een relatie hebben met het omgevingsbeleid van de provincie.
2. Het Adviesteam Gezonde Leefomgeving voert de Gezondheidsscan uit en ondersteunt partners bij de integratie van 'Gezond en Veilig' bij visievorming en uitvoering van beleid.
3. De toekomstige 'Expertgroep Gezonde ruimtelijke inrichting' gaat advies geven over beleid en maatregelen om het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving mee te nemen bij ontwikkelingen die plaatsvinden.
4. De 'Locatiebalans' is een hulpmiddel dat inzicht geeft in de eigenschappen en kwaliteiten van de locatiekeuze voor functies, op basis van de mogelijkheid om een goede leefomgevingskwaliteit te realiseren.
5. De 'GGO-maptable' is een hulpmiddel om gezamenlijk de optimale inrichting van een gebied te bepalen.

4.2.1 Gezondheidsscan

Een gezonde en veilige leefomgeving is de rode draad door de Omgevingsvisie. We streven ernaar dat bij het maken van al het provinciaal omgevingsbeleid, en bij de uitvoering daarvan, optimaal, systematisch en tijdig rekening wordt gehouden met gezondheid en veiligheid. Daarom ontwikkelen we een nieuw instrument: de Gezondheidsscan. Het is een instrument en een werkproces waarmee we de kansen en quick wins voor een gezonde en veilige leefomgeving in dit provinciale beleid opsporen en determineren. De Gezondheidsscan gebruiken we voor de interne toetsing van ons eigen beleid en voor het opsporen van kansen en 'quick wins' bij gebiedsprojecten. Ook benoemen we de effecten op de gezonde en veilige leefomgeving bij verschillende beleidskeuzes die eventueel in een programma of plan voorliggen. We zijn gestart met ontwikkeling van de Gezondheidsscan en een werkproces voor de uitvoering ervan. De komende periode zullen we aan de hand van de praktijkervaringen, zowel de Gezondheidsscan als het werkproces steeds verder ontwikkelen.

De Gezondheidsscan kan ingezet worden voor beleid, visies en gebiedsprojecten, zowel op strategisch, tactisch als uitvoerend niveau. Als voorbeeld: bij het verminderen van geluidsbelasting gaat het op strategisch niveau om de ambities voor de geluidkwaliteit die worden vastgelegd en principes waaraan in ontwikkelingen moeten worden voldaan. Op tactisch niveau worden die ambities en principes geconcretiseerd voor gebieden. Bij het uitvoeringsniveau wordt een plan met specifieke maatregelen voor geluid gemaakt voor bijvoorbeeld de inpassing van nieuwe OV-infrastructuur, of de aanpassing van provinciale wegen. De Scan krijgt dus een concreter karakter naarmate het beleid of gebiedsproject dichterbij uitvoering komt. De Gezondheidsscan kan ook toegepast worden bij de samenwerking met en ondersteuning van partners.

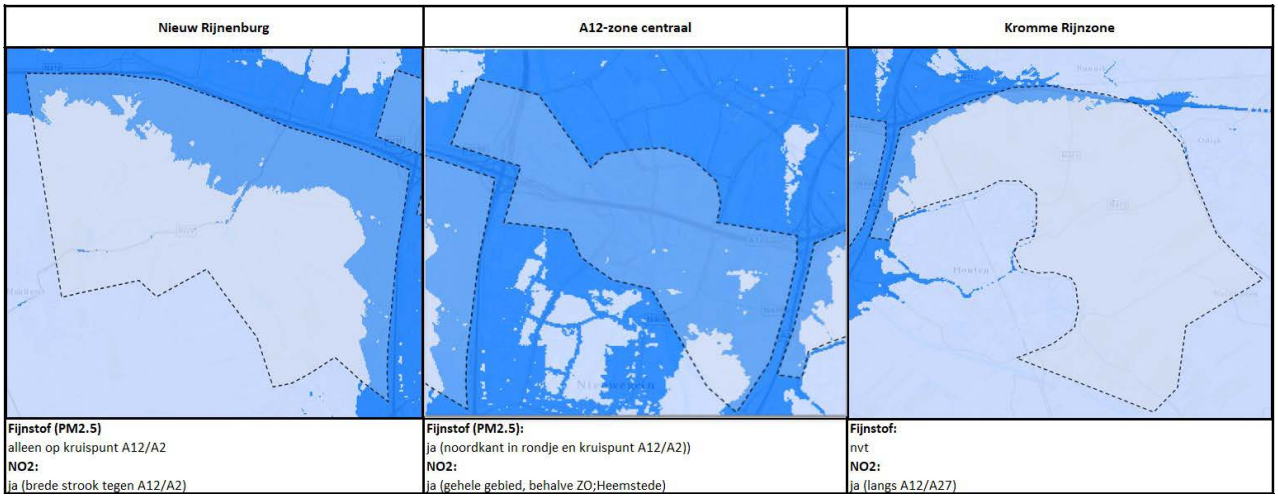
Op de volgende pagina is schematisch en verkennend weergegeven welke kwesties en vragen er vanuit de gezondheidsscan bij de verschillende fasen van planvorming kunnen worden gesteld (Tabel 4.1).

4.2.2 Adviesteam Gezonde Leefomgeving

Het provinciale Adviesteam Gezonde Leefomgeving heeft expertise op alle onderwerpen die belangrijk zijn voor een gezond en veilige leefomgeving. Zij spelen intern een rol bij de integratie van "Gezond en Veilig" in het provinciale beleid en voeren de Gezondheidsscan uit, waarbij de verschillende elementen van een gezonde, duurzame en veilige leefomgeving in samenhang bekeken worden.
Het Adviesteam heeft een verbindende rol vanuit de provincie naar al onze partners. Wanneer gemeenten een specifiek vraagstuk hebben, overlegt het Adviesteam over welke ondersteuning geboden kan worden. Een mogelijkheid is om voor het betreffende vraagstuk een beroep te doen op één of meer specifieke deskundigen uit de Expertgroep (zie punt 3) of om ondersteunende instrumenten in te zetten. Ook voor de inbreng vanuit de provincie bij concept producten van het Rijk of andere partners kan het Adviesteam een rol spelen.

4.2.3 Expertgroep Gezonde Ruimtelijke Inrichting

De provincie streeft naar een steeds betere omgevingskwaliteit om zoveel mogelijk gezondheidswinst te behalen. De Expertgroep Gezonde Ruimtelijke Inrichting bestaat uit een pool van externe experts die specifieke kennis hebben over de verschillende aspecten van een gezonde leefomgeving. Het kennisteam kan worden ingezet wanneer het provinciale adviesteam signaleert dat er specialistische kennis nodig is. Eén of meer experts doen bijvoorbeeld voorstellen voor concrete maatregelen in gebiedsontwikkelingsprojecten, voor beleidsuitwerkingen of bij infrastructurele ontwikkelingen. Ook kan het team worden ingezet voor advies over de wijze waarop de inrichting van de leefomgeving gezond gedrag kan stimuleren. Dit kan zowel bij provinciaal beleid en de uitvoering daarvan als samenwerkingsprojecten of bij beleid en uitvoeringsprojecten van gemeenten. De nadruk ligt op vraagstukken die op provinciale of regionale schaal liggen en of die bij veel gemeenten of in grote delen van onze provincie spelen.

Figuur 4.1: Voorbeeld van de Locatiebalans: belasting met fijnstof op drie locaties

4.2.4 Locatiebalans en Gezondheidseffect-screeningskaarten

De *Locatiebalans* is een viewer waarin op 'kwaliteitskaarten' beleidsinformatie over diverse omgevingskwaliteiten zichtbaar is. In de kwaliteitskaarten is, op basis van huidige beleid en de wettelijke normen, aangegeven waar veel, gemiddeld, of weinig tot geen belemmeringen zijn ten opzichte van bepaalde ruimtelijke opgaven. Het gaat dan om thema's als 'gezonde en veilige leefomgeving', 'klimaatbestendigheid en waterrobuustheid', 'duurzame energie', 'vitale dorpen en steden', 'landschap en cultuurhistorie' en 'natuur en biodiversiteit'. In Figuur 4.1 is, ter illustratie, de kwaliteitskaart van 'fijnstof' voor 3 potentiële locaties voor de ontwikkeling van woningbouw weergegeven. De mate van milieubelasting kan zo bijvoorbeeld worden meegewogen bij de afweging voor de keuze van woningbouwlocaties.

De provincie heeft de kwaliteitskaarten ingezet bij het opstellen van haar Omgevingsvisie en werkt aan de verdere verbetering van de toepasbaarheid van de Locatiebalans.

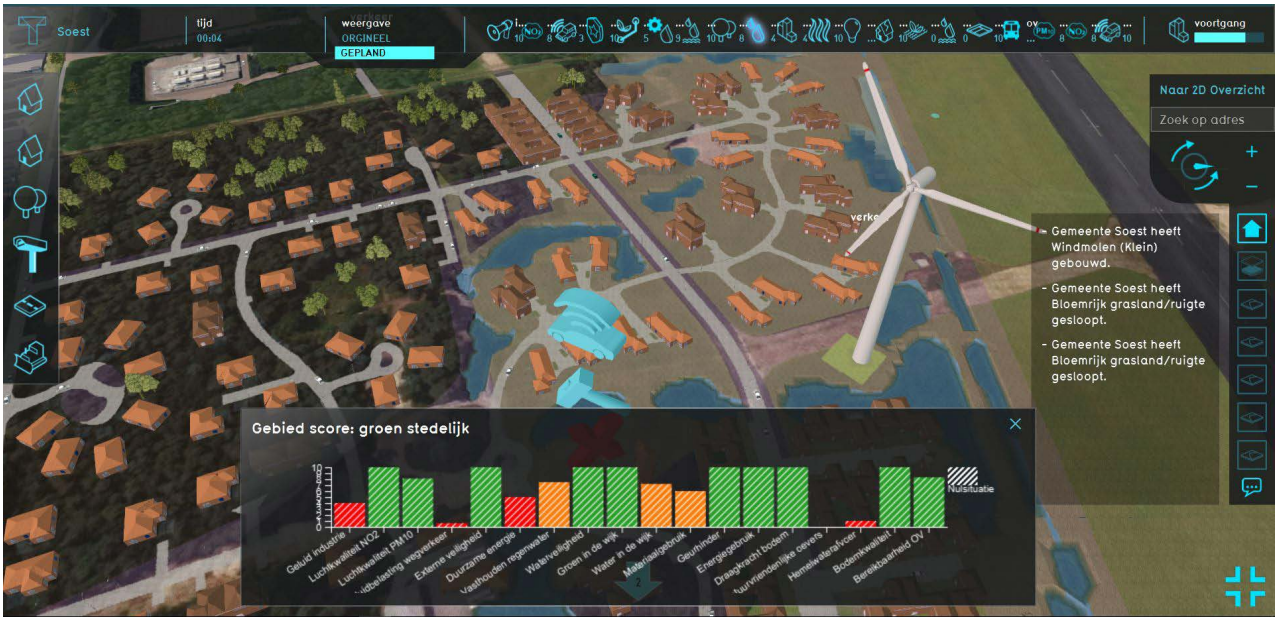
In het verlengde van de locatiebalans zetten we ook de gezondheidseffecten van de milieubelasting op kaart. Dat gebeurt met behulp van de *Gezondheidseffect-screeningsmethode* (GES-methode).

Voor de thema's geluid, lucht, geur, externe veiligheid en straling brengt de provincie, op basis van de meest actuele informatie over de milieukwaliteit, de gezondheidseffecten in beeld met deze GES-methode. Vrijwel alle bronnen van emissies en risico's (rijks- en provinciale wegen, spoorwegen, vliegverkeer, waterverkeer, industrie, landbouw, buisleidingen, hoogspanningslijnen) worden hierbij meegenomen. Met deze methode wordt inzichtelijk gemaakt waar de contouren van emissies liggen en welke gezondheidskwaliteit er op verschillende locaties bestaat. Ook wordt in beeld gebracht welke woningen en overige gevoelige bestemmingen in deze contouren gelegen zijn. Deze kaartbeelden geven inzicht in de grootste knelpunten voor wat betreft milieudruk vanuit verschillende bronnen. Hiermee kan rekening worden gehouden bij het zoeken naar locaties voor de ontwikkeling van gevoelige bestemmingen en de inzet van maatregelen. (Geo-Point Utrecht - Open data (provincie-utrecht.nl))

EERSTE IDEE INVULLING GEZONDHEIDSSCAN **Met behulp van de vragen in de tabel wordt beoordeeld of gezondheid goed is meegenomen in het provinciaal beleid.**	
Activiteit Provincie (Als voorbeeld gekozen voor een aantal provinciale belangen uit de Omgevingsvisie, die in de Gezondheidsscan mogelijk kunnen worden meegenomen.)	Strategisch – Visie lange termijn: te hanteren principes en regels voor diverse ontwikkelingen
Bevorderen van een inrichting van de leefomgeving die gezond gedrag stimuleert	
Het stimuleren van gezond gedrag door in de fysieke leefomgeving mogelijkheden voor bewegen en gezond leven te creëren.	Bevat de visie principes of uitgangspunten voor het stimuleren van gezond gedrag? Bijvoorbeeld: hoe wordt de nabijheid, bruikbaarheid en bereikbaarheid van voldoende groene ruimte geborgd?
Bevorderen van een veilige inrichting van de leefomgeving	
De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken en ambities op het gebied van waterveiligheid, externe veiligheid en verkeersveiligheid op en rond de provinciale infrastructuur.	Zijn in de visie principes en voorwaarden opgenomen die zorgen dat de risico's worden beperkt?
Beschermen van de gezondheid met milieubeleid	
De provincie heeft wettelijke/ (boven)regionale taken en ambities op het gebied van geluid, stilte, luchtkwaliteit, geur en waterkwaliteit. Het betreft het beperken van de milieubelasting vanuit diverse bronnen zodat een goede leefkwaliteit gerealiseerd wordt.	Zijn in de visie principes en voorwaarden opgenomen die zorgen dat er aandacht is voor, en rekening gehouden wordt met, de mogelijke gezondheidseffecten van ontwikkelingen? Wordt voldaan aan alle normen, principes en voorwaarden? Zijn de kansen die benut kunnen worden om uitstoot en hinder zoveel mogelijk terug te dringen in beeld gebracht? En worden ze benut?

Tabel 4.1: Verkennende opzet voor het beoordelingskader van de Gezondheidsscan

Op basis van de scan wordt advies gegeven over het 'gezonder' maken van het provinciaal beleid.	
Tactisch – Programma's	Operationeel – Gebieds- en uitvoeringsprojecten
middellange termijn: hoe gaan we onze doelen en ambities bereiken?	korte termijn: hoe richten we de omgeving concreet in gezien de lokale omstandigheden?
Welke elementen bevat het programma zodat gezond gedrag en een gezonde levensstijl wordt bevorderd?	Met welke maatregelen wordt bij de inrichting van een gebied gezond gedrag gestimuleerd? Bijvoorbeeld: Hoe wordt aangesloten op bestaande recreatieve en groene netwerken?
Hoe wordt bijgedragen aan de oplossing van bestaande veiligheidsknelpunten in de leefomgeving? ■ Beperken van risico's bij de bronnen ■ Beperken van risicovolle activiteiten ■ Beperken van blootstellen van mensen aan de risico's Hoe worden nieuwe probleemsituaties voorkomen?	Worden nieuwe gevoelige bestemmingen binnen bestaande risicozones voorkomen? Wordt zoveel mogelijk voorkomen dat risico's voor gevoelige bestemmingen toenemen bij de uitbreiding van bestaande risicobronnen? Hoe worden de risico's van nieuwe bronnen zoveel mogelijk beperkt?
Hoe houden we met monitoring inzicht in de mogelijke gezondheidsimpact? Hoe wordt bijgedragen aan de oplossing van bestaande knelpunten voor gezondheid in de leefomgeving? En aan het realiseren van ambities / het benutten van kansen voor meer kwaliteit? Beperken / minimaliseren van emissies bij de bron; Beperken van gebruik van bronnen van milieubelasting; Beperken / minimaliseren van blootstellen van mensen aan deze bronnen. Hoe worden nieuwe probleemsituaties voorkomen?	Zijn gebieden en gebouwen optimaal ontworpen voor het voorkomen / beperken van een negatieve gezondheidsimpact? Hoe wordt de blootstelling aan emissies van bestaande en nieuwe bronnen van milieuhinder op de volksgezondheid binnen de perken gehouden en een zo goed mogelijke milieukwaliteit bereikt?

Figuur 4.2: Een screenshot van de Maptable

4.2.5 Maptable Gezonde Gebiedsontwikkeling

Met de 'Maptable Gezonde Gebiedsontwikkeling', kunnen gedurende een planproces in een digitale 3D omgeving de gezondheid en veiligheid in een gebied worden geïnventariseerd. De Maptable is een digitaal hulpmiddel om met de betrokken vakspecialisten van verschillende disciplines een dialoog te voeren over knelpunten, kansen en ambities voor de ontwikkeling van het gebied (Figuur 4.2). Naast een hogere plankwaliteit kan zo ook tijdwinst wordt geboekt tijdens het planproces. De Maptable brengt voor de thema's energie, materialen, water, bodem, ecologie, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, geur, hitte, licht en mobiliteit in beeld wat de huidige kwaliteit van een gebied of een plan is, waar deze kwaliteit door wordt beïnvloed en hoe deze kan worden verbeterd. Het effect van verschillende ruimtelijke keuzes of maatregelen wordt direct zichtbaar in rapportcijfers, waardoor gezondheid en veiligheid kunnen worden geoptimaliseerd.

We zijn van plan om de provinciale kwaliteitsdoelen bij ruimtelijke plannen nadrukkelijker een rol te geven bij m.e.r.-procedures, bijvoorbeeld bij 'interne' m.e.r.-procedures, waarbij de provincie zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag is (zie §4.3). Hierbij kan de Maptable als beleidsondersteunend instrument worden benut.

VERDERE ONTWIKKELING VAN DE MAPTABLE

We willen met de Maptable inspelen op de nieuwe mogelijkheden die de Omgevingswet biedt voor het meenemen van het onderwerp gezondheid bij besluiten over de leefomgeving. Zo willen we aan gezondheid gerelateerde indicatoren voor geluid en lucht, op basis van de gezondheidsadvieswaarden van de WHO, GGD's en in afstemming met GES kaarten, gebruiken. Daarnaast worden indicatoren ontwikkeld voor wat betreft de stimulering van gezond gedrag (bewegen / gezonde leefstijl) en voor groen in relatie tot gezondheid, waaronder beperken van hittestress. Verder worden een aantal reeds ontwikkelde indicatoren, zoals elektromagnetische straling en dierziektes, overgezet vanuit de Scan Omgevingskwaliteit. We kiezen voor een integrale benadering waar door diverse specialisten en clusters van de provincie aan wordt bijgedragen.

4.3 Inzet van ons wettelijke instrumentarium

Bij de uitvoering van het Programma maken we gebruik van ons wettelijk instrumentarium: de Omgevingsverordening, de Milieueffectrapportage en onze activiteiten voor Vergunningsverlening, Toezicht en Handhaving.

4.3.1 De Omgevingsverordening en beleidsregels

De provincie stelt bindende regels en randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten. Deze zijn vastgelegd in de Interim Omgevingsverordening. Deze bevat voor dit programma bijvoorbeeld regels voor stiltegebieden en nieuwe luchthavens voor structureel gebruik.

In de Interim Omgevingsverordening heeft de provincie op dit moment (2021) geen strengere omgevingswaarden bepaald dan de standaardwaarden uit de huidige nationale wetgeving. Deze mogelijkheid zal wel ontstaan zodra de Omgevingswet is ingevoerd. We verwachten hiermee terughoudend te zijn voor de thema's van dit Programma en, in ieder geval in eerste instantie, de nationale waarden uit de nieuwe Omgevingswet over te nemen. Wel zijn we van plan om dan strengere eisen op te nemen ten aanzien van nieuwbouw van woningen langs provinciale wegen. Ook is in de Omgevingsvisie opgenomen dat voor woningen rond windmolens de WHO-advieswaarde voor geluid als streefwaarde gehanteerd moet worden. Tot slot wordt, afhankelijk van lopend onderzoek, de Verordening mogelijk op het vlak van externe veiligheid aangescherpt. Op de langere termijn is het mogelijk noodzakelijk om ook andere regels aan te scherpen om een zo groot mogelijke gezondheidswinst te realiseren.

Naast de Verordening is in de provincie Utrecht voor de thematiek van dit programma ook een aantal beleidsregels van toepassing. Het betreft de 'Beleidsregels ontheffingen tijdelijk en uitzonderlijk gebruik niet aangewezen luchtvaartterreinen'. Deze beleidsregels bevatten de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een ontheffing te krijgen voor het opstijgen of landen op een terrein dat niet als luchthaven is aangewezen.

4.3.2 Milieueffectrapportage

De milieueffectrapportage (m.e.r.) is een instrument dat de provincie kan inzetten om het milieubelang volwaardig te laten meewegen bij haar besluiten. Het is voor bepaalde ruimtelijke plannen en activiteiten wettelijk verplicht om een m.e.r. te maken of te beoordelen of het noodzakelijk is dat een m.e.r. wordt gemaakt. De juridische basis voor milieueffectrapportage (m.e.r.) vormen de EU-Richtlijnen voor de milieueffectbeoordeling, die in Nederland zijn uitgewerkt in de wet Milieubeheer en het besluit Milieueffectrapportage.

Bij een m.e.r.-procedure zijn verschillende partijen betrokken, waaronder de initiatiefnemer van het plan en het bevoegd gezag. De provincie Utrecht kan beide rollen vertegenwoordigen. In gevallen waar de provincie zelf initiatiefnemer is, liggen de rollen van bevoegd gezag en initiatiefnemer bij verschillende organisatieonderdelen. Er moet volgens de wet Milieubeheer sprake zijn van een "passende scheiding van functies bij de ambtelijke voorbereiding van besluiten". Vanuit het Programma Gezond en Veilig wordt in dergelijke gevallen de rol van bevoegd gezag ingevuld.

Ook heeft de provincie door middel van het Programma Gezond en Veilig een bredere adviserende rol over m.e.r.-plicht, m.e.r.-beoordelingsbesluiten en de contacten met de Commissie voor de milieueffectrapportage. Het is de ambitie om provinciale kwaliteitsdoelen bij ruimtelijke plannen nadrukkelijker een rol te geven bij m.e.r.-procedures. De milieueffectrapportage zou bij voorkeur eerder in planprocessen moeten worden opgesteld, zodat resultaten daaruit, in samenhang met onze kwaliteitsdoelen, meer invloed hebben op het proces van opstellen van de plannen. M.e.r. beweegt zich namelijk steeds meer in de richting van integraal effectonderzoek, waarbij behalve aan 'milieu' ook aandacht is voor een geïntegreerde benadering van onderwerpen zoals gezondheid, klimaatverandering en -adaptatie en energietransitie. De nadruk bij de m.e.r.-coördinatie zou dan minder op procedurele

zaken komen te liggen. De praktische mogelijkheden hiervoor worden de komende tijd verkend.

4.3.3 Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) is een instrument dat de Provincie inzet om bij te dragen aan een gezonde, veilige en schone leefomgeving. Het betreft vooral het in medebewind uitvoeren van landelijke wetten (12 stuks), die allen zijn bedoeld voor het beschermen van de fysieke leefomgeving tegen gevaar, schade of hinder. De VTH-uitvoering van deze wetten vormt een algemene basis voor het bereiken van een gezonde, veilige en schone leefomgeving zoals bedoeld in dit Programma.

Aanvullend op de landelijke basiswetgeving heeft de Provincie de bescherming van de leefomgeving voor diverse aspecten (bijvoorbeeld stiltegebieden, vuurwerk) aanvullend geregeld in de Omgevingsverordening, eveneens met inzet van het VTH-instrumentarium. Bij Vergunningverlening heeft de provincie een rol in het afhandelen van aanvragen en meldingen van activiteiten, locaties en bedrijven waarvoor zij het bevoegde gezag is. Het betreft bedrijven die vallen onder de Richtlijn Industriële Emissies (RIE-bedrijven). Het gaat om 60, veelal grotere industriële en afvalverwerkende bedrijven. Daarnaast is de Provincie het VTH-bevoegd gezag voor een 13-tal bedrijven, die vallen onder het Besluit Risico Zware Ongevallen en de RIE-4 (zie ook 3.5.3). De Provincie dient bij deze bedrijven ook te zorgen voor adequaat toezicht en handhaving. In samenwerking met de partners en onder regie van de staatssecretaris van I&W wordt gewerkt aan de versterking van het VTH-stelsel. De aanbevelingen van de Commissie VTH (commissie van Aartsen) zijn hierin richtinggevend.

Een specifieke verantwoordelijkheid van de Provincie is het toezicht houden op de gehele afvalketen. Hier ligt een relatie met het thema ondermijning. De provincie bekijkt vooral in interprovinciaal verband (IPO) welke rol of taak zij kan oppakken. Behalve de signaalfunctie die handhavers bij bedrijven kunnen vervullen, is er inmiddels bij alle provincies een budget voor het opruimen van drugsafval. Gerelateerd aan ondermijning, is er, mede vanuit het IPO, aandacht voor bijvoorbeeld misbruik van subsidies die verstrekt worden voor hergebruik initiatieven (dit is ook gerelateerd aan circulariteit) en voor het failliet laten verklaren van bedrijven met achterlating van alle afval en vervuiling op de locatie. De provincie Utrecht past de Wet Bibob toe, ter voorkoming van misbruik van onder andere subsidies en vergunningen. Het afgelopen jaar zijn de toepassingsgebieden van de Wet Bibob binnen de provincie Utrecht verder uitgebreid. Ook in brede zin is er in het taakveld van vergunningverlening, toezicht en handhaving aandacht voor ondermijning. In afstemming met IPO en de partners in de regio zullen we ketentoezicht verder uitwerken en door een actieve inzet van het Bibob insrumentarium investeren in het terugdringen van milieucriminaliteit.

De Provinciale VTH-taakuitvoering wordt voor het grootste gedeelte uitgevoerd door de RUD Utrecht en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG). De provincie stelt in samenwerking met deze omgevingsdiensten jaarlijks een Uitvoeringsprogramma op voor de taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. In dit Uitvoeringsprogramma worden de strategische beleidsdoelen van de provincie, onder andere uit dit Programma, verbonden met uitvoeringsacties waaraan mensen en middelen zijn gekoppeld. Het Uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks vastgesteld door GS. We vragen de Omgevingsdiensten om de aanpak voor een gezonde en veilige leefomgeving in het VTH-instrumentarium te verwerken. Dit gebeurt door het:

- Vergroten van het kennisniveau en de praktische vaardigheden van vergunningverleners, toezichthouders, juridisch medewerkers en overige medewerkers.
- Inzetten van het VTH-instrumentarium in de praktijk: bedrijven worden via vergunningverlening en toezicht met casussen geïnformeerd en gemotiveerd over de bijdrage aan een gezonde en veilige leefomgeving.
- Ontwikkelen van een uniforme aanpak voor het introduceren, stimuleren en reguleren van een gezonde en veilige leefomgeving bij bedrijven.
- Verbeteren van de samenwerking en communicatie tussen Omgevingsdiensten en hun opdrachtgevers (provincie en gemeenten) over de gezonde en veilige leefomgeving.

Deze aanpak wordt ook vertaald in een Uitvoering- en Handhavingsstrategie voor de Omgevingsdiensten. Tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft de Provincie

deze strategie voor de provinciale taken vastgelegd in het Beleidsplan VTH 2015-2019 en de provinciale Strategie Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht 2016-2019. De looptijd van beide documenten is verlengd tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt in samenwerking met de Utrechtse gemeenten, de ODRU en de RUD Utrecht gewerkt aan een Uitvoering en Handhavingsstrategie voor alle VTH-taken die zijn overgedragen aan de omgevingsdiensten in de regio. Dit zal eind 2021 leiden tot een uniform, regionaal afgestemd VTH-beleid op hoofdlijnen. Inhoudelijke beleidskaders voor de VTH-uitvoering op het gebied van o.a. geluid, lucht, geur, fijnstof, externe veiligheid en lichthinder worden vervolgens de komende jaren in overleg met Provincie, gemeenten en omgevingsdiensten zoveel mogelijk afgestemd en geüniformeerd. Uiteindelijk worden deze afgestemde kaders ook vertaald in de gemeentelijke Omgevingsplannen en de Provinciale Omgevingsverordening.

Onderdeel van de Uitvoeringsstrategie VTH taken is het werken met risicogericht toezicht op basis van een regionale risicoanalyse. Deze risicoanalyse geeft aan welke activiteiten grote risico's met zich meebrengen en waar dus toezicht een belangrijkere rol speelt. Voor de weging van de gezonde en veilige leefomgeving zal een expliciete uitwerking worden ontwikkeld. Sanctionering vindt plaats conform de Landelijke Handhavingsstrategie, zodat het opleggen van sancties in het gehele land op uniforme wijze gebeurt.

In de komende periode ligt binnen de VTH-strategie de nadruk op de inzet van het instrument Vergunningverlening. Bij het toetsen van aanvragen of meldingen van initiatiefnemers krijgt de casemanager een belangrijke rol om gezondheidsaspecten mee te wegen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met BBT (toepassing van Beste Beschikbare Technieken om emissies te beperken) en de minimalisatieverplichting die geldt voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Dit betekent dat als een bedrijf de emissie van ZZS niet kan voorkomen, het bedrijf de emissie tot een minimum moet beperken. Ook wordt de casemanager getraind in het informeren over en stimuleren van vrijwillig door te voeren gezondheid bevorderende maatregelen, zoals bijvoorbeeld op het gebied van transport, personenmobiliteit (stimuleren fietsgebruik) en biologische producten in de bedrijfskantine.

De ambities die voortvloeien uit de versterking van het VTH-stelsel en doorontwikkeling van het VTH-instrumentarium vragen om voldoende middelen voor de uitvoering. Bij de uitwerking van de beleidskaders zal nader bekeken worden of dit vraagt om intensivering van de uitvoering en bijstelling van de benodigde middelen.

4.4 Het vergroten van kennis met onderzoek en pilots

De provincie stimuleert de vergroting van kennis en ervaring door onderzoek en pilots uit te voeren op nog relatief onbekend terrein. Dit helpt bij het beter onderbouwen van beleid rondom gezondheid en veiligheid. Ook leren we uit de pilots welke effecten bepaalde (nieuwe) maatregelen opleveren in concrete situaties. We kiezen voor pilots en onderzoek die een bredere toepasbaarheid hebben op andere plekken binnen of buiten onze provincie. Bij de selectie houden we rekening met:

- Spreiding over gebiedstypen, zoals platteland, dorpskernen en een stedelijke omgeving;
- Variatie in de problematiek rondom gezondheid en/of veiligheid die we aanpakken;
- Kansen voor koppeling met investeringen vanuit andere beleidsterreinen;
- Een diversiteit aan betrokken partners uit kennisinstituten, overheid, onderwijs en bedrijfsleven.

Tabel 4.2 toont een overzicht van pilots en onderzoeken waarmee de provincie voor het thema Gezond en Veilig, eventueel samen met partners, de komende jaren aan de slag gaat.

4.4.1 Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving

Naast deze onderzoeken en pilots ten behoeve van de advisering over een gezonde en veilige leefomgeving is

THEMA	ACTIE (PILOT, ONDERZOEK)	INITIATIEFNEMER/ PROGRAMMA	STATUS
Maatregelen voor het realiseren van een gezonde leefomgeving	Samen met partners onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om met maatregelen of de inrichting van de openbare ruimte gezond gedrag te beïnvloeden. Hierbij kan bijvoorbeeld ook de subsidieregeling verkeer en vervoer een rol spelen voor ingrepen die veel gebruikte fietsroutes in het landelijk gebied fietsvriendelijker maken.	Programma Gezond en Veilig neemt initiatief voor locaties waar we als provincie bij betrokken zijn, samen met betrokken disciplines provincie, gemeenten, kennisinstellingen, inwoners en andere potentiële partners.	
Kansen infrastructuur benutten	Benutten van kansen voor verbetering van de leefbaarheid bij de aanpassing of uitbreiding van (OV) infrastructuur. Met daarbij extra aandacht voor de stillere en groene gebieden in de sterk verstedelijkte regio's en een mogelijk samen op gaan daarvan met te beschermen gebieden vanuit Erfgoed, landschap.	Programma Gezond en Veilig in samenwerking met mobiliteit en Erfgoed en landschap.	
Doorgaand weg- en spoorverkeer	Weg- en spoorverkeer beïnvloeden in een groot deel van de provincie de kwaliteit van de leefomgeving. Regionaal zetten we in op vergroten van het aandeel fiets- en OV gebruik. Dit levert gezondheidswinst door meer bewegen en minder emissies. De ontstane winst door verlaging van emissies hierdoor, kan teniet gedaan worden door een gelijktijdige toename van doorgaand verkeer. We verkennen hoe we de gezondheidswinst door vermindering van emissies kunnen behouden.	Programma Gezond en Veilig in samenwerking met mobiliteit en regio en Rijk.	
Energie	Onderzoek naar de beleving van duurzame energie (a) in de woonomgeving gericht op communicatie naar inwoners over gezondheidseffecten en (b) in de recreatieomgeving gericht op inpassingsmaatregelen die bijdragen aan een positieve beleving van recreanten.	Programma Gezond en Veilig, in samenwerking met energie, recreatie en landschap.	Start 2021
Energie	Rekening houden met de effecten op gezondheid en veiligheid van nieuwe energie-infrastructuur en basisstations, waarin wij als provincie een belangrijke taak op ons nemen. We volgen de landelijke ontwikkelingen en vertalen die in ons beleid voor keuzes hierin.	Programma Gezond en Veilig samen met team energie	Loopt
Groen in de stedelijke omgeving	Vergroening van de stedelijke omgeving draagt bij aan een goede gezondheid en een natuurinclusieve en klimaatadaptieve omgeving. We verkennen gezamenlijk waar het groen in de omgeving concreet aan moet voldoen om bij te dragen aan alle drie deze doelen	Programma Gezond en Veilig samen met natuurinclusief bouwen en klimaatadaptatie.	
Cultuur	We onderzoeken mogelijkheden om bibliotheken een rol te geven in het informeren van inwoners over leefstijl, leefomgeving en gezondheid.	Programma Gezond en Veilig samen met cultuur	

Tabel 4.2: Geplande pilots en onderzoeken vanuit het Programma Gezond en Veilig

er, gericht op technologische en sociale gezondheidsinnovaties, het Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving (2021-2024). In dit programma testen we datagedreven kennis en innovatieve oplossingen op wijkniveau, in de praktijk, samen met gemeenten, inwoners, kennis- en onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Door te leren welke kennis en innovatieve oplossingen in de praktijk bijdragen aan een gezondere leefomgeving, kunnen we dit gerichter inzetten in bijvoorbeeld gebiedsprojecten, waarin wij samenwerken met gemeenten.

Het verder uitbouwen van het lerend netwerk en het verder helpen van stakeholders aan de hand van onze ervaringen vormt een belangrijk onderdeel van dit innovatieprogramma. Wanneer wij bij de uitvoering van pilots en projecten kansen zien voor innovatie vragen we het Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving om het proces te ondersteunen. Wanneer in de samenwerkingsprojecten werkende interventies, maatregelen en/of instrumenten ontwikkeld zijn dan pakken we dat verder op in beleid en uitvoering.

4.5 Regelmatige monitoring en evaluatie

Monitoring is essentieel om te bepalen wat de effecten van het beleid onder de Omgevingsvisie zijn en of de verschillende doelstellingen worden bereikt. De Provincie monitort daarom jaarlijks het 'doelbereik' van de provinciale belangen uit de Omgevingsvisie, daarbij gebruik makend van de zeven beleidsthema's. Daartoe zijn doelstellingen vertaald naar (meetbare) beleidsindicatoren. Ook het programma Gezond en Veilig kent een aantal doelen die zijn vertaald naar beleidsindicatoren.

De provincie maakt gebruik van deze monitoring van het 'doel- en effectbereik' van specifieke doelen om het Omgevingsbeleid te evalueren. Deze evaluatie biedt een basis om waar nodig aanvullende maatregelen te nemen of het beleid bij te stellen. Dit kan leiden tot de aanpassing van (onderdelen van) het samenhangende pakket van visie, verordening en programma's, waaronder ook dit programma.
We monitoren en evalueren regelmatig of de uitvoering van het Programma Gezond en Veilig bijdraagt aan de doelen die in het Programma zijn gesteld. Op deze manier kunnen we in de uitvoering en bij de herziening van het programma de nodige aanpassingen doorvoeren. Wanneer onvoldoende resultaten worden bereikt, dan zoeken we naar mogelijkheden om onze doelen sneller te bereiken, bijvoorbeeld met subsidies, aanvullende regels, of gebruik van andere instrumenten.

Monitoring van een groot deel van deze indicatoren, zoals voor externe veiligheid, luchtkwaliteit en geluid, is verplicht vanuit het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Daarnaast zal ook voor andere onderwerpen monitoring plaatsvinden van doel- en effectbereik. Mogelijk gaan we zelf nieuwe indicatoren meten, of maken we gebruik van bestaande indicatoren van anderen (bijvoorbeeld de GGD-gegevens over onze provincie). Hiertoe werken we in het eerste kwartaal van 2022 een monitoringsplan uit. Dit plan bevat een overzicht van beleidsthema's met doelen uit het Programma en de daaraan gekoppeld indicatoren. We laten ook zien welke informatiebronnen en monitoringsystemen we gebruiken.

Bijlage A: Ambities voor de thema's van de omgevingsvisie.

Onderstaande lijst toont voor elk van de thema's uit de Omgevingsvisie de ambities en beleidsvoornemens die een relatie hebben met het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving.

Stad en land gezond, beschermen en bevorderen

- 2050: wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving: de milieukwaliteit is goed, de veiligheid is gewaarborgd, bewegen wordt gestimuleerd, er zijn voldoende ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden en iedereen doet mee.
- 2040: voor bestaande woningen en andere geluidgevoelige gebouwen, in de omgeving van bronnen, streven we naar het niet verder toenemen van de geluidhinder; een geluidsbelasting van maximaal 60 dB is gegeven de huidige infrastructuur acceptabel.
- 2040: wij hebben voldoende stiltegebieden.
- 2040: wij streven er naar de toename van risico's van opslag en transport van gevaarlijke stoffen en van straling door hoogspanningslijnen te beperken, evenals geur- en geluidhinder door industriële bedrijven en lichthinder.
- 2030: wij streven naar het voldoen aan de advieswaarden van de WHO voor luchtkwaliteit in de gehele provincie.
- 2030: wij streven er naar dat de gezondheidsrisico's als gevolg van geluidsbelasting minimaal zijn, waarbij we voor nieuwbouw voor woningen en andere geluidgevoelige gebouwen streven naar het voldoen aan de WHO-advieswaarden voor geluid.

Stad en land gezond - Recreatie en toerisme

- 2050: het recreatiegroen is in gelijke tred ontwikkeld met de verstedelijkings-opgave. Het aanbod van de toeristisch-recreatieve voorzieningen en routes sluit goed aan op de behoeften van inwoners en bezoekers, is duurzaam, goed bereikbaar en toegankelijk

Klimaatbestendig en waterrobuust

- 2050: het bodem- en watersysteem is blijvend robuust en kan veerkrachtiger omgaan met grote hoeveelheden neerslag en droogte.
- 2050: de provincie Utrecht is klimaatbestendig en waterveilig ingericht.
- 2050: de ondergrond en het bodem- en watersysteem worden duurzaam gebruikt, waarbij gebruik en functies van de ondergrond en het bodem- en watersysteem in samenhang met de bovengrondse opgaven worden bekeken, zodat de juiste functie op de juiste plek ligt.
- 2050: wij hebben op een veilige en verantwoorde manier de duurzame energie die het bodem- en watersysteem levert zo optimaal mogelijk benut.
- 2050: nieuwe opkomende stoffen, zoals medicijnresten, microplastics en PFAS, in grond- en oppervlaktewater zijn integraal onderdeel van het waterkwaliteitsbeleid.

Duurzame energie

- 2050: de provincie Utrecht is zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO_2-neutraal.
- 2030: De duurzame energiebronnen zijn met oog voor de Utrechtse kwaliteiten gerealiseerd en de inpassing draagt zoveel mogelijk bij aan andere doelen.
- De meest duurzame vorm van energie is bespaarde energie. We willen het energiegebruik verminderen door besparingsmaatregelen in de gebouwde omgeving.

Vitale steden en dorpen/ wonen

- 2040: een sterke provincie met een duurzaam, gezond en divers woon- en leefklimaat
- 2040: behoud en versterking van de kwaliteit van de woonomgeving; gevarieerd en met aandacht voor de openbare ruimte met groen en blauw en ruimte om te bewegen en laagdrempelige en goed bereikbare voorzieningen
- Wij betrekken leefbaarheid, gezondheid en veiligheid bij de ruimtelijke ontwikkelingen die gaan plaatsvinden

- 2040: behoud en versterking van de inclusiviteit van de Utrechtse samenleving, zodat alle inwoners kunnen wonen, werken of ontmoeten waar en wanneer ze dat willen.
- 2050: het realiseren van circulaire woningen of woonwijken

Vitale steden en dorpen/werken

- 2050: een duurzame en circulaire economie
- 2030: levendige stads-, dorps- en wijkcentra, met een bij de behoefte passend aanbod van winkels en andere voorzieningen.
- Inzet op een toename van bedrijven die een grote meerwaarde hebben voor de werkgelegenheid waar behoefte aan is, die bijdragen aan beperking van CO_2 emissies, het opwekken van energie en gezondheid.

Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

- 2040: het mobiliteitssysteem is duurzaam en veilig: klimaatneutraal, toekomstbestendig en voldoet zoveel mogelijk aan de gewenste kwaliteit van de leefomgeving.
- Voor noodzakelijke nieuwe infra, OV en verbreden van wegen, wordt ingezet op een goede inpassing in de omgeving, waarbij we streven naar het halen van de WHO-advieswaarden (geluid/luchtkwaliteit) en naar kansen om een significante verbetering wat betreft leefbaarheid te realiseren.
- 2030: alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets en de eerste zeven snelfietsroutes zijn gerealiseerd.
- Wij stimuleren het gebruik van fiets en OV in combinatie met lopen. Verschillende doelen worden daarmee bereikt: beperking ruimtegebruik, verminderen CO_2 emissies en emissies van fijn stof en NO2, beperking geluidhinder en het bevorderen van bewegen.
- 2030: het openbaar vervoer in onze provincie is zero-emissie en er is een impuls gegeven aan ander zero-emissie-vervoer.
- 2030: de routering van gevaarlijke stoffen in de bebouwde kom is beperkt en de toename van risico's voor mensen in de meest risicovolle zone rond stationslocaties en langs wegen wordt beperkt.

Levend landschap, erfgoed en cultuur

- 2030: bestaande en nieuwe aardkundige monumenten vertellen het verhaal van het aardkundig erfgoed en dragen bij aan de recreatieve beleving van het landschap.
- 2050: Utrecht beschikt over een hoogwaardig cultureel aanbod dat is meegegroeid met de bevolkingstoename. Bibliotheken vormen een laagdrempelige maatschappelijke voorziening.
- 2050: De waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur zijn als dragers en aanjagers van ruimtelijke kwaliteit in stand gehouden en versterkt.

Toekomstbestendige natuur en landbouw.

- 2050: de natuur heeft een hoge belevingswaarde en er is een grote maatschappelijke betrokkenheid.
- 2050: de provincie Utrecht heeft een robuust klimaatbestendig natuurnetwerk van hoge kwaliteit.
- 2050: wij werken samen met onze partners toe naar een landbouwsector met economisch rendabele bedrijven die circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en diervriendelijk zijn (kringlooplandbouw), en dicht bij de inwoners staan.
- 2030: de nutriëntenkringlopen zijn op het laagst mogelijke niveau gesloten. De provincie is een voorbeeld voor andere gebieden in de verbinding stad-land, heeft een vitale, duurzame landbouw met bijbehorend verdienmodel en met een agrarisch cultuurlandschap dat toegankelijk en aantrekkelijk is om in te recreëren.

Bijlage B: Financiën

De middelen voor het programma Gezond en Veilig zijn afkomstig uit bestaande middelen en opgenomen in de Begroting 2022 en de daarin opgenomen meerjarenraming. Indien extra middelen voor dit programma wenselijk blijken zal dit via de begroting geregeld worden. De wenselijkheid kan onder andere voortkomen uit de behoefte om toepassing van de instrumenten te intensiveren of aan te passen om een Gezonde Leefomgeving binnen de regio te realiseren.

OMSCHRIJVING DOEL	BUDGET (€)			
	2022	2023	2024	2025
Beschermen van de gezondheid met milieubeleid				
Verbeteren geluidkwaliteit van de leefomgeving – Beleidsontwikkeling en onderzoek geluid – Beheer stiltegebieden – Geluidhinder vliegverkeer en CROS – Regeling Burgerluchtvaarthavens en militaire luchthavens	488.000	488.000	488.000	488.000
Verbetering luchtkwaliteit inclusief geur – Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht – Beleidskader geur (samenwerking IPO)	250.000	250.000	250.000	250.000
Beperken van externe veiligheidsrisico's – Opstellen en uitvoeren PUEV	32.000	32.000	32.000	32.000
Overige milieuthema's – Sanering asbestdaken – Plattelandcoaches (i.s.m. A.V.P.)	1.232.000	644.000		
Middelen en instrumenten				
Integratie aspecten gezondheid en veiligheid in ons beleid en uitvoering en in de samenwerking met en ondersteuning van partners. – Ontwikkeling instrumenten voor een gezonde gebiedsontwikkeling als bv de maptable. – Coördinatie M.E.R.	168.000	168.000	168.000	168.000
Vergunningverlening, toezicht en handhaving – Opdrachtverlening RUD BRZO – Ontgrondingenheffing	8.914.000	8.689.000	8.288.000	8.086.000
Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving	624.000	489.000	523.000	523.000
Totaal	**11.708.000**	**10.760.000**	**9.749.000**	**9.515.000**

Bijlage C: Meekoppelkansen in het provinciale beleid

Voor Gezond en Veilig zien we verschillende meekoppelkansen bij het maken en uitvoeren van thematisch provinciaal beleid. In deze bijlage benoemen we ze aan de hand van de thema's van de Omgevingsvisie.

Thema 1: Stad en Land Gezond

Het thema Stad en Land Gezond, waaronder ook dit Programma Gezond en Veilig valt, werkt in de basis steeds aan het gezond en veilig maken van de leefomgeving. In een drukke provincie met veel ruimteclaims is er aandacht nodig voor een goede milieukwaliteit, voldoende recreatieruimte, goede sportaccommodaties en aantrekkelijke recreatieve verbindingen, waarin ook ruimte is voor stilte.

Een groene omgeving heeft een positieve invloed op gezondheid, welzijn en sociaal gedrag. Om 'rode' en 'groene' ontwikkelingen in de provincie Utrecht in balans te houden, werkt de provincie in het *Programma Groen Groeit Mee* (2020) samen met mede-overheden en belangenorganisaties aan de gecoördineerde ontwikkeling van gebieden en verbindingen met groen en water in en buiten het stedelijk gebied. Zo worden meerdere doelen bereikt: het bieden van ruimte voor bewegen en ontmoeten, het aanpassen aan een veranderend klimaat, en het beschermen van natuur.

Een 'beweegvriendelijke' buitenruimte die uitnodigt tot sport en bewegen heeft ook een belangrijke plek in het *Beleidskader Sport en Bewegen 2021-2025*. Daaraan wordt bijgedragen met onderzoek in fieldlabs, aandacht voor veiligheid op het fietspad, bovenlokale afstemming van voorzieningen, aansluiting van routes, en voldoende aanbod van sport- en beweegruimte in de openbare ruimte. Sportplekken moeten duurzaam zijn en sport moet voor iedereen bereikbaar en toegankelijk zijn.
De *Sociale Agenda* is gericht op de bijdrage die de provincie kan leveren aan de inclusieve samenleving. Iedereen kan gebruik maken van de maatschappelijke voorzieningen en wordt daarin niet beperkt door fysieke, financiële of kennisdrempels en iedereen draagt bij aan de maatschappij. De agenda is inclusief en gericht op gelijke mogelijkheden voor iedereen.

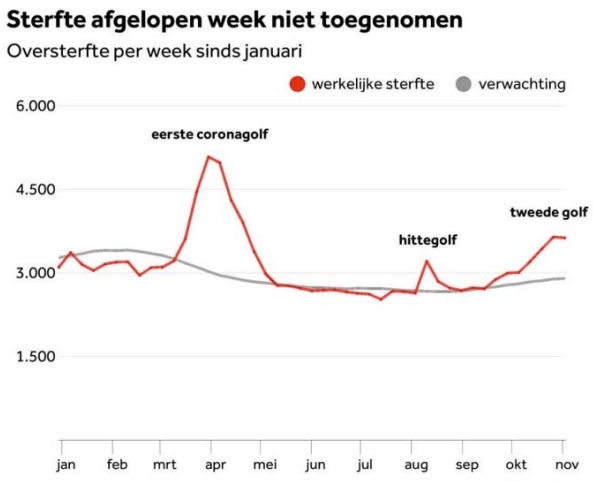
Het *Programma Recreatie en Toerisme* (2021) zet in op aantrekkelijke toeristisch recreatieve routes en voorzieningen. De bereikbaarheid van deze gebieden te voet, per fiets of met het openbaar vervoer heeft nadrukkelijk de aandacht. Het programma stimuleert kwalitatief goede recreatiegebieden voor ontspanning nabij steden en dorpen en voldoende zwemwater voor bewegen en verkoeling op hete dagen. De inzet is dat iedereen mee kan doen met een aanbod voor inwoners van verschillende leeftijden en achtergronden.

Figuur C.1: Een gezonde en veilige leefomgeving is overkoepelend voor de zeven thema's van de Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021).

Thema 2: Klimaatbestendig en Waterrobuust

Klimaatbestendigheid en waterrobuustheid zijn essentiële randvoorwaarden voor een gezond en veilig Utrecht. Bij het nemen van technische maatregelen is het integreren van gebruik en beleving van de ruimte een belangrijk aandachtspunt. Oftewel: hoe kan een extra waterbuffer of een nieuw bos bijdragen aan recreatie, beweging en stiltebeleving? Aandachtspunt voor directe gezondheidsrisico's en zelfs verhoging van de kans op overlijden zijn de toenemende perioden van extreme hitte. Ook de mogelijke indirecte gezondheidseffecten van klimaatverandering zijn belangrijk. Denk bijvoorbeeld aan insecten die hun leefgebied uitbreiden door hogere temperaturen, grotere pollenallergie of bepaalde planten en bomen die niet langer gedijen door warmte of droogte.

Figuur C.2: Verhoogde kans op overlijden bij een hittegolf (bron: CBS)

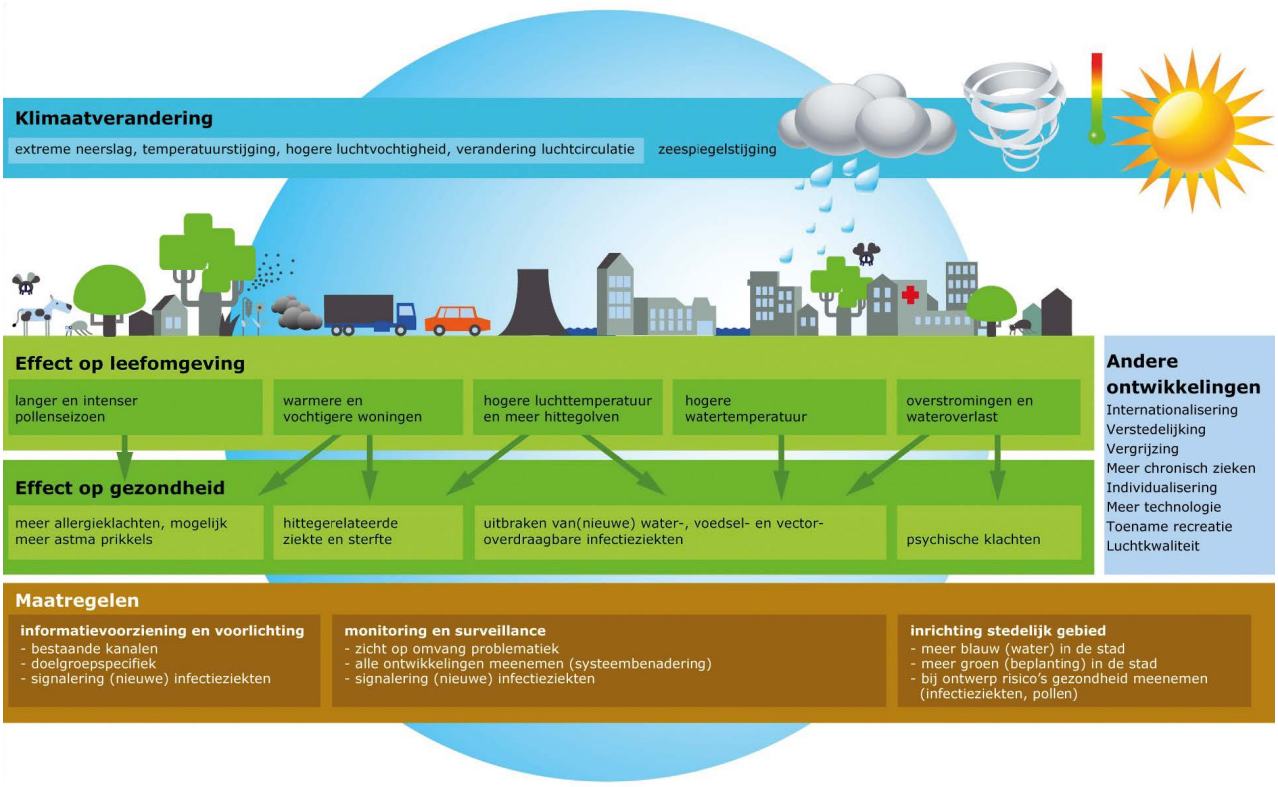
Het klimaat verandert waardoor er vaker extremere perioden van neerslag, droogte en hitte voorkomen. Dit heeft ook effect op de gezondheid en veiligheid. Door langere perioden van extreme hitte neemt de kans op overlijden bij kwetsbaren toe. Ook neemt zowel het risico op overstromingen toe als de kans op een watertekort, en heeft het invloed op de (zwem)waterkwaliteit. Het Programma Klimaatadaptatie beschrijft de aanpak die moet leiden tot het klimaatbestendiger maken van onze provincie. Het Bodem en Waterprogramma beschrijft beleidskaders voor de bodem- en waterthema's waaronder ook het voorkomen van overstroming, droogte en wateroverlast. Hittestress is een thema waarvoor groeiende aandacht is uit oogpunt van de volksgezondheid (zie § 3.6.5). Met name in het stedelijk gebied, via de lijnen gebied, gebouw, gezondheid zijn maatregelen mogelijk ter voorkoming van hittestress.

Voor gezondheid is ook van belang de noodzaak voor een duurzaam gebruik van de ondergrond, schoon grond- en oppervlaktewater, een goede bodemkwaliteit, waterbeschikbaarheid ,waterveiligheid en drinkwater. In het *Bodem- en Waterprogramma 2022-2027* provincie Utrecht (BWP) is het bodem- en waterbeleid voor deze thema's gebundeld. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan het wettelijk verplichte Regionaal Waterprogramma.

Thema 3: Duurzame Energie

Duurzame energieopwekking zorgt voor een reductie van CO_2-emissies en is dus van groot belang om de opwarming van de aarde te beperken. Er is echter ook een spanningsveld met Gezond en Veilig. Zo kunnen windmolens en zonneakkers de beleving van het landschap verstoren, windmolens geluidsoverlast veroorzaken en beïnvloeden biomassainstallaties, evenals particuliere houtstook, de luchtkwaliteit (fijn stof en geur). Het vervoer en de opslag van energie kunnen externe veiligheidsrisico's met zich meebrengen en straling van elektromagnetische velden. De provincie streeft naar een optimale inpassing van energieopwekking in het landschap en de gebouwde omgeving en ziet particuliere houtstook niet als transitiebrandstof.

Het doel van de provincie in het *Programmaplan Energietransitie 2020-2025* is om in 2040 energieneutraal te zijn. Dat betekent dat binnen de provincie per saldo evenveel duurzame energie wordt opgewekt als er wordt verbruikt. Daarvoor worden Regionale Energiestrategieën opgesteld, waaraan de provincie met een groot aantal andere partners bijdraagt. Besparingsmaatregelen, ook in de gebouwde omgeving, zorgen ervoor dat minder energie hoeft te worden opgewekt. De ruimtelijke aspecten van duurzame energie-ontwikkeling (zoals de plaatsing van windmolens en zonnepanelen) spelen hierin een belangrijke rol.

Figuur C.3: Effecten klimaat op leefomgeving en gezondheid (RIVM, 2016).

Thema 4: Vitale Steden en Dorpen

Verdichting en geconcentreerde toevoeging van woningbouw zorgt al snel voor meer geluidshinder, emissies naar de lucht, en lichthinder. Tegelijkertijd genereert compacte stedenbouw draagvlak voor openbaar vervoer en lopen en fietsen; creëert het kansen voor collectieve voorzieningen en sociale contacten. Ook zorgt het dat er ruimte blijft voor onder andere groene ruimte en stiltegebieden elders in de provincie. Er is veel creativiteit en inventiviteit nodig om de verdichting zo te realiseren dat negatieve effecten van geluid, licht en emissies naar de lucht beperkt blijven. Vooral bij bouwprojecten op binnenstedelijke locaties en bij stations waar de milieubelasting al relatief hoog is. Onze ambitie is: behoud en versterking van de kwaliteit van de woonomgeving; gevarieerd en met aandacht voor de openbare ruimte met groen en blauw en ruimte om te bewegen en laagdrempelige en goed bereikbare voorzieningen

De huidige dynamiek op de woningmarkt vraagt om meer adaptiviteit en samenwerking. In de Omgevingsvisie is een nieuwe systematiek van gezamenlijke regionale programmering beschreven. Samen met gemeenten werken we op regionaal niveau aan programma's voor wonen en werken. De essentiële informatie uit de 3 regionale programma's wordt opgenomen in het *provinciale programma wonen en werken*. Met dit programma wordt uitvoering gegeven aan de in de Omgevingsvisie omschreven woningbouwopgave (170.000 woningen tot 2050) en bevat kwantitatieve en kwalitatieve afspraken. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de keuze uit de Omgevingsvisie om de ruimtevraag grotendeels te accommoderen via binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling (conform basisprincipes verstedelijking). Ook is een beperkt aantal stedelijke uitbreidingslocaties aangemerkt. Utrechtse gemeenten kunnen in de toekomst omgevingsplannen uitwerken voor de in het programma opgenomen locaties. Via het *Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024* zet de provincie zich in om bij te dragen aan de ambitie per jaar 10.000 woningen te bouwen, waarvan tenminste de helft in het sociale of middel dure segment. De provincie neemt een actieve rol bij het ondersteunen van gemeenten, agendering, kennis te ontwikkelen en te delen, het monitoren van voortgang.

In de Economische Visie 2020-2027 wordt ingezet op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid die een grote meerwaarde voor de provincie heeft. Ook zorgvuldig ruimtegebruik is een belangrijk onderwerp. Dit is belangrijk vanwege de beperkte ruimte in onze provincie in combinatie met de behoefte aan toegankelijk groene ruimte nabij stad en dorp. Het gaat bij zorgvuldig ruimtegebruik ook om de aandacht voor groen op daken en gevels en in de buitenruimte.

Thema 5: Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

De provincie Utrecht wordt gekenmerkt door veel doorgaand trein-, auto-, vaar- en vrachtverkeer. Daar komt het regionale en lokale verkeer nog bij. Ook het gebruik van het luchtruim boven de provincie Utrecht neemt toe en zorgt voor steeds meer hinder. Vanuit aspecten van gezond en veilig is het zaak om zoveel mogelijk in te zetten op stille en schone vervoerswijzen met minder beslag op de openbare ruimte, om schadelijke emissies te voorkomen, ruimtegebruik te beperken en actief bewegen te bevorderen. Daarnaast is een verantwoorde inpassing van bestaande en nieuwe infrastructuur voor wegverkeer en (H)OV belangrijk, om zo de blootstelling aan fijnstof en NO_2 te verminderen en geluidsoverlast te beperken. Tenslotte is een goede verkeersveiligheid van groot belang.

Het *Mobiliteitsprogramma* bevat de uitvoeringsdoelen en acties behorend bij de Mobiliteitsvisie 2014-2028. Het programma zet in op het beperken van hinder voor inwoners met schone en stille vervoerswijzen. Daarnaast wordt goederenvervoer over water en spoor gestimuleerd. Met gedragsbeïnvloeding en betere benutting van bestaande netwerken wordt gepoogd de doorstroming voor openbaar vervoer en fiets te verbeteren. Dit Programma moet herzien worden, waarbij het beleid in de Omgevingsvisie en de notitie *Utrecht Nabij* leidend zijn. Ook het Actieplan omgevingslawaai provinciale wegen moet hierbij meegenomen worden.

Thema 6: Levend landschap, erfgoed en cultuur

Aandacht voor het landschap en het erfgoed en cultuur is belangrijk. De verhalen, de beleefbaarheid en toegankelijkheid van de verschillende gebieden zorgen dat de Utrechters er mogelijk vaker op uit trekken, en er meer binding is met hun woonomgeving. Het inzetten op groene scheggen vanuit de stedelijke gebieden naar het omliggende landschap is hierbij noodzakelijk. Mogelijk ook dat er vanuit dit thema kansen zijn om de groene ruimte om de steden en dorpen te beschermen. Het is belangrijk dat inwoners landschap, erfgoed en cultuur vooral te voet, met de fiets en het openbaar vervoer kunnen bezoeken.

Het *Utrechts Programma Hollandse Waterlinie 2020-2023* richt zich op behoud en ontwikkeling van het Unesco werelderfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie in aanvulling op de Stelling van Amsterdam. Er zijn volop kansen om in uitvoeringsprojecten aspecten van een gezonde en veilige leefomgeving mee te nemen. Denk bijvoorbeeld aan inzet op meer bewegen via gezamenlijke wandel- en fietsroutes en ontwikkelen gebieden die groen en rust bieden in een sterk verstedelijkte omgeving.

Thema 7: Toekomstbestendige natuur en landbouw

In de Omgevingsvisie is de ambitie opgenomen om toe werken naar een landbouwsector met economisch rendabele bedrijven die circulair, natuur-inclusief, klimaatneutraal en diervriendelijk zijn (kringlooplandbouw), en dicht bij de inwoners staan. Zowel in de natuurgebieden als in de agrarische gebieden streven we naar een goede recreatieve toegankelijkheid voor wandelen en fietsen om zo een gezonde leefstijl te faciliteren, zonder dat de veiligheid (denk aan conflicten met landbouwverkeer of bestrijdingsmiddelen) of de belangen van de natuurbehoud en -versterking in het geding komen. Zonering is daarbij van belang, zodat ook voldoende stille natuurgebieden overblijven.

Het landbouwbeleid van de Provincie is opgenomen in *de Landbouwvisie (2018), de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019)* en de *Voedselagenda 2021-2023*. De visie van de provincie is dat de landbouw in 2025 voedsel produceert, het landschap open en groen houdt, bijdraagt aan milieudoelen en inspeelt op de vraag naar rust, ruimte en beleving. Met de voedselagenda zetten we in op duurzaam en gezond voedsel voor onze inwoners. Naast de productie van

voedsel en drager van het landschap is de agrarische sector ook een belangrijke bron van emissies van geur, fijnstof en ammoniak (stikstof en veroorzaker van secundair fijnstof). We zetten in op monitoring van deze emissies en stellen eisen en normen in de vergunningen. Waar mogelijk en het meest van invloed op onze gezondheid zoeken we naar oplossingen om deze emissies te verminderen.

De kern van het natuurbeleid in de *Natuurvisie Utrecht (2017)* is het behouden, versterken en verbinden van de natuur. Dit vraagt om een robuust netwerk van beschermde natuurgebieden die met elkaar verbonden zijn. De provincie vindt het belangrijk dat vrijwel alle natuurgebieden opengesteld en toegankelijk zijn Het NNN heeft een bijzondere bescherming die is vastgelegd in onze provinciale verordening. Bij ruimtelijke ontwikkelingen, activiteiten of functies wordt beoordeeld of zij geen negatieve gevolgen hebben voor de aanwezige natuurwaarden. Ook de groene contour (toekomstig NNN) wordt beschermd tegen onomkeerbare ontwikkelingen. Daarnaast heeft het leefgebied van de weidevogels in de weidevogelkerngebieden een bescherming gekregen. Voor de gehele provincie geldt een wettelijke bescherming van flora- en fauna, houtopstanden en Natura 2000 gebieden (nu Wet natuurbescherming straks Omgevingswet). De aantrekkelijkheid van het landschap wordt vergroot via agrarisch natuurbeheer, ecologisch bermbeheer en aanleg en herstel van kleine landschapselementen. Ook streeft de provincie naar uitbreiding van het bosareaal. Dit is beschreven in de Omgevingsvisie en wordt verder uitgewerkt in het strategisch bosbeleid. Dit draagt bij aan de natuurbeleving op korte en langere afstand van de woonomgeving en draagt bij aan een leefomgeving die een gezonde leefstijl bevordert.

Bijlage D: Aanvaardbare hinderniveaus bij 4 typen geur

Bij het bepalen van het aanvaardbaar hinderniveau wordt gebruik gemaakt van vier typen geur. Hierbij is uitgegaan van de geurconcentratie bij een hedonische waarde van –2.

De hedonische waarde geeft de aangenaamheid van geur aan. Als een bepaalde geur niet aangenaam ruikt, wordt dit hinderlijker naarmate de concentratie van de geur hoger is.

De aanvaardbare geurhinderniveaus voor de verschillende geurgevoelige objecten kunnen door gemeenten worden toegepast in hun Omgevingsplan. Dit zal vervolgens leidend zijn voor de vergunningverlening aan geur veroorzakende activiteiten.

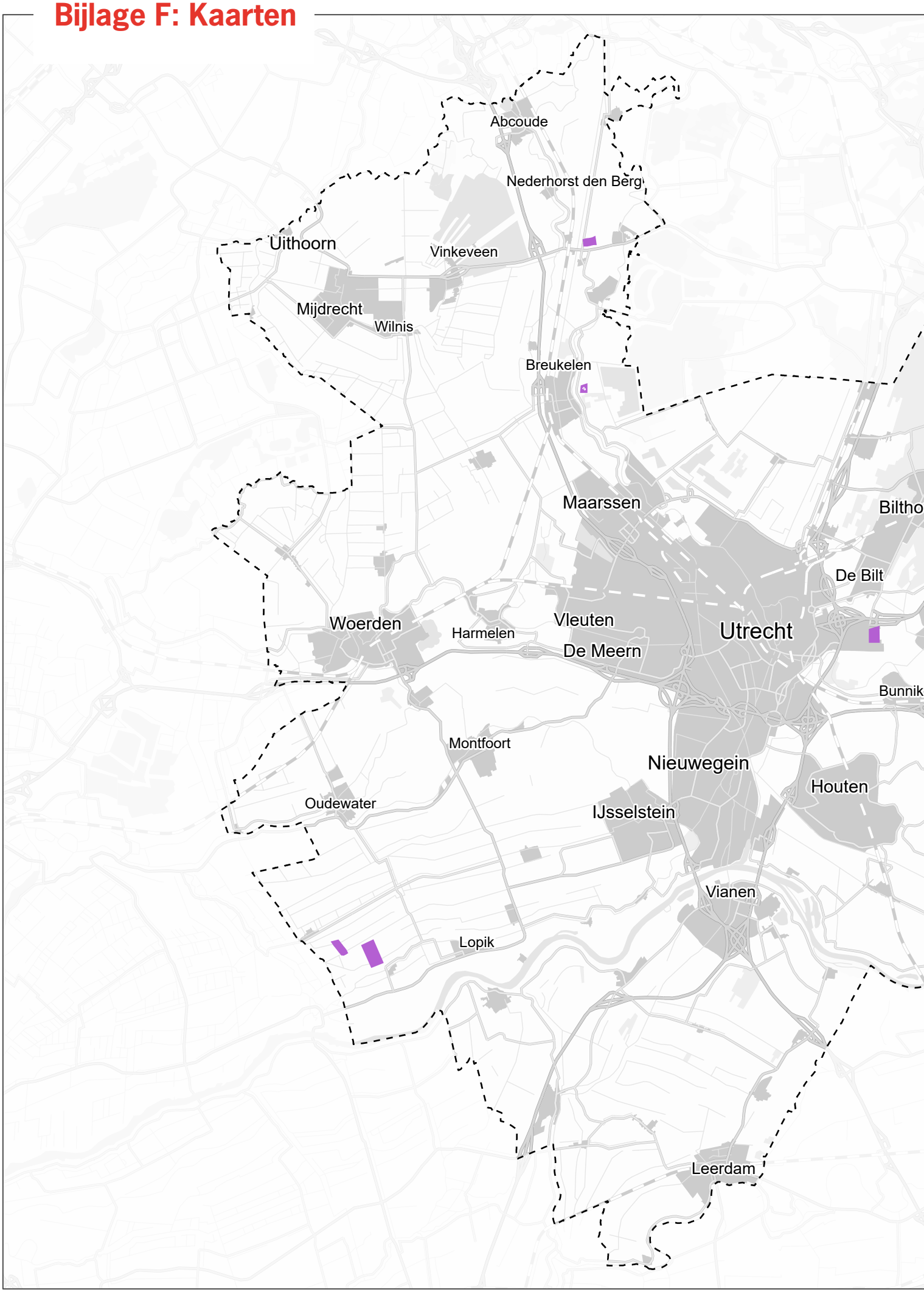
TYPE GEUR	GEURCONCENTRATIE
zeer hinderlijk	< 1,5 ouE/m^3
hinderlijk	1,5 - 5 ouE/m^3
minder hinderlijk	5 - 15 ouE/m^3
niet hinderlijk	> 15 ouE/m^3

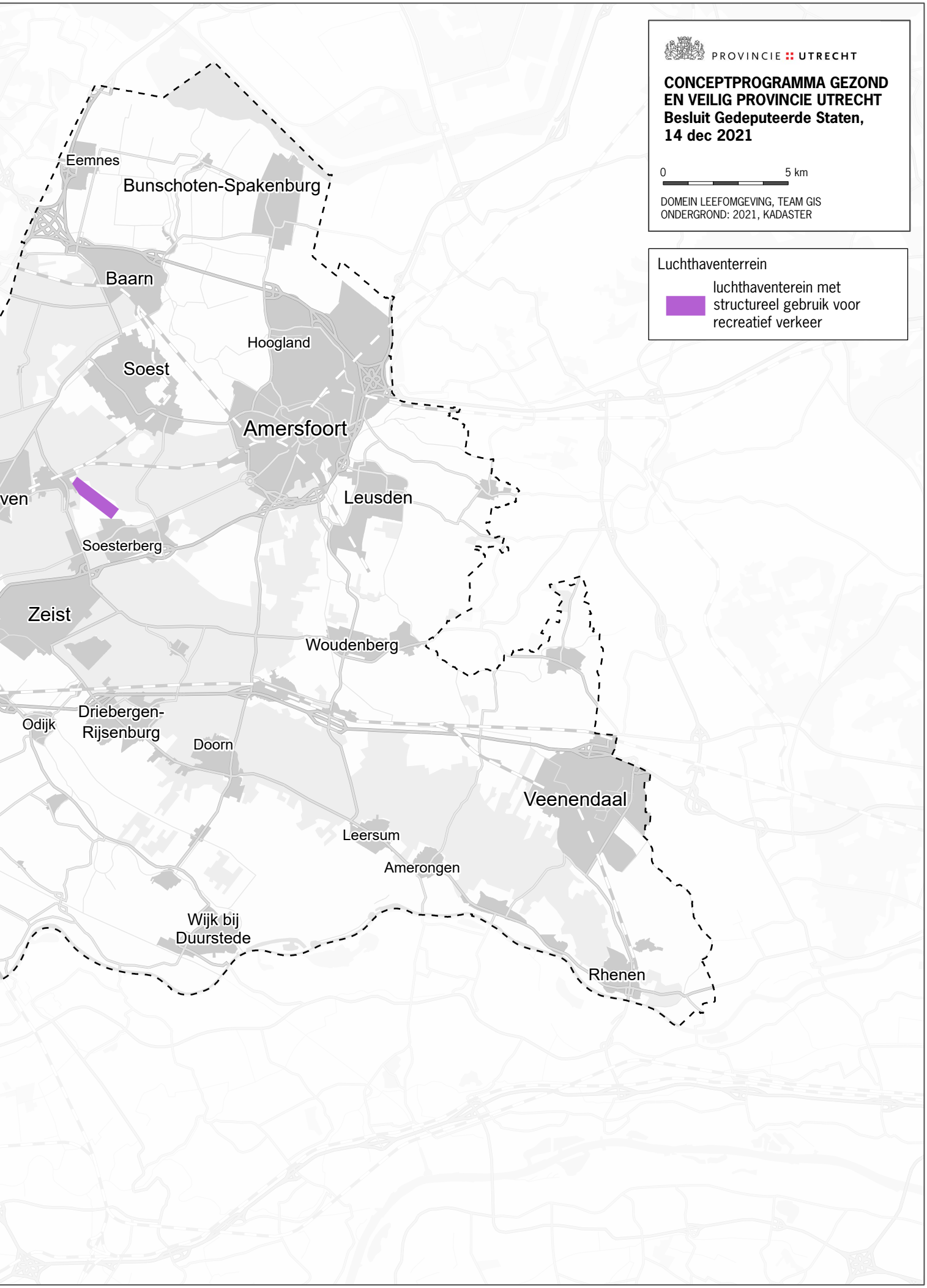
Tabel D.1: Aanvaardbare hinderniveaus bij 4 typen geur

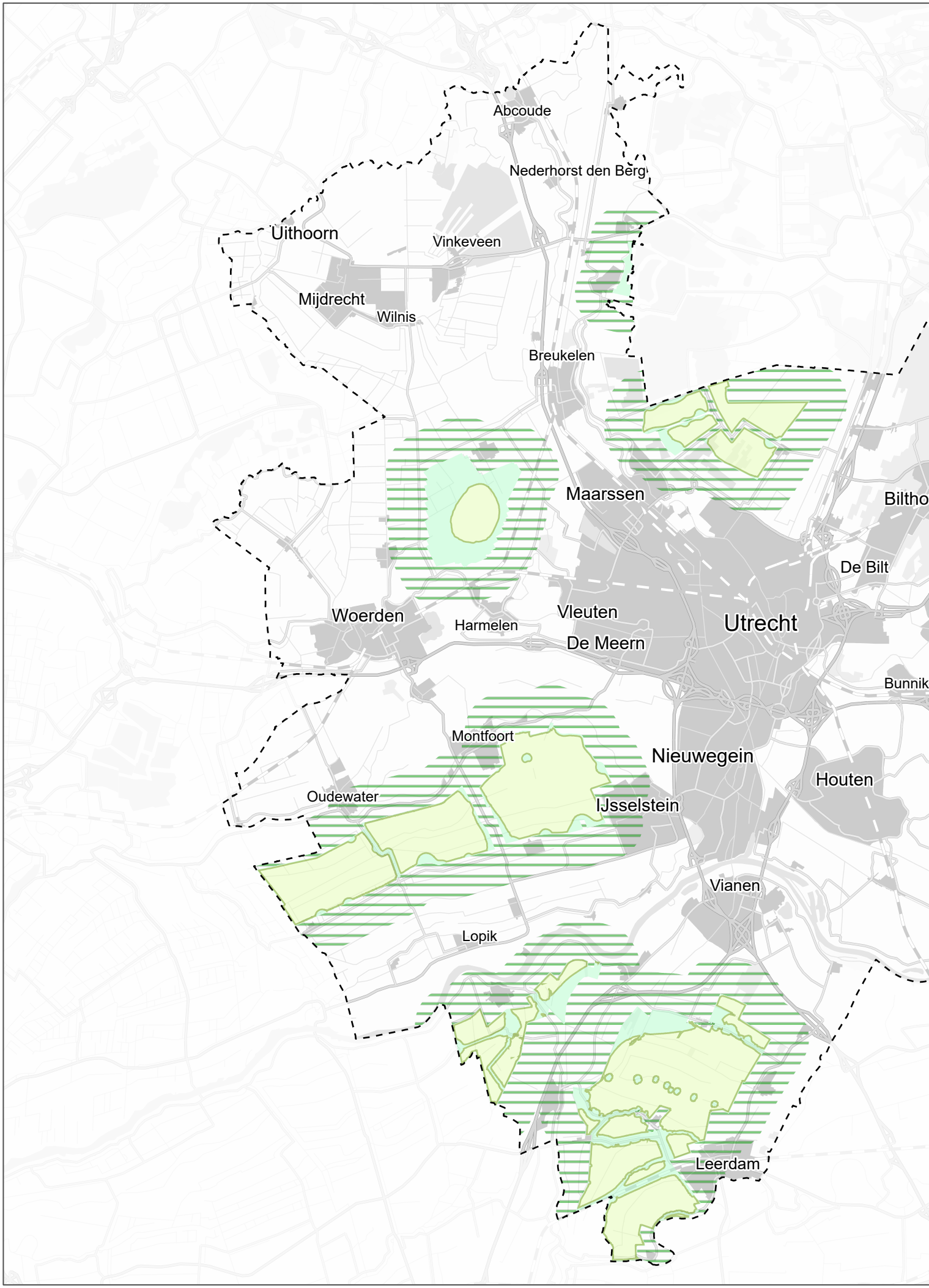
Bijlage E: Gebruikte literatuur

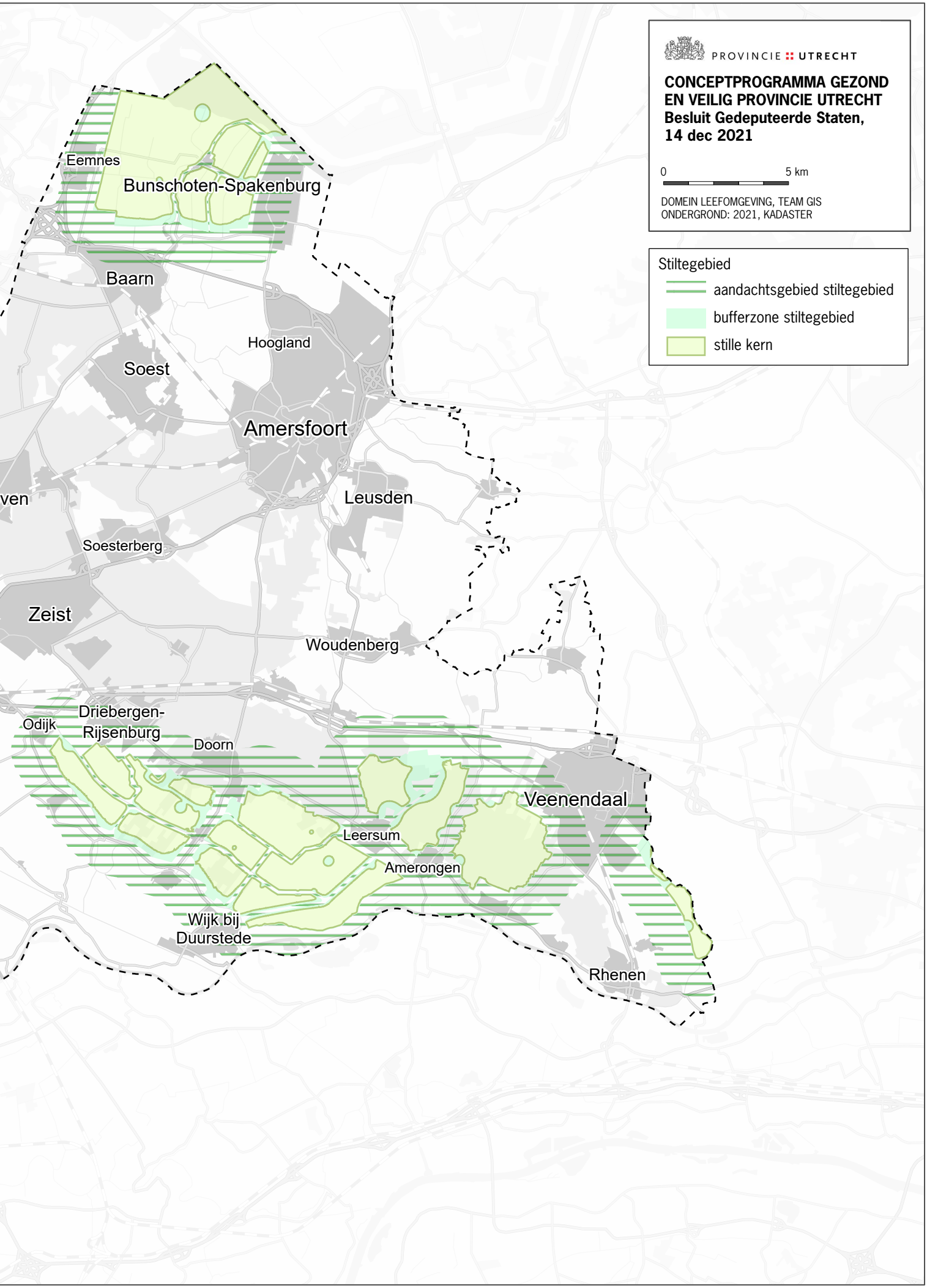
- Actualisatie voor de Nationale Adaptatiestrategie (2016), RIVM rapport 2014-0044 S. Wuijts et al.
- CBS, 2016. Compendium voor de Leefomgeving.
- CBS, PBL, RIVM en WUR, 2020. Compendium voor de Leefomgeving (CLO).
- Diverse provinciale programma's en beleid: zie bijlage C.
- GGD, 2019. GGD-Richtlijn omgevingsgeluid en gezondheid.
- GGD GHOR en RIVM, 2020, Kernwaarden gezonde leefomgeving.
- GGD-regio Utrecht, GGD buurtmonitor Provincie Utrecht.
- https://www.staatvanutrecht.nl/specials/groei-van-de-bevolking
- Metropoolregio Utrecht010, provincie Utrecht, gemeente Utrecht, USP, 2021. Schaalsprong OV en Verstedelijking Metropoolregio Utrecht; Gezonde en duurzame groei vanuit het hart van Nederland; Position paper ter ondersteuning van het investeringsvoorstel "Schaalsprong OV en Verstedelijking Metropoolregio Utrecht", ingediend voor het Nationaal Groeifonds.
- Provincie Utrecht, 2019. Coalitieakkoord Nieuwe Energie voor Utrecht (2019-2023).
- Provincie Utrecht, 2020. Gezond bewegen. Een brede kijk op bewegen in de provincie Utrecht.
- Provincie Utrecht, 2021. Omgevingsvisie provincie Utrecht.
- Provincie Utrecht, 2021a, Provinciale Rapportage Luchtkwaliteit.
- RIVM, 2015. Adviesrapport Geur en Gezondheid (p. 27) https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2015-0106.pdf
- RIVM, 2016. Effecten klimaat op gezondheid.
- RIVM, 2017. Gezonde leefomgeving, gezonde mensen.
- RIVM 2020, emissieregistratie http://www.emissieregistratie.nl/erpubliek/bumper.nl.aspx
- RIVM, 2020. Nieuwe gezondheidskundige richtlijnen voor omgevingsgeluid. Nadere gezondheidskundige analyses. RIVM-rapport 2020-0148.

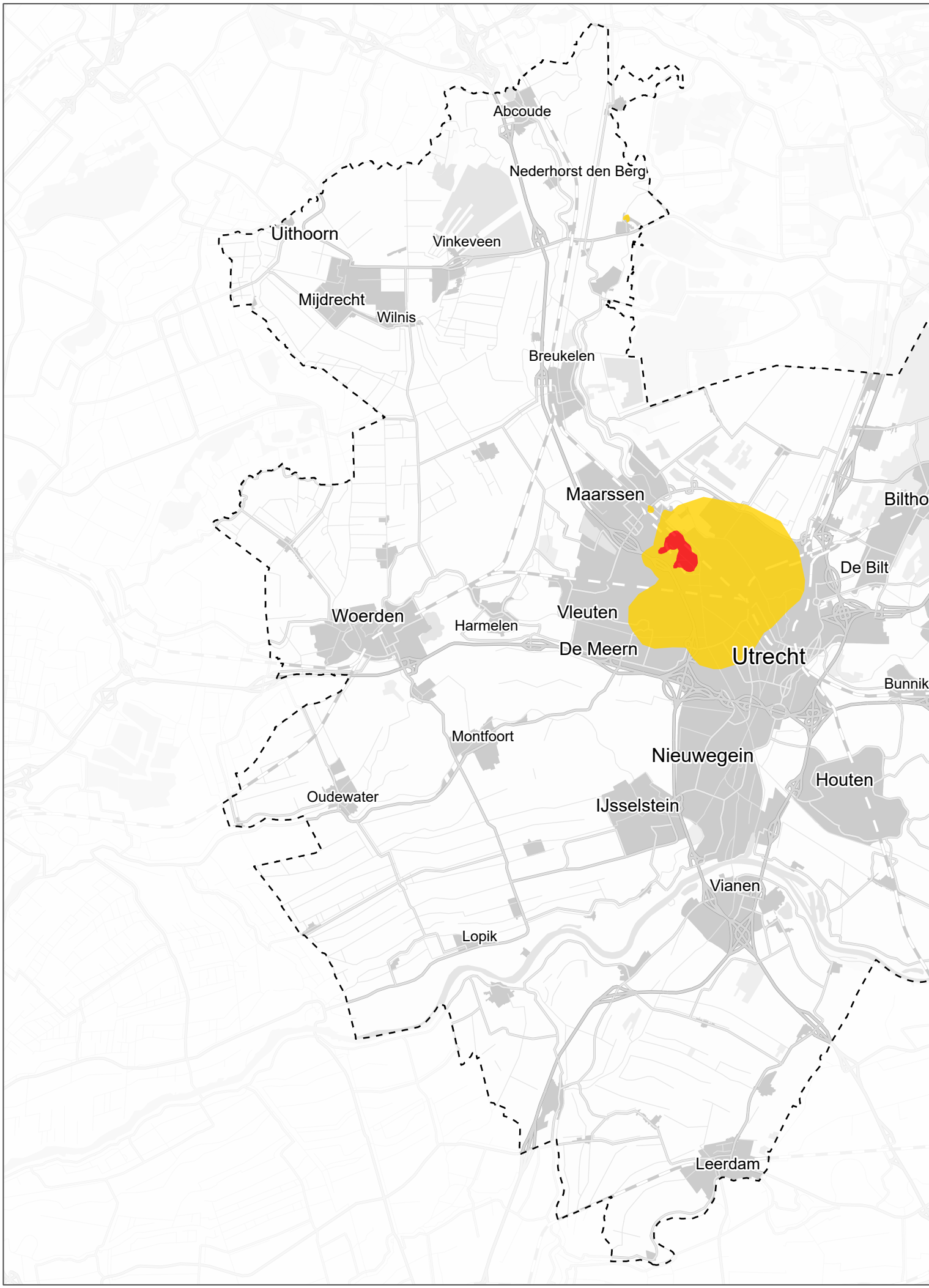
Bijlage F: Kaarten

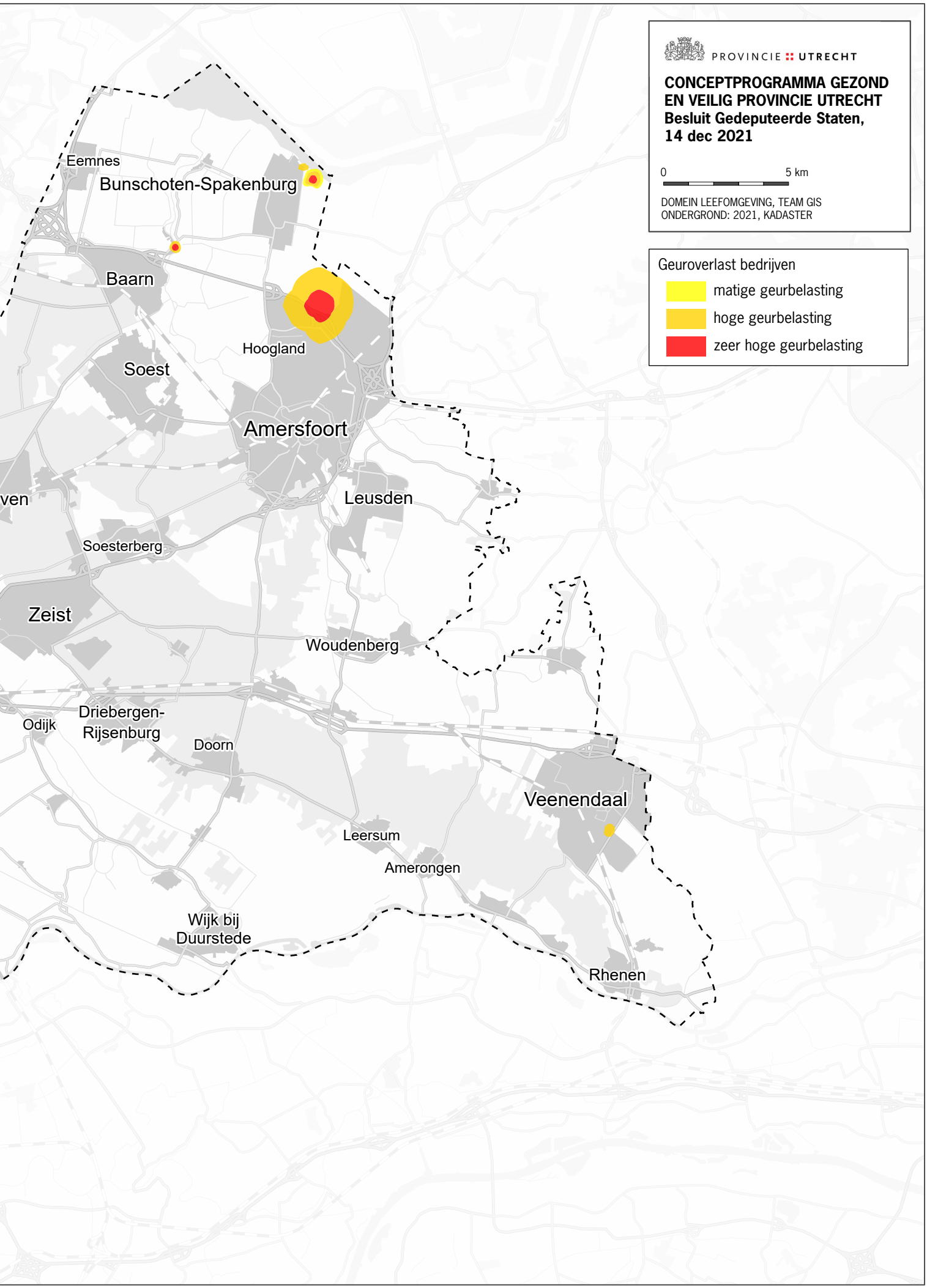

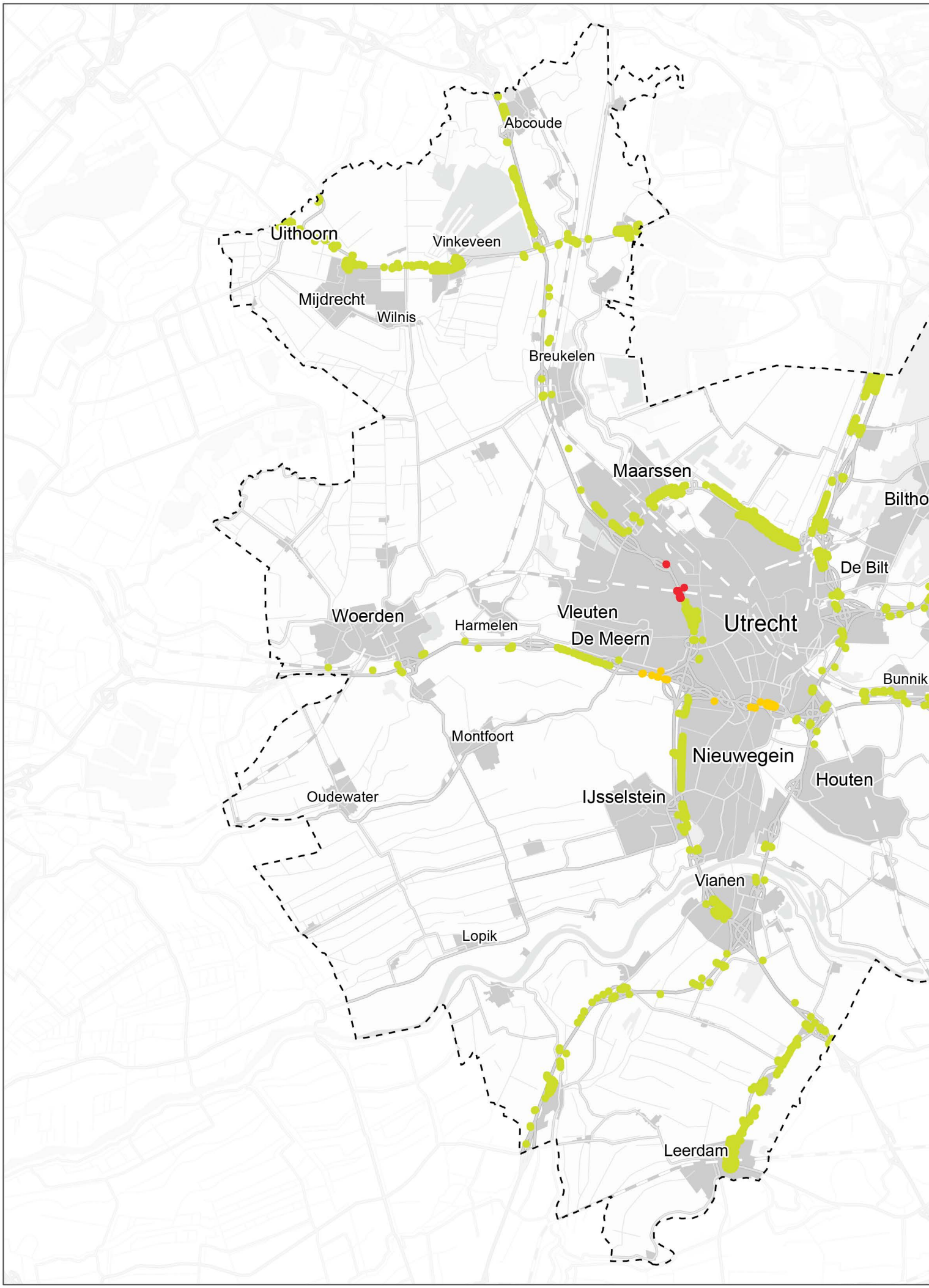

PROVINCIE UTRECHT
CONCEPTPROGRAMMA GEZOND EN VEILIG PROVINCIE UTRECHT
Besluit Gedeputeerde Staten, 14 dec 2021
0
5 km
DOMEIN LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Luchthaventerrein
luchthaventerein met structureel gebruik voor recreatief verkeer
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Leusden
Soesterberg
Zeist
Woudenberg
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen

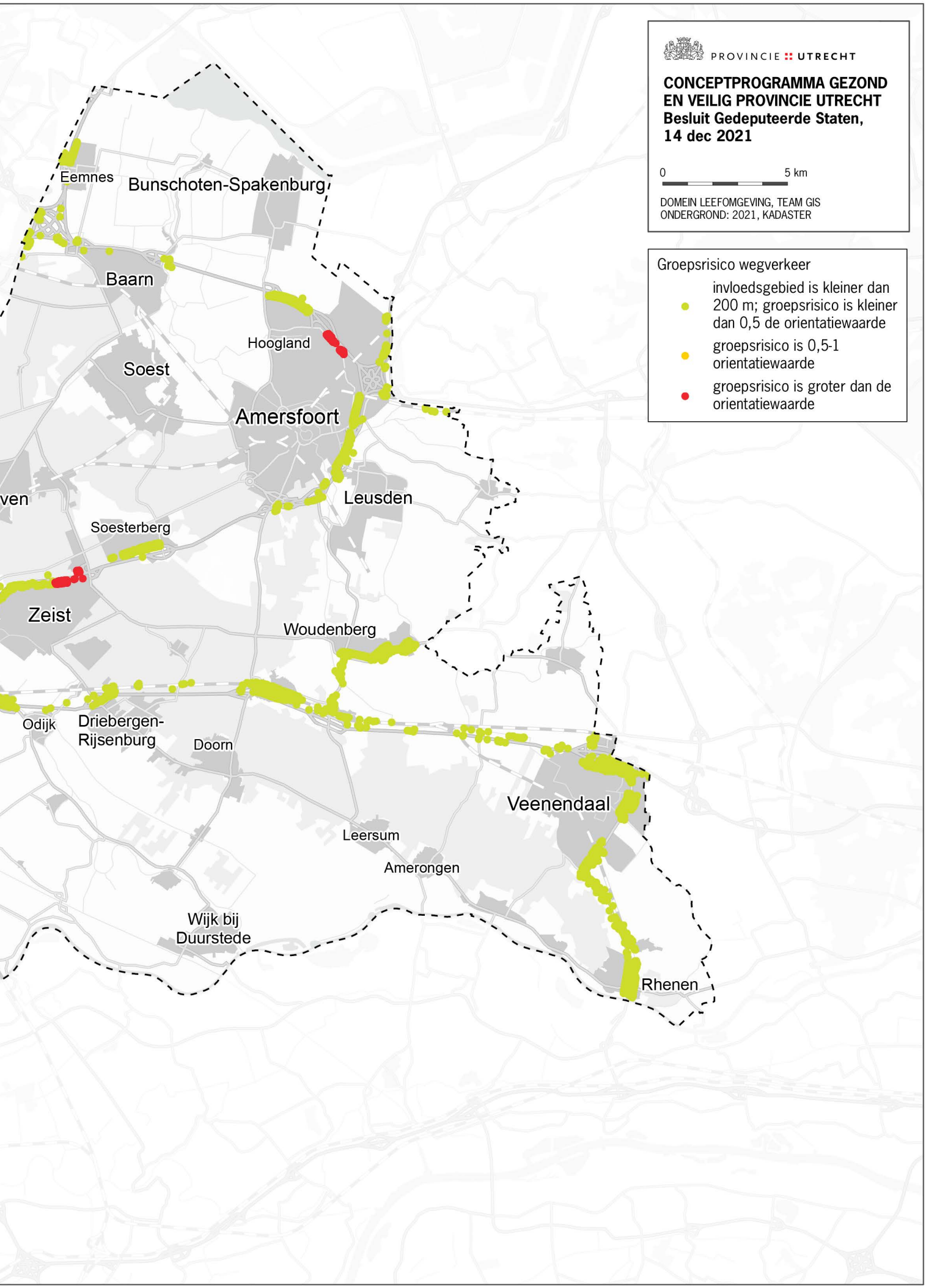

Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Maarssen
Bilthoven
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Bunnik
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Vianen
Lopik
Leerdam

PROVINCIE :: UTRECHT
CONCEPTPROGRAMMA GEZOND EN VEILIG PROVINCIE UTRECHT
Besluit Gedeputeerde Staten, 14 dec 2021
0
5 km
DOMEIN LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Stiltegebied
aandachtsgebied stiltegebied
bufferzone stiltegebied
stille kern
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Leusden
Soesterberg
Zeist
Woudenberg
Driebergen-Rijsenburg
Odijk
Doorn
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen

Abcoude
Nederhorst den Berg
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Maarssen
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Vianen
Lopik
Leerdam

PROVINCIE UTRECHT
CONCEPTPROGRAMMA GEZOND EN VEILIG PROVINCIE UTRECHT
Besluit Gedeputeerde Staten, 14 dec 2021
0
5 km
DOMEIN LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Geuroverlast bedrijven
matige geurbelasting
hoge geurbelasting
zeer hoge geurbelasting
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Leusden
Soesterberg
Zeist
Woudenberg
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen

Abcoude
Uithoorn
Vinkeveen
Mijdrecht
Wilnis
Breukelen
Maarssen
Bilthoven
De Bilt
Woerden
Harmelen
Vleuten
De Meern
Utrecht
Bunnik
Montfoort
Nieuwegein
Houten
Oudewater
IJsselstein
Vianen
Lopik
Leerdam

PROVINCIE :: UTRECHT
CONCEPTPROGRAMMA GEZOND EN VEILIG PROVINCIE UTRECHT
Besluit Gedeputeerde Staten, 14 dec 2021
0
5 km
DOMEIN LEEFOMGEVING, TEAM GIS
ONDERGROND: 2021, KADASTER
Groepsrisico wegverkeer
invloedsgebied is kleiner dan 200 m; groepsrisico is kleiner dan 0,5 de orientatiewaarde
groepsrisico is 0,5-1 orientatiewaarde
groepsrisico is groter dan de orientatiewaarde
Eemnes
Bunschoten-Spakenburg
Baarn
Hoogland
Soest
Amersfoort
Leusden
Soesterberg
Zeist
Woudenberg
Odijk
Driebergen-Rijsenburg
Doorn
Veenendaal
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Rhenen